

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 1997-1998
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ : ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Επικ. Καθηγητής Αργύρης Πασσάς**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ
ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ »

ΣΠΥΡΟΣ Π. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ

A.M. 196001

Αθήνα
Οκτώβρης 1998

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το έναυσμα γι' αυτή την μελέτη δόθηκε από τα μαθήματά μου στην ειδίκευση «Ευρωπαϊκή Διοίκηση» στο 2^ο έτος σπουδών μου, στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο.

Ειδικότερα από το μάθημα «Εθνική Διοίκηση και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», καθώς και αυτό της «Εφαρμογής Κοινοτικών Πολιτικών στην Ελλάδα».

Γι' αυτό το λόγο ευχαριστώ τον κ. Αργύρη Πασσά Επίκουρο Καθηγητή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τον ευχαριστώ ακόμη, ως επιβλέποντα καθηγητή της παρούσας μελέτης, για την επιμονή του να παρεμβληθεί ένα πρώτο θεωρητικό κεφάλαιο, που μου έδωσε την δυνατότητα, να εξηγήσω και να ερμηνεύσω και όχι απλά να παραθέσω στοιχεία.

Ευχαριστώ επίσης την κ. Μαργαρίτα Δακορώνια ΕΜΥ στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, για την βιβλιογραφική κάλυψη που μου παρείχε, όπως και για τις πολύτιμες παρατηρήσεις της σε όλη τη διάρκεια της έρευνάς μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους τους ανθρώπους, στις Ενώσεις Καταναλωτών και στο Υπουργείο Ανάπτυξης που δέχτηκαν, να μιλήσουν μαζί μου και να πλουτίσουν την έρευνά μου με υλικό τεκμηρίωσης.

Χωρίς όλους τους παραπάνω, η μελέτη αυτή θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Τους ευχαριστώ όλους. Τα όποια λάθη, όμως, και παραλείψεις βαραίνουν μόνο εμένα.

Σπύρος Π. Σταμούλης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	1
-----------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ-ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

1.1 Η ταυτότητα των ελληνικών ομάδων συμφερόντων.....	7
1.2 Η παράδοση των οργανωμένων συμφερόντων και ομάδων πίεσης στην Ευρώπη.....	10
1.3 Οργανωμένα συμφέροντα και ομάδες πίεσης στη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Δημόσιου χώρου.....	13
1.4 Η τυπολογία των ευρω-ομάδων.....	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

2.1 Η πορεία προς την υιοθέτηση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.....	20
2.2 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου του κυβερνητικού επιπέδου.....	22
2.3 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου του διοικητικού επιπέδου.....	27
2.4 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου της συμμετοχής τους στο κοινοτικό σύστημα.....	29
2.4.1 Συμβούλιο Υπουργών.....	30
2.4.2 Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	32
2.4.3 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.....	35
2.4.4 Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.....	37
2.4.5 Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.....	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

3.1	Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου της ελληνικής διοίκησης.....	40
3.2	Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής μέσω της νομικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών.....	43
3.2.1	Επίλυση καταναλωτικών διαφορών με εσωτερικά ένδικα μέσα και εξώδικες διαπραγματεύσεις.....	44
3.2.2	Προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο	47
3.3	Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην υλοποίηση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών μέσα από τις νέες δράσεις της Ε.Ε.....	48
3.3.1	Προσπάθειες για τη δημιουργία «καταναλωτικής συνείδησης».....	50
3.3.2	Ενημέρωση των καταναλωτών για τα δικαιώματα που απορρέουν από την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.....	52
3.3.3	Έρευνες για τον έλεγχο εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας.....	55
3.3.4	Μηχανισμοί της αγοράς για την προστασία του καταναλωτή.....	56
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	58
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	63
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όσο περισσότερο αυξάνονται τα καθήκοντα του σύγχρονου κράτους και όσο περισσότερο επιβάλλεται η παρέμβασή του σε όλα τα πεδία της κοινωνικής ζωής, τόσο πιο άμεση και πιο σύνθετη γίνεται και η επιρροή των ομάδων συμφερόντων και των πολιτικών κομμάτων στη νομοθετική διαδικασία σε όλες τις διαστάσεις και συνισταμένες ¹.

Η κυβερνητική γραφειοκρατία εξαρτάται άμεσα από τις ομάδες συμφερόντων και επιδιώκει την πληροφόρηση από αυτές, διότι οι ομάδες συμφερόντων είναι συχνά, οι αποκλειστικοί γνώστες των θεμάτων που περικλείει το προσχέδιο και επομένως, η αποκλειστική πηγή των αναγκαίων πληροφοριών, τόσο για τα κόμματα, όσο και για την κυβερνητική γραφειοκρατία. Αντίστροφα, μάλιστα η πολιτική αποδοχή, η υιοθέτηση και η υποστήριξη, από την κυβερνητική γραφειοκρατία και την κυβέρνηση, των πληροφοριών και του υλικού που προσάγουν οι ομάδες συμφερόντων, και τέλος η προετοιμασία του προσχεδίου βάσει και των πληροφοριών αυτών, μεγιστοποιούν τις δυνατότητες αποδοχής και επιβολής του νόμου κατά το στάδιο της εφαρμογής του ².

Η Ευρωπαϊκή Ένωση(Ε.Ε) είναι ένα μόρφωμα χωρίς ιστορικό προηγούμενο. Αυτό που κυρίως τη διαφοροποιεί από άλλες μορφές διακρατικής συνεργασίας, είναι η παραγωγή δεσμευτικών κανόνων, που σε δεύτερο στάδιο εισχωρούν στις έννομες τάξεις των κρατών-μελών και υπερισχύουν έναντι του εσωτερικού δικαίου.

Ωστόσο η Ε.Ε, παρ' όλη την πρωτοτυπία που εμφανίζει, δημιουργήθηκε από τα κράτη και κατ' επέκταση αναπαράγει σε μεγάλο βαθμό τα χαρακτηριστικά τους στη δομή και τη λειτουργία της.

Η αύξηση των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(Ε.Κ) από την υιοθέτηση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης(Ε.Ε.Π) και έπειτα, αναβάθμισε το ρόλο των ομάδων συμφερόντων, πίεσης, των εταιριών δημοσίων σχέσεων ³

---

¹ Δ. Μέλλισας. Η προκοινοβουλευτική νομοθετική διαδικασία. Σελ. 67.

² Ibid., σελ. 63-64.

³ Πρόκειται για γραφεία που βρίσκονται στις Βρυξέλλες και λειτουργούν έναντι αμοιβής με σκοπό να δημιουργούν προσβάσεις στο κοινοτικό περιβάλλον σε επίδοξους εκφραστές συμφερόντων(lobbyists) βλ. Δ. Κιούκας. Ομάδες πίεσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιθεώρηση εργασιακών σχέσεων. Τεύχος 2. Σελ. 71.

και οδήγησε σε μια θεαματική αύξησή τους στο κοινοτικό επίπεδο. Η ανάγκη για συλλογή πληροφοριών της κοινοτικής διοίκησης στην διαμόρφωση του κοινοτικού κανόνα είναι σήμερα μεγαλύτερη από κάθε άλλη φορά. Παράλληλα, όμως, δύο ακόμα λόγοι που είναι αλληλένδετοι, έκαναν αναγκαία την μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη παρουσία των ομάδων εκπροσώπησης πολιτών, των κρατών-μελών στο κοινοτικό σύστημα.

Αρχικά η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών έχει αντιληφθεί ότι η παραγωγή του κοινοτικού κανόνα δεν εξασφαλίζει την εναρμόνιση του εσωτερικού δικαίου των κρατών-μελών, πολύ δε περισσότερο, την υλοποίηση στην πράξη των κοινοτικών πολιτικών(formal implementation / execution normative-informal implementation / execution administrative).

Η πρακτική, μέρα με την μέρα, εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών είναι παραχωρημένη σε κατάλληλες αρχές μέσα στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή ελέγχει την εφαρμογή τους αλλά υπάρχουν πολλές δυσκολίες⁴ :

α) Η Επιτροπή δεν έχει γενικά αρκετούς πόρους για ένα τέτοιας έκτασης έργο. Πρέπει να υπάρχουν συνεχείς επαφές και ροή πληροφοριών μεταξύ Βρυξελλών και εθνικών αρχών. Εξάλλου το προσωπικό της Επιτροπής είναι ιδιαίτερα μικρό(το 1996 δεν ξεπερνούσε τις 15.000 χωρίς τους μεταφραστές).

β) Οι εθνικές αρχές δεν είναι πάντα ικανές να εφαρμόσουν τις κοινοτικές πολιτικές όπως θα ήθελε η Επιτροπή ακόμη και αν τέτοια πρόθεση υπάρχει. Αυτό συμβαίνει διότι από την φύση τους οι πολιτικές αυτές είναι πολύ δύσκολο να αποτελέσουν αντικείμενο ορθής διαχείρισης. Ένας ακόμη λόγος που επεξηγεί, το γιατί οι εθνικές αρχές δεν είναι πάντα ικανές να εφαρμόσουν αποτελεσματικά τις κοινοτικές πολιτικές είναι και η χαμηλού επιπέδου εκπαίδευση και εξειδίκευση του προσωπικού ορισμένων εθνικών διοικήσεων των κρατών-μελών.

γ) Η τρίτη δυσκολία συνίσταται στο γεγονός ότι οι αρχές δεν είναι πάντα διαθέσιμες να συμμορφωθούν με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

δ) Η ύπαρξη διαφορετικών εννόμων τάξεων στα κράτη-μέλη απαιτεί σκόπιμα ένα ευέλικτο κοινοτικό κανόνα ώστε να είναι δυνατή η σύγκληση πράγμα, όμως, που έχει ως αποτέλεσμα διαφορετικές ερμηνείες.

Ο δεύτερος λόγος που έκανε αναγκαία τη μεγαλύτερη και ουσιαστικότερη παρουσία των ομάδων εκπροσώπησης πολιτών, των κρατών-μελών στο

---

⁴ N. Nugent. The government and politics of the European Community. Σελ. 82-83.

κοινοτικό σύστημα και σχετίζεται άμεσα με την εφαρμογή των κοινοτικών πολιτικών, είναι οι κατηγορίες για την έλλειψη νομιμοποίησης του κοινοτικού συστήματος, και κατά συνέπεια η περιορισμένη συναίνεση των λαών.

Η μετά-Μάαστριχτ περίοδος και ιδίως μέχρι τα μέσα του 1994, ήταν μια περίοδος οικονομικής ύφεσης και αύξησης της ανεργίας, με ό,τι αυτή συνεπάγεται στην ψυχολογία της κοινής γνώμης: αίσθημα ανασφάλειας, εύκολος καταλογισμός ευθυνών στην πολιτική εξουσία(εθνική και υπερεθνική)⁵.

Η Ε.Ε προσπαθεί να έρθει πιο κοντά στον πολίτη. Σκοπός της είναι να τον κάνει μέρος των προβλημάτων που αντιμετωπίζει για να μπορεί να ελέγχει και να εφαρμόζει τις κοινοτικές πολιτικές. Άλλωστε αυτή ήταν και η βασική κατεύθυνση για την αναθεώρηση των συνθηκών στο Άμστερνταμ.

Οι παραπάνω τοποθετήσεις είναι το έναυσμα για αυτή την μελέτη. Το αντικείμενό της οι ελληνικές ομάδες πίεσης στο κοινοτικό σύστημα για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών.

Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η έννοια του καταναλωτή είναι ιδιαίτερα ευρεία. Καταναλωτές είναι οι άνθρωποι ακόμα και απέναντι στο περιβάλλον. Έτσι ο αριθμός των ομάδων με αντικείμενο τους καταναλωτές και τα αγαθά που αυτοί απολαμβάνουν, πληθαίνει. Εμείς θα περιοριστούμε στις Ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών και αυτό επιβάλλει άλλωστε ο υπό εξέταση τομέας.

Το βασικό ερώτημα στο οποίο θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε είναι η συμβολή ή ο βαθμός συμμετοχής τους στη διαμόρφωση και εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών. Αναλυτικό εργαλείο, λοιπόν, η έννοια του πολιτικού κύκλου⁶ με κυριότερα στάδια την ανάπτυξη της πολιτικής(βλ. για την κοινότητα παράρτημα1) και την εφαρμογή της. Μεθοδολογικό εργαλείο οι προσωπικές συνεντεύξεις με τα κατάλληλα πρόσωπα στις Ενώσεις Καταναλωτών, καθώς και με υπαλλήλους του Υπουργείου Ανάπτυξης για την εξαγωγή όσο το δυνατόν ασφαλέστερων συμπερασμάτων. Κριτήρια για την επιλογή των Ενώσεων με σκοπό την επιτόπια παρουσία και έρευνα αποτέλεσαν: α) Η εγγραφή τους στον οδηγό του Ευρωπαϊκού Καταναλωτή στην Ενιαία αγορά⁷, β) Ο αριθμός των

---

⁵ Κ. Στεφάνου. Η θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σελ. 125.

⁶ G. Schaefer. Committees in the E.C policy process, στο Shaping European law and policy. R. Pedler-G. Schaefer(eds). Σελ. 5.

⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οδηγός του Ευρωπαϊκού Καταναλωτή στην Ενιαία αγορά. Σελ. 229-230.

μελών τους(βλ. παράρτημα 2), γ) Η σχέση τους με τον υπό εξέταση τομέα των τροφίμων και ποτών, δ) ο χρόνος της ίδρυσής τους.

Με βάση αυτά τα κριτήρια επιλέχθηκαν: το Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ)στην Θεσσαλονίκη, η Ένωση Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζωής(Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ)και το Νέο Ινστιτούτο Καταναλωτών(ΙΝ.ΚΑ)στην Αθήνα αντίστοιχα.

Ωστόσο κρίθηκε σκόπιμο να εξεταστούν με επιτόπια παρουσία τρεις ακόμη Ενώσεις Καταναλωτών. Σκοπός ήταν το υπό εξέταση δείγμα να είναι πλέον ικανοποιητικό. Κριτήριο για την επιλογή αυτών των Ενώσεων ήταν να εντάσσονται στην ίδια Ομοσπονδία⁸-Ελληνικό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών(Ε.Γ.Ε.Κ), Γενική Ομοσπονδία Καταναλωτών Ελλάδας(Γ.Ο.Κ.Ε)- με τις τρεις παραπάνω σημαντικότερες Ενώσεις. Για το σκοπό αυτό επιλέχθηκαν η Ένωση Καταναλωτών Βόλου, Αργινίου και το ΚΕ.Π.ΚΑ Δ. Ελλάδας στην Πάτρα⁹. Τέλος επιτόπια παρουσία έγινε και στην Ένωση για τα δικαιώματα των πολιτών στον Πειραιά, που δεν εντάσσεται σε καμιά Ομοσπονδία, ενώ ερωτηματολόγιο εστάλη στο σύνολο των Ενώσεων, εκτός ορισμένων με τις οποίες η επικοινωνία στάθηκε αδύνατη, ή το ενδιαφέρον σε σχέση με τον υπό εξέταση τομέα των τροφίμων και ποτών(όπως ο σύλλογος προστασίας τηλεθεατών), ήταν μικρό. Στο ερωτηματολόγιο απάντησαν 5 Ενώσεις: Η Ένωση Καταναλωτών Ηρακλείου Κρήτης, η Ένωση Καταναλωτών Καβάλας, το Ινστιτούτο Καταναλωτών Θεσσαλίας, η Ένωση Καταναλωτών Λέσβου και η Ένωση Προστασίας Καταναλωτών Σερρών. Ποσοστό 25 %. Κλείνοντας εδώ το εισαγωγικό αυτό κομμάτι, θα πρέπει να πούμε ότι, πριν τα δυο κύρια κεφάλαια για την διαμόρφωση και την εφαρμογή της Κοινοτικής Πολιτικής, κρίθηκε σκόπιμο να προηγηθεί ένα ακόμη κεφάλαιο με αντικείμενο το φαινόμενο των ομάδων πίεσης, συμφερόντων. Οι λόγοι που το επέβαλαν είναι οι εξής: πρώτον η αναφορά στη θεωρητική συζήτηση για το φαινόμενο των ομάδων πίεσης, συμφερόντων. Δεύτερον, η εξέταση των συμπερασμάτων από άλλες αντίστοιχες μελέτες στην χώρα μας. Τρίτον, μια πρώτη σύγκριση των ελληνικών ομάδων με τις αντίστοιχες των κρατών- μελών της Ε.Ε.

---

⁸ Για την κατάταξη των Ενώσεων Καταναλωτών σε Ομοσπονδίες Βλ. παράρτημα 3.

⁹ Το ΚΕ.Π.ΚΑ Θεσσαλονίκης ετοιμάζει σύντομα την ίδρυση της δικής του Ομοσπονδίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ-ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ

Η ύπαρξη και η σημασία των οργανωμένων συμφερόντων ή ομάδων πίεσης στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες είναι μια πραγματικότητα της πολιτικής ζωής. Σκοπός των οργανωμένων συμφερόντων είναι να εκφράσουν τις προτιμήσεις τους σε ορισμένους ειδικούς τομείς. Ταυτόχρονα, όμως ελέγχουν τις κρατικές αρχές αφενός και αφετέρου δημιουργούν ένα πλαίσιο διαλόγου από την άλλη.

Ωστόσο, η παραπάνω παρουσίαση είναι επιφανειακή ή ιδεατή, δεδομένου ότι, από τη λειτουργία των οργανωμένων συμφερόντων, ανέκυψαν μια σειρά από ερωτήματα¹⁰ : Όλοι οι άνθρωποι μέσα σε μια κοινωνία οργανώνονται για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους ; Υπάρχουν εμπόδια στη συμμετοχή τους; Ποια είναι η θέση των οργανωμένων μελών σε σύγκριση με την ηγεσία τους; Ποιος είναι ο ρόλος του κράτους απέναντι σε αυτά τα οργανωμένα συμφέροντα;

Από τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, δημιουργήθηκαν θεωρητικά εργαλεία που παρουσιάζουν και ερμηνεύουν διαφορετικά χαρακτηριστικά ομάδων συμφερόντων, σε διαφορετικές κοινωνίες ή σε διαφορετικές χρονικές περιόδους, αλλά και στην ίδια την κοινωνία την ίδια χρονική στιγμή.

Ο Πλουραλισμός είναι σύστημα εκπροσώπησης συμφερόντων συγκροτημένο από απροσδιόριστο(και απεριόριστο καταρχήν)αριθμό πολλαπλών εθελοντικών, ανταγωνιστικών αυτοπροσδιορισμένων(ως προς την αρμοδιότητά τους) και μη ιεραρχημένων οργανώσεων, που δεν έχουν ειδική κρατική άδεια, αναγνώριση, οικονομική ενίσχυση ή προέλευση, ούτε ελέγχονται με οποιοδήποτε τρόπο από το κράτος στην επιλογή ηγεσίας ή στην άρθρωση αιτημάτων και δεν ασκούν μονοπώλιο εκπροσώπησης των αντίστοιχων κατηγοριών. Αντίθετα **ο κορπορατισμός** είναι σύστημα εκπροσώπησης συμφερόντων συγκροτημένο από περιορισμένο αριθμό μοναδικών, υποχρεωτικών, μη ανταγωνιστικών, λειτουργικά οριοθετημένων και ιεραρχημένων οργανώσεων, που έχουν κρατική αναγνώριση ή άδεια(όπου δεν δημιουργούνται εξαρχής από το κράτος) και στις οποίες απονέμεται σκόπιμα μονοπώλιο εκπροσώπησης των αντίστοιχων κατηγοριών, με αντάλλαγμα

---

¹⁰. Βλ. P. Williamson corporatism in perspective. Σελ. 2.

ορισμένους περιορισμούς στην επιλογή ηγεσίας και στην άρθρωση των αιτημάτων¹¹.

Η θεωρία, βέβαια, δεν είναι ποτέ τέλεια ούτε είναι δυνατόν, να ενσωματώσει κάτω από ορισμούς και προτάσεις την πρακτική λειτουργία όλων των κοινωνικών και πολιτικών φαινομένων. Στην περίπτωση των οργανωμένων συμφερόντων έγινε κατανοητό ότι οι εξελίξεις του 19^{ου} αιώνα επέβαλαν την διάκριση μεταξύ **κρατικού κορπορατισμού** και **κοινωνικού, φιλελεύθερου¹² ή νεοκορπορατισμού**.

Η διάκριση αυτή έγινε δεδομένου ότι, ο κορπορατισμός είχε ταυτιστεί με φασιστικά καθεστώτα στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιταλία, κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου. Το κοινοβουλευτικό πολιτικό καθεστώς, η αυτόνομη οργανωτική ανάπτυξη της εργασίας(κυρίως), και η αυθεντική εκπροσώπησή της από τις οργανώσεις της, έκαναν απαραίτητη την υιοθέτηση του κοινωνικού κορπορατισμού ως θεωρητικού εργαλείου, για την παρουσίαση και ερμηνεία αυτής της νέας μορφής εκπροσώπησης συμφερόντων.

Άλλο θεωρητικό υπόδειγμα¹³ για τις σχέσεις οργανωμένων συμφερόντων και κρατικών αρχών είναι η **πελατειακότητα(clientelism / clientela)**. Όταν μια ομάδα συμφερόντων επιτύχει να γίνει αντιπροσωπευτική του κοινωνικού τομέα στα μάτια μιας διοικητικής υπηρεσίας η οποία είναι εξουσιοδοτημένη για την κανονιστική ρύθμιση αυτού του συγκεκριμένου χώρου, τότε είναι δυνατόν να επιτευχθεί ένα μονοπώλιο εκπροσώπησης εκ μέρους της ομάδας αυτής και μια κατάσταση «αποικιοποίησης» της συγκεκριμένης υπηρεσίας¹⁴.

---

¹¹ Γ. Μαυρογορδάτος. Μεταξύ Πιτυοκάμπη και Προκρούστη Σελ. 19-20.Οι παραπάνω ορισμοί και η διάκριση ανάμεσα στον κρατικό και κοινωνικό κορπορατισμό έχουν γίνει από τον P.Schmitter.Still the century of corporatism ? και του ίδιου :modes of interest intermediation and modes of societal change in western Europe. Και τα δύο αναδημοσιεύθηκαν στο p.Schmitter-Lehmbruch(eds) Trends toward corporatist intermediation, Beverly Hills 1979.

¹² Βλ. Π.Καζάκος. «Σχέδιο 1992», Εσωτερικές προσαρμογές και εκπροσώπηση των επαγγελματικών συμφερόντων στην Ελλάδα. Σελ 72 στο 1992, Νομική, Οικονομική και πολιτική διάσταση και προοπτικές για την Ελλάδα. Ε.Ρούκουνας - Α. Μπερδήμας - Α. Γιόκαρης(επιμ.).

¹³ Η παράθεση εδώ δεν είναι δυνατόν να είναι εξαντλητική ποσοτικά ούτε αναλυτικά μιας και το θέμα της θεωρητικής συζήτησης είναι τεράστιο και χαρακτηρίζεται πολλές φορές από ασυμφωνία ακόμα και για το περιεχόμενο ορισμένων όρων της. Βλ. Σ. Αλεξανδρόπουλος. Τάσεις κορπορατικής αντιπροσώπησης και ελληνική πραγματικότητα. Κοινοβουλευτική επιθεώρηση. Τεύχος 4.Σελ. 64-79. Καθώς και P. Williamson. Op. Cit. και του ίδιου Varieties of corporatism.

¹⁴ Μ. Τσινιτσιζέλης. Ομάδες συμφερόντων, ευρωπαϊκής ένωσης και Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Κοινοβουλευτική επιθεώρηση τεύχος 17-18 σελ. 250, καθώς και D. Kioukias. Organizing interests in Greece. Σελ. 28-31.

Καθοριστική συνέπεια του συστήματος πελατειακότητα όπως και της **πολιτικής πατρωνίας(Parentalism / Parentela)**, είναι ότι δεν υπάρχει μεταβίβαση δημοσίων λειτουργιών από το κράτος προς τα οργανωμένα συμφέροντα¹⁵.

1.1 Η ταυτότητα των ελληνικών ομάδων συμφερόντων

Στην Ελλάδα οι κυριότερες μελέτες για την λειτουργία και τις σχέσεις των οργανωμένων συμφερόντων με το κράτος, αντικείμενο είχαν τις επαγγελματικές οργανώσεις(ΓΣΕΕ, ΠΑΣΕΓΕΣ). Κοινή εκτίμηση όλων των μελετών υπήρξε ότι οι επαγγελματικές οργανώσεις στερούνται αυτονομίας έναντι του κράτους. Η συμμετοχή τους σε διαβουλεύσεις έχει τελετουργικό χαρακτήρα¹⁶. Υποστηρίζεται συνακόλουθα ότι επακόλουθο της έλλειψης αυτονομίας των επαγγελματικών οργανώσεων στην Ελλάδα είναι και η έλλειψη νομιμοποίησής τους.

Σε συνάρτηση με την βαθιά ριζωμένη νομιμοποίηση του κοινοβουλίου, των εκλογέων και κατά συνέπεια, των πολιτικών κομμάτων, η άρθρωση και η οργάνωση ιδιαίτερων συμφερόντων αντιμετωπίζεται καταρχήν με καχυποψία. Τα οργανωμένα συμφέροντα προφανώς στερούνται το χρίσμα της λαϊκής εκλογής. Θεωρούνται μάλιστα και υπονομευτικά της λαϊκής κυριαρχίας, όπως ενσαρκώνονται στο κοινοβούλιο¹⁷.

Για αυτή την οργανωτική δομή και λειτουργία των επαγγελματικών οργανώσεων στην Ελλάδα, καίρια ευθύνη έχει το ΠΑΣΟΚ, που ανέλαβε την διακυβέρνηση της χώρας μετά το 1981. Η κομματική σύνθεση της βουλής γίνεται η μόνη αυθεντική αποτύπωση της «λαϊκής βούλησης» με την οποία συγκρίνονται τα πάντα και στην οποία οφείλουν να προσαρμοστούν, εάν τυχόν αποκλίνουν¹⁸. Άρα μιλάμε για ένα λαϊκισμό, που στις απώτερες συνέπειές του για τα οργανωμένα συμφέροντα, δεν συμβιβάζεται με τον πλουραλισμό ούτε με

---

¹⁵ Μ. Τσινισιζέλης. Op.cit.

¹⁶ Π. Καζάκος. Op. cit., σελ. 73

¹⁷ Γ. Μαυρογορδάτος. Op. cit., σελ. 34

¹⁸ Ibid., σελ. 56

τον κοινωνικό κορπορατισμό, αλλά μόνο με ένα είδος κρατικού κορπορατισμού¹⁹.

Άλλοι βέβαια, ενώ δέχονται τα παραπάνω ως κύρια χαρακτηριστικά των επαγγελματικών οργανώσεων στην Ελλάδα, υποστηρίζουν ότι μάλλον πρέπει να μιλάμε για ένα «ψευτο-κορπορατισμό». Γιατί μπορεί ο κυβερνών σχηματισμός να ήλεγχε(για ένα διάστημα πάντως) ή να ελέγχει ακόμα, σε σημαντικό βαθμό κάποιες οργανώσεις, αλλά αυτό σε συνδυασμό με την καθιέρωση μορφών συμμετοχής εντελώς τελετουργικού χαρακτήρα, διασάλεψε την αξιοπιστία τους έναντι των εκπροσωπούμενων. Το αποτέλεσμα ήταν ότι ο έλεγχος περιορίστηκε ουσιαστικά στο να παραλύει τις οργανωμένες κοινωνικές αντιστάσεις για ένα διάστημα, αλλά ταυτόχρονα στέρησε την κυβέρνηση από φορείς που έχουν τη δυνατότητα να πείθουν τις ομάδες που εκπροσωπούν, να συμφωνήσουν σε κάποια πολιτική²⁰.

Σαν επακόλουθο μάλλον, της έλλειψης αυτονομίας και νομιμοποίησης των επαγγελματικών οργανώσεων έρχονται οι πελατειακές σχέσεις και πρακτική. Η διανομή, δηλαδή, προνομίων σε υποομάδες που απαιτούν ειδική μεταχείριση. Όπως υποστηρίζεται²¹, το φαινόμενο της διάσπασης εμπορικών ενώσεων είναι ευρέως διαδεδομένο και οφείλεται στην πελατειακή σύνδεση μεταξύ ομάδων συμφερόντων κράτους και πολιτικών κομμάτων η οποία έχει ως αποτέλεσμα αφενός για τις ομάδες τη διασφάλιση των δικών τους ατομικών συμφερόντων αφετέρου για το κράτος και τα κόμματα τον περιορισμό της κοινωνικής αντίστασης ή αντίθεσης στις πρακτικές της κυβέρνησης και των κομματικών δυνάμεων.

Ο παραπάνω προβληματισμός και η κριτική που έχει πραγματοποιηθεί, δείχνει να γίνεται αποδεκτή και από αντικειμενικούς παρατηρητές. Ο Γ. Κουζής επισημαίνει²²: η παρέμβαση του κράτους απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα αποτέλεσε τροχοπέδη του εκσυγχρονισμού του, διαιώνισε την εξάρτησή του

---

¹⁹ Ibid., σελ. 57, καθώς και Δ. Κιούκλιας. Μορφές οργάνωσης του λαού στο ελληνικό πολιτικό σύστημα Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση τεύχος 9-10, όπου βέβαια δίνεται και με μια διαφορετική προσέγγιση η έννοια του λαϊκισμού. Σελ. 85-87.

²⁰ Π. Καζάκος. *Op. cit.*, σελ. 74.

²¹ M. Dakoronia. Greek interest groups in the European community. Σελ. 2.

²² Γ. Κουζής(επιστημονικός Σύμβουλος του Ινστιτούτου Εργασίας της ΓΣΕΕ) Ο ρόλος του κράτους στη διαμόρφωση των συλλογικών εργασιακών σχέσεων και οι επιπτώσεις στο συνδικαλιστικό κίνημα στο κοινωνικές διεκδικήσεις και κρατικές πολιτικές. Κ. Σπανού(επιμ.). Σελ. 69.

(οικονομική και πολιτική), πριμοδότησε την κομματικοποίηση αρχής γενομένης από τα κυβερνητικά κόμματα, ευνόησε την πολυδιάσπαση του και δημιούργησε φαινόμενα εργατοπατερισμού.

Ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός στις εργασιακές σχέσεις, οι πρακτικές κομματικής άλωσης της κρατικής εξουσίας, το χαμηλό επίπεδο πολιτικού λόγου και διαλόγου των πολιτικών κομμάτων, η έντονη κομματικοποίηση και παραταξιοποίηση των συνδικάτων και η στενή εξάρτησή τους από τα κόμματα κυβερνητικά και μη, έχουν δρομολογήσει αρνητικές καταστάσεις²³.

Οι αρνητικές αυτές καταστάσεις με σπουδαιότερη, την έλλειψη ουσιαστικής συμμετοχής στη διαπραγμάτευση και διαμόρφωση οικονομικών και κοινωνικών όρων²⁴ που έχουν άμεσες συνέπειες για τα μέλη που εκπροσωπούν οι επαγγελματικές οργανώσεις, δεν είναι δυνατόν να σχετίζεται μόνο, με το εσωτερικό πολιτικό σύστημα. Η χώρα από το 1981 αποτελεί μέλος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(Ε.Κ). Άρα η αδυναμία των ελληνικών ομάδων συμφερόντων να μετάσχουν στην εσωτερική πολιτική διαδικασία, αντικατοπτρίζεται και στο κοινοτικό σύστημα. Τα όσα ακολουθούν είναι αποκαλυπτικά.

Υπάρχει ανικανότητα μιας ουσιώδους συλλογικής αντιπροσώπευσης και συλλογικής σύνδεσης μεταξύ κοινωνικού και πολιτικού στοιχείου. Αυτό δημιουργεί αδυναμίες και αδιέξοδα, καθ' όσον οι ομάδες στην πραγματικότητα δεν έχουν εκείνα τα στοιχεία τα οποία θα μπορούσαν να τις κάνουν πραγματικούς διαπραγματευτές με συγκεκριμένες οικονομικές, κοινωνικές στρατηγικές και απαιτήσεις. Την ίδια στιγμή, το παραπάνω αδιέξοδο μεταφέρθηκε στο κοινοτικό επίπεδο, όπου η παθογένεια του ελληνικού συστήματος έχει ένα καταλυτικό αποτέλεσμα πάνω στον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές ομάδες παρουσιάζονται και είναι οργανωμένες. Η αδυναμία του συστήματος είναι αναπαραγόμενη και έχει περαιτέρω αρνητικά αποτελέσματα. Η αρχική έλλειψη γνώσης και οικειότητας με το φαινόμενο της λειτουργικής αντιπροσώπευσης και διαμεσολάβησης των συμφερόντων κατά την διάρκεια της πολιτικής διαδικασίας και τη λήψη αποφάσεων, κάνει τις ελληνικές

---

²³ Ibid.,σελ 78-79.

²⁴ Η θέση για έλλειψη αυτονομίας και νομιμοποίησης των οργανωμένων συμφερόντων στην Ελλάδα υποστηρίζεται μέχρι σήμερα. Βλ. Γ. Μαρτίνης. Ανάγκη για νέο αυτόνομο κίνημα. Οικονομικός ταχυδρόμος, τεύχος 30(2307), σελ 47-48 καθώς και Χ. Ιωάννου «...νομίζουμε ακλόνητο αυτόν που ... απολιθώθηκε». Οικονομικός Ταχυδρόμος, τεύχος 33(2310) σελ. 43-44.

ομάδες να υπολειτουργούν. Δεν είναι ικανές να προσαρμόζονται στους κοινοτικούς μηχανισμούς συγκρινόμενες με άλλες αντίστοιχες ομάδες, από χώρες στις οποίες η ύπαρξη και η δραστηριότητα των ομάδων συμφερόντων είναι ένα αποφασιστικό στοιχείο της πολιτικής και της λήψης απόφασης²⁵.

Άρα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι, οργανωμένα τμήματα της ελληνικής κοινωνίας δεν έχουν την στρατηγική να επηρεάσουν τις πολιτικές δυνάμεις του τόπου, δεν αποτελούν και δεν μπορούν να μετατραπούν- εφ' όσον συνεχίσουν να λειτουργούν με βάση τα παραπάνω χαρακτηριστικά-σε ομάδες πίεσης. Αυτό από μόνο του δεν μπορεί να οδηγήσει σε συνολική απόρριψη του ρόλου τους, μιας και αναφερόμαστε σε επαγγελματικές ομάδες που οργανώνονται στη βάση κοινών συμφερόντων. Εκείνο όμως, που μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο αρνητικής κριτικής, είναι ότι οι ομάδες αυτές δεν μπορούν να ανταποκριθούν ούτε στο ρόλο τους ως ομάδες συμφερόντων²⁶. Δεν μπορούν να υπερασπισθούν τα συμφέροντα των μελών που εκπροσωπούν σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αποτελούν προέκταση των πολιτικών δυνάμεων και του κράτους, το οποίο διαφεύγει της γόνιμης κριτικής τους. Πολύ περισσότερο δεν αποτελούν έναν εποικοδομητικό παράγοντα για τον εκσυγχρονισμό επιμέρους τμημάτων, αλλά και συνακόλουθα ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας.

1.2 Η παράδοση των οργανωμένων συμφερόντων και ομάδων πίεσης στην Ευρώπη.

Τα οργανωμένα συμφέροντα και οι ομάδες πίεσης εμφανίζονται ως ιδιαίτερα σημαντικοί παράγοντες στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα των Η.Π.Α. Ο λόγος είναι ότι ο φιλελευθερισμός βοήθησε προς αυτή την κατεύθυνση. Ο Πλουραλισμός, ως θεωρία και ως ιδεολογία, εύκολα αναγνωρίζεται ως μετεξέλιξη του φιλελευθερισμού : τον ελεύθερο ανταγωνισμό των ατόμων υποκαθιστά πλέον ο ελεύθερος ανταγωνισμός των οργανωμένων

---

²⁵ M.Dakoronia.Op.cit.,σελ. 3.

²⁶ Οι ομάδες συμφερόντων οργανώνονται στη βάση κοινών συμφερόντων έναντι άλλων ομάδων της κοινωνίας. Ο όρος ομάδα πίεσης έχει μια δυναμική έννοια. Αναφέρεται την ίδια στιγμή, στην ύπαρξη μιας επίσημης οργάνωσης αλλά και στην εναλλαγή της δράσης της για να φθάσει στο σκοπό της. Αυτή η δράση καλείται πίεση και εξασκείται πάνω στην(πολιτική) εξουσία. βλ. F. Bindi. Eurogroups and the E.C decision making process. Σελ. 4.

συλλογικών συμφερόντων με ανάλογες προσδοκίες μεγιστοποίησης του κοινωνικού οφέλους²⁷. Γι' αυτό άλλωστε η θεωρητική και εμπειρική μελέτη του φαινομένου ξεκίνησε πρώτα στις Η.Π.Α. και έπειτα στην Ευρώπη²⁸.

Στον ευρωπαϊκό χώρο η μελέτη αυτή εμφανίζεται πολυπλοκότερη μιας και μεταξύ των κρατών υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο βαθμό και τη μορφή, με την οποία η κοινωνία μετέχει στη διαδικασία διαμόρφωσης δημόσιας πολιτικής και στην εφαρμογή της.

Στη Βρετανία, υπάρχει μεγάλη παράδοση στις σχέσεις μεταξύ ομάδων και κυβέρνησης στο εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, πολλά συμφέροντα παραγωγών έχουν οργανωθεί καλά μέσα στην διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής της Βρετανίας για τουλάχιστον έναν αιώνα. Κατ' επέκταση, είναι φυσικό γι' αυτούς να αναζητούν μια παρόμοια σχέση με τους γραφειοκράτες των Βρυξελλών²⁹. Βέβαια οι Βρετανοί αξιωματούχοι πρέπει να πεισθούν ότι τα συμφέροντα των ιδιωτών είναι και εθνικά συμφέροντα και να τα προωθήσουν. Σε αυτό πρέπει να προστεθεί ότι οι Βρετανοί στις διαπραγματεύσεις είναι πιο προβλέψιμοι, καλύτερα ενημερωμένοι και δυσκολότεροι στο να τους αλλάξει κανείς γνώμη³⁰.

Στα Σκανδιναβικά κράτη και στην κεντρική Ευρώπη(Αυστρία, Δ. Γερμανία) υπάρχει θεσμική ενσωμάτωση των «κοινωνικών εταιριών» με σκοπό τη συναινετική και ειρηνική επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων και των μακροοικονομικών ανισορροπιών³¹.

Ειδικότερα στην Αυστρία υπάρχει μια κοινωνία στην οποία επικρατεί ο συμβιβασμός και η συνεργασία μεταξύ των μεγάλων πολιτικών κομμάτων και των κυριοτέρων ομάδων συμφερόντων. Οι κοινωνικοί εταίροι είναι ανεξάρτητοι και ανταποκρίνονται σ' ένα σύστημα ομοφωνίας βασισμένο πάνω στο consensus μεταξύ των κοινωνικών ομάδων³². Στη Δανία η σύνδεση ομάδων

---

²⁷ Γ. Μαυρογορδάτος, *Op. cit.*, σελ. 19.

²⁸ F. Bindi. *Op. Cit.*

²⁹ S. Mazey - J. Richardson. Introduction : transference of power, decision rules, and rules of the game στο *Lobbying in the European Community*. S. Mazey – Richardson(eds.) σελ. 9.

³⁰ Για τον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες προσπαθούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις των Βρυξελλών μέσω της Εθνικής διοίκησης του Ηνωμένου Βασιλείου βλ. D Spence. *The role of the national civil service in European lobbying : The British case* *Lobbying in the European community*. *Op. cit.*, 47-71.

³¹ Δ. Κιούκιας, *Op. cit.* υποσημ. 3 σελ. 65.

³² P. Schulz. *Autriche*, στο *Les etats membres de l'union europeenne*, sous la direction de J.Rideau. Σελ. 62-63.

συμφερόντων στη λήψη της απόφασης είναι παλιά και παραδοσιακή. Για τη διοίκηση της Δανίας είναι σύνηθες να συζητά με τις ομάδες συμφερόντων για την διαμόρφωση μιας πολιτικής. Οι επαφές τους είναι μόνιμες και προσδιορίζουν τη θέση της Δανίας στην Κοινότητα. Κάθε υπουργός βρίσκεται σε επαφή μαζί τους και λαμβάνει υπόψη την γνώμη τους. Γι' αυτούς τους λόγους οι περισσότερες ομάδες συμφερόντων της Δανίας έχουν άμεση παρουσία στις Βρυξέλλες ³³.

Οι χώρες του νότου, όπως ήδη έχουμε επισημάνει, αποτέλεσαν κλασσικό παράδειγμα εφαρμογής του κρατικού κορπορατισμού. Στη φασιστική Ιταλία, τη σαλαζαρική Πορτογαλία και τη φρανκική Ισπανία, υπήρξε προφανής η ποδηγέτηση, εξουθένωση και εξουδετέρωση της εργατικής τάξης, ενώ το κεφάλαιο διατηρούσε σχεδόν αλώβητη τη λειτουργία του, παρά τις υπερφίαλες υποσχέσεις ή και προσδοκίες των ιδεολόγων του συστήματος για δήθεν υπέρβαση και τελικά κατάργηση των ταξικών συγκρούσεων ³⁴.

Η προϊστορία αυτή δεν μπορεί να μην έχει αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο οργανώνονται και λειτουργούν σήμερα οι ομάδες συμφερόντων σε αυτά τα κράτη. Στην Ισπανία για παράδειγμα η παρέμβαση τους είναι πάντα ή συνήθως επίσημη προκειμένου να υιοθετηθεί ένας νόμος ή μια κοινωνική συμφωνία, ενώ η εκπροσώπησή τους στους ευρωπαϊκούς θεσμούς γίνεται μέσω των μεγάλων ομάδων στην κοινότητα, ακόμα και αυτών των πιο σημαντικών, όπως οι οργανώσεις συνδικάτων, εργοδοτών, καταναλωτών ³⁵.

Συμπερασματικά λοιπόν μπορούμε να διακρίνουμε στην Ευρώπη τις εξής παραδόσεις λειτουργίας οργανωμένων συμφερόντων ³⁶.

- πλουραλισμός και άτυπη, αλλά ουσιαστική επαφή στον αγγλοσαξονικό κόσμο.
- συστήματα θεσμοθετημένης συμμετοχής, ανάληψης δημοσίων ρόλων από τις ομάδες-εκτεταμένη διαβούλευση και οικονομική δημοκρατία στις Σκανδιναβικές χώρες και κεντρική Ευρώπη (Γερμανία, Αυστρία) δηλαδή σταθερός νεοκορπορατισμός.

---

³³ T. Berranger. Danemark. Op. cit., σελ. 118,129.

³⁴ Γ. Μαυρογορδάτος. Op. cit., σελ. 23.

³⁵ L. Larsen. Espagne, Les etats membres del' union europeenne. Op. cit., σελ. 169-170.

³⁶ Δ. Κιούκας. Op.cit. υποσημ. 31.

- αυταρχική κρατική προσάρτηση ομάδων συμφερόντων σε συνδυασμό με ριζοσπαστικοποίηση και εκβιαστικές συνδικαλιστικές μεθόδους (βέτο σε εκτέλεση πολιτικής πίεσης για την απόσπαση προνομίων) σε χώρες της Ν. Ευρώπης(Ελλάδα, Ισπανία, Πορτογαλία κλπ.).
- σχετική αυτονομία και απόσταση της κρατικής γραφειοκρατίας από τις ομάδες συμφερόντων και πλουραλιστική βασικά εκπροσώπηση συμφερόντων(στη Γαλλία).

1.3 Οργανωμένα συμφέροντα και ομάδες πίεσης στη διαμόρφωση του Ευρωπαϊκού Δημόσιου Χώρου.

Η υιοθέτηση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης(Ε.Ε.Π) το 1986 δρομολόγησε την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς μέχρι το τέλος του 1992, αλλά επίσης και την νομισματική και οικονομική ολοκλήρωση. Σημαντικό, όμως, ήταν και το γεγονός ότι επεκτάθηκαν οι αρμοδιότητες της κοινότητας σε πολυάριθμους τομείς στους οποίους οι αποφάσεις θα λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία : έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη, περιβάλλον, κοινωνική πολιτική³⁷. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ήταν τα θεσμικά όργανα που περισσότερο αναβαθμίστηκαν στη νομοθετική διαδικασία. Η μεν Ευρωπαϊκή Επιτροπή προφανώς γιατί αυξήθηκαν οι περιοχές πολιτικής για το αποκλειστικό δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας, το δε Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, γιατί του αναγνωρίστηκε το δικαίωμα της συνεργασίας(διπλή ανάγνωση). Σαν αποτέλεσμα είχαμε μετατόπιση της προσοχής της δραστηριότητας των ομάδων συμφερόντων, ομάδων πίεσης από το εθνικό στο υπερεθνικό επίπεδο και μια ραγδαία αύξησή τους³⁸.

Το κοινοτικό σύστημα ή, ακριβέστερα, το υποσύστημα που εμπλέκεται στην εγκαθίδρυση της ενιαίας αγοράς και στα συνοδευτικά μέτρα προστασίας του καταναλωτή, και της πνευματικής ιδιοκτησίας, εξελίχθηκε σε πεδίο διαπάλης ιδιωτικοεπαγγελματικών συμφερόντων. Επί πλέον η σημαντική αύξηση των κοινοτικών δαπανών για την υλοποίηση των διατάξεων της ΕΕΠ αναφορικά με

---

³⁷ S. Mazey -J. Richardson. Op. cit., σελ 3.

³⁸ Στοιχεία για την αύξηση των ομάδων και του λόμπι στην κοινότητα Βλ. S. Andersen – K. Eliassen. European community στη European journal of political research 20. Σελ. 174-176.

την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή(Πακέτο Ντελόρ) και την πολιτική έρευνας και τεχνολογίας είχε ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των πιέσεων αναφορικά με την κατανομή πόρων τους οποίους διαχειρίζεται απ' ευθείας η Επιτροπή στα πλαίσια των κοινοτικών προγραμμάτων και πρωτοβουλιών³⁹.

Έχει διαμορφωθεί, λοιπόν, ένα νέο ευρωπαϊκό πεδίο πολιτικού ανταγωνισμού στο οποίο συμμετέχουν οι εθνικές διοικήσεις, η ευρωπαϊκή διοίκηση, το ευρωκοινοβούλιο, οι ομάδες συμφερόντων, πίεσης, και το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως Ευρωπαϊκός Δημόσιος Χώρος(European public sphere)⁴⁰.

Οι εξελίξεις αυτές μάλλον φαίνεται να επιβεβαιώνουν τους νεολειτουργιστές. Όπως υποστηρίχθηκε⁴¹, αν και οι κεντρικοί θεσμοί της Ε.Κ. δραστηριοποιηθούν περισσότερο, αν οι μορφές των δράσεων που λαμβάνονται αφορούν την εναρμόνιση της νομοθεσίας και τη διαμόρφωση κοινών πολιτικών και οι υπάρχουσες ομάδες αντιληφθούν ότι τα συμφέροντά τους δεν μπορούν επαρκώς να εξυπηρετηθούν στο εθνικό επίπεδο, τότε η ανάγκη για επηρεασμό θα επιβάλλει στις ομάδες να δώσουν έμφαση στις συλλογικές ανάγκες παρά στις εθνικές διαφορές.

Βέβαια, εδώ θα πρέπει να δεχτούμε, πως και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενίσχυσε την αύξηση των ομάδων πίεσης στο ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να δημιουργήσει μια δομή υποστήριξης γύρω της για την προώθηση των συμφερόντων της στο διαθεσμικό πολιτικό ανταγωνισμό με το Συμβούλιο Υπουργών. Έτσι, λειτουργώντας με τρόπο παρόμοιο με αυτόν που συμπεριφέρονται οι εθνικές γραφειοκρατίες, προώθησε μια πολιτική διαβουλευσεων με αυτές τις ομάδες(όχι όλες) που είναι οργανωμένες σε ευρωπαϊκό επίπεδο ⁴².

Ο πρώτος σημαντικός λόγος που οδήγησε την Επιτροπή σ' αυτή την πολιτική αναφέρθηκε. Ο δεύτερος είναι το γεγονός ότι οι νομοθετικές πρωτοβουλίες απαιτούν πληθώρα τεχνικών λεπτομερειών που οι ομάδες μπορούν να

---

³⁹ Κ. Στεφάνου. Η συμμετοχή του πολίτη στον Ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο. Κοινοβουλευτική επιθεώρηση τεύχος 17-18. Σελ. 12. Καθώς και του ίδιου Op. Cit., σελ. 97-99.

⁴⁰ Κ. Στεφάνου. Κοινοβουλευτική επιθεώρηση. Op. cit.

⁴¹ E. Grande. The state and interest groups in the frame work of multilevel Decision - Making : The case of the European Union. Σελ 3.

⁴² Μ. Τσινισιζέλης. Επαγγελματικές οργανώσεις και εσωτερική αγορά, στο 1992 Νομική- Οικονομική και Πολιτική διάσταση. Op.cit.,σελ. 213, καθώς και E.Grande. Op. cit., 9-10.

παρέχουν. Άρα υπάρχει ανάγκη για πληροφόρηση και γνώση για το αν οι κοινοτικοί κανόνες εφαρμόζονται στην πράξη στο κάθε κράτος-μέλος.

Η ανάγκη για πληροφόρηση της Επιτροπής σήμερα είναι κατά πολύ μεγαλύτερη. Η Συνθήκη του Μάαστριχ(Συν. Ε.Ε) επέκτεινε σημαντικά την κοινοτική νομοθετική αρμοδιότητα σ' ένα αριθμό περιοχών εξασφαλίζοντας νέες ευκαιρίες για τις ομάδες συμφερόντων, πίεσης και τους lobbyists. Οι περιοχές αυτές είναι⁴³:

- α) Εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση και νέοι
- β) Πολιτισμός
- γ) Δημόσια υγεία και προστασία καταναλωτών
- δ) Διευρωπαϊκά δίκτυα
- ε) Βιομηχανία
- στ) Ανάπτυξη και συνεργασία
- ζ) Μεταναστευτική πολιτική

Παράλληλα η Συν.Ε.Ε διέυρνε τις νομοθετικές αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επεκτείνοντας τη διαδικασία συνεργασίας(διπλή ανάγνωση) και εισάγοντας τη διαδικασία της συναπόφασης(τριπλή ανάγνωση) για μια σειρά από τομείς⁴⁴, όπως οι υπηρεσίες(άρθρο 66), τα μέτρα για την εσωτερική αγορά, η δημόσια υγεία, η προστασία των καταναλωτών, τα διευρωπαϊκά δίκτυα κλπ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί τα τελευταία χρόνια η πίεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τον επηρεασμό του⁴⁵.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι η πολιτική διαδικασία στην Ε.Κ είναι πλέον πιο πολύπλοκη, με περισσότερα σημεία επαφής και με μεγαλύτερο αριθμό συμμετεχόντων δρώντων, από κάθε άλλη φορά. Ταυτόχρονα στη διεθνή σκηνή παρουσιάζονται προβλήματα τα οποία έχουν αντίκτυπο στις περισσότερες κοινωνίες και έχουν σαν αποτέλεσμα να εμφανίζονται με ιδιαίτερη έμφαση έννοιες όπως αλληλεξάρτηση. Ορθώς δημιουργήθηκε ο προβληματισμός για την δημιουργία ομάδων συμφερόντων, πίεσης και του λόμπι στο ευρωπαϊκό επίπεδο. Η επιβεβαίωση του νεολειτουργισμού ή η μεγαλύτερη έμφαση στο ρόλο της Επιτροπής ως ο κυριότερος υπεύθυνος για την αύξηση των εύρω-

---

⁴³ Lobbying in Europe after Maastricht study written by the club de Bruxelles under the direction of A.Stern. Σελ. 14.

⁴⁴ Ibid., σελ. 18.

⁴⁵ Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Το κοινοβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σελ 56.

ομάδων στις Βρυξέλλες, παραπέμπει σε νεοκορπορατισμό⁴⁶ ή κορπορατιστικό σύστημα εκπροσώπησης συμφερόντων. Οι σημερινές συνθήκες, όμως, επιβάλλουν στα μέλη του Ευρωπαϊκού Δημόσιου Χώρου εκτός του ανταγωνισμού και τις σχέσεις της αλληλεξάρτησης⁴⁷. Η Επιτροπή έχει κατανοήσει τις διαστάσεις του προβλήματος στη διαμόρφωση και την υλοποίηση κοινοτικών πολιτικών. Υπάρχει αναγνώριση ότι ολόκληρη η νομοθετική αλυσίδα πρέπει να είναι ανοικτή σε μια διαδικασία, μέσα από την οποία η πρόθεσή της να εμπλέξει και να απασχολήσει όλους τους πόρους από όλους τους αποτελεσματικούς δρώντες, σε όλα τα στάδια, μπορεί να έχει προφανή αποτελέσματα στη διαφάνεια (accountability) και στην αποτελεσματικότητα⁴⁸.

1.4 Η τυπολογία των ευρω-ομάδων

Η Επιτροπή διαιρεί τις ομάδες συμφερόντων, σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (ευρωπαϊκές και εθνικές ή διεθνείς οργανώσεις και ομοσπονδίες) και σε κερδοσκοπικές οργανώσεις (νομικοί σύμβουλοι δημοσίων σχέσεων / εταιρίες δημοσίων σχέσεων και σύμβουλοι)⁴⁹. Η διάκριση αυτή είναι πρακτική αλλά πολύ γενική. Συμφωνούμε ότι η διαφοροποίηση ανάλογα με το είδος των συμφερόντων⁵⁰ θα πρέπει να περιλαμβάνει :

A) Ομάδες οικονομικών συμφερόντων. Είναι αυτές που σχετίζονται με τους οικονομικούς τομείς της κοινωνίας και έχουν οικονομικά κέρδη από τις δραστηριότητές τους. Σ' αυτή την κατηγορία εντάσσονται πολλές ομοσπονδίες των εθνικών ομάδων συμφερόντων που εκπροσωπούν οικονομικούς τομείς όπως η βιομηχανία και η γεωργία, κλαδικές ομοσπονδίες για ορισμένους τομείς

---

⁴⁶ Ο εύρο-κορπορατισμός ήταν μια έκφραση του νεοκορπορατισμού δεδομένου ότι η αυξανόμενη επιρροή των ιδιωτικο-επαγγελματικών συμφερόντων στις κοινοτικές αποφάσεις- όπως αυτή εξηγείται από το νεολεϊτουργισμό- αντιστοιχούσε σε ανάλογα φαινόμενα σ' εθνικό επίπεδο βλ. Κ. Στεφάνου. Op. cit., υποσημ. 40.

⁴⁷ Ο ίδιος ο E. Haas υποστήριξε ότι με την αυξανόμενη παγκόσμια αλληλεξάρτηση, πολλά προβλήματα δεν μπορούν πια να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά σε περιφερειακό επίπεδο, απαιτώντας αντιμετώπιση σε παγκόσμιο επίπεδο, γεγονός που τείνει να μειώσει την εμβέλεια των θεωριών περιφερειακής ολοκλήρωσης. Βλ. Κ. Στεφάνου. Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση. Σελ. 6.

⁴⁸ Governance. Progress report. European Commission. Forward Studies Unit. Σελ. 9.

⁴⁹ Lobbying in Europe after Maastricht. Op. cit., σελ. 30.

⁵⁰ F. Bindi. Op. cit., σελ. 5.

της βιομηχανίας , καθώς και ομάδες μεγάλων επιχειρήσεων. Η αναφορά μας στις πιο σημαντικές από αυτές τις ομάδες πρέπει να περιλαμβάνει την UNICE(Ένωση Βιομηχανικών και Εργοδοτικών Συνομοσπονδιών Ευρώπης), την COPA(Επιτροπή των Επαγγελματιών Γεωργικών Παραγωγών), την CEFIC(Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Ομοσπονδιών της Χημικής Βιομηχανίας) και τέλος την Ευρωπαϊκή Στρογγυλή Τράπεζα Βιομηχανιών(European Round Table of industrialists) που εκπροσωπεί ηγετικά στελέχη από 44 εταιρίες⁵¹.

B) Ομάδες δημοσίων συμφερόντων. Είναι οι ομάδες για την προώθηση εκείνων των θεμάτων που είναι ικανά να επιδράσουν σε μεγάλους τομείς της κοινωνίας(ομάδες για την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών για το δικαίωμα στη δημόσια υγεία, ομάδες ενάντια στα πυρηνικά).

Εδώ μια από τις πιο σημαντικές ομάδες είναι το BEUC, το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών το οποίο στα πλαίσια της παρούσας μελέτης θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα.

Το BEUC ιδρύθηκε το 1963 και συναποτελείται από Ενώσεις Καταναλωτών των κρατών-μελών της Ε.Ε. Η ποικιλία των δραστηριοτήτων του είναι μεγάλη και καλύπτει οτιδήποτε αφορά στην προώθηση της ασφάλειας των προϊόντων μέχρι και το μηχανισμό δικαίων τιμών. Προσπαθεί να επηρεάσει τη λήψη κοινοτικών αποφάσεων ώστε να βελτιώσει τους όρους για την προστασία των καταναλωτών ενώ από την άλλη εποπτεύει για να διασφαλίσει ότι η υπάρχουσα νομοθεσία που αφορά τα συμφέροντα των καταναλωτών είναι ελεγχόμενη. Ο κυριότερος ισχυρισμός του BEUC είναι ότι σ' ένα άνιστο περιβάλλον, προσπαθεί να δρα ως αντιστάθμισμα στο αποτέλεσμα του επηρεασμού των επιχειρήσεων στις Βρυξέλλες που έχουν μικρό ενδιαφέρον για τα συμφέροντα των Ευρωπαϊκών πολιτών ως καταναλωτών. Αρχή της δραστηριότητάς του είναι η κοινή αγορά για τον κοινό άνθρωπο ⁵².

Οι επαφές του BEUC και η κύρια δίοδος του για την εκπλήρωση των στόχων του είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁵³ αφού άλλωστε αποτελεί ένα από

---

⁵¹ Βλ. επίσης και γενικότερα για την τυπολογία των ευρω-ομάδων, Δ. Κιούκας. *Op. cit.* υποσημ.36, σελ. 67-72.

⁵² *Lobbying in Europe after Maastricht.* *Op. cit.*,σελ. 142-143 καθώς j. Nonon – M. Clamen. *L' Europe at ses couloirs.* Σελ 47- 48.

⁵³ Βλ. Beuc. *Memorandum for the Austrian Presidency.*

τα μέλη της «Επιτροπής Καταναλωτών»⁵⁴ που θεσμοθετημένο σκοπό έχει να συμβουλεύει την Επιτροπή για τα μέτρα προστασίας του Καταναλωτή και να παρουσιάζει τις απόψεις των καταναλωτών κατά τη διάρκεια διαμόρφωσης των άλλων πολιτικών της Ε.Κ. Σε πολύ καλό σημείο βρίσκονται και οι σχέσεις του BEUC με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διέθετε πάντα ευαισθησία για θέματα που αφορούν την ποιότητα ζωής των ευρωπαϊκών πολιτών. Η ισχυροποίηση της θέσης του στη νομοθετική διαδικασία της Ε.Κ. μετά τη Συν.Ε.Ε, είναι ακόμη ένας σημαντικός λόγος.

Γ) Ομάδες πρωτοβουλίας(promotional groups). Είναι αυτές που σκοπό έχουν να προάγουν ειδικές υποθέσεις ή ιδέες(πολιτικές, πολιτιστικές, θρησκευτικές κινήσεις, think-tanks). Η αναφορά μας εδώ θα πρέπει να περιλαμβάνει πολιτικές προσωπικότητες, που, αν και έχουν αποσυρθεί από την ενεργό πολιτική, συνεχίζουν να προωθούν και να επηρεάζουν την πολιτική εξέλιξη της Ε.Ε. Τέτοιου είδους συμμετοχή έχει ο πρώην πρόεδρος της Επιτροπής Jack Delors.

Δ) Περιφερειακές ομάδες. Σκοπό έχουν την προώθηση των συμφερόντων, μιας ολόκληρης περιοχής κράτους -μέλους της Ε.Ε, μίας πόλης, ενός τρίτου κράτους ή ακόμη και διεθνούς οργανισμού. Οι ομάδες αυτές έχουν αναπτυχθεί κυρίως τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της πρόθεσης της Ε.Κ να προωθήσει την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παρακάμπτοντας διάφορες οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές που είναι ιδιαίτερα αυξημένες στις περιφέρειες των κρατών- μελών. Γι' αυτό άλλωστε με τη Συν.Ε.Ε δημιουργήθηκε το όργανο Επιτροπή των Περιφερειών με γνωμοδοτικό ρόλο σε τομείς που άπτονται των περιφερειακών συμφερόντων.

---

⁵⁴ Πρόκειται για το Συμβουλευτικό Συμβούλιο Καταναλωτών(conseil consultatif des consommateurs – c.c.c.) που πρόσφατα για ακόμη μια φορά ανασυγκροτήθηκε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ

Από τους δρώντες του Ευρωπαϊκού Δημόσιου Χώρου οι εθνικές διοικήσεις(υπό την ευρεία έννοια περιλαμβάνουν τις δημόσιες υπηρεσίες και την κυβέρνηση) συνεχίζουν να διαδραματίζουν, παρά την αύξηση των κοινοτικών αρμοδιοτήτων, στην πολιτική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(Ε.Κ) τον σημαντικότερο ρόλο.

Μια σειρά από λόγοι το αποδεικνύουν ⁵⁵. Αρχικά πολλές, αν όχι οι περισσότερες, περιοχές «κλειδιά» της κοινωνικής και οικονομικής ζωής είναι σε μεγάλο βαθμό επηρεασμένες από τις εθνικές κυβερνήσεις όπως επίσης και από την Ε. Κ. Ακόμη και με τις περαιτέρω μετακινήσεις προς την νομισματική ένωση η διαχείριση και ανάπτυξη των εθνικών οικονομιών παραμένει κεντρικό ενδιαφέρον των εθνικών κυβερνήσεων. Και για τις περιοχές, όμως, σε εκείνες όπου το σημαντικό στοιχείο των αποφάσεων είναι στις Βρυξέλλες, είναι απόλυτα ζωτικό για τις ομάδες πίεσης και τα οργανωμένα συμφέροντα να διατηρήσουν πολύ στενούς δεσμούς με τις εθνικές διοικήσεις και αυτό γιατί οι αποφάσεις σε τελικό στάδιο θα παρθούν σε επίπεδο Συμβουλίου Υπουργών.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι ομάδες που έχουν στενό δεσμό με την εθνική διοίκηση έχουν και την δυνατότητα να ασκούν καλύτερα πιέσεις και να επηρεάζουν ⁵⁶.

Άλλωστε στις κοινοτικές πολιτικές όπου ισχύει η αρχή της επικουρικότητας όπως για παράδειγμα στην δική μας περίπτωση στην κοινοτική πολιτική προστασίας των καταναλωτών η επαφή και ο επηρεασμός των εθνικών διοικήσεων είναι περισσότερο επιβεβλημένα . Ο λόγος, βέβαια, είναι ότι η άσκηση εξουσιών από τα εθνικά όργανα κάθε κράτους- μέλους αποτελεί τον

---

⁵⁵ S. Mazey - J. Richardson. Op.cit., σελ. 246 – 247.

⁵⁶ Ibid. , σελ. 248.

κανόνα ενώ η δράση της κοινότητας την εξαίρεση όταν ο συγκεκριμένος στόχος μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα σε κοινοτικό από ότι σε εθνικό επίπεδο⁵⁷.

Άρα η επαφή και ο επηρεασμός των ελληνικών Ενώσεων Καταναλωτών προς την ελληνική διοίκηση, την κυβέρνηση και τις δημόσιες υπηρεσίες, είναι καθοριστικά για την συμβολή τους ιδιαίτερα στην διαμόρφωση αλλά και στην εφαρμογή(για μια σειρά από λόγους που θα εξηγήσουμε στο οικείο μέρος) της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

2.1 Η πορεία προς την υιοθέτηση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των Καταναλωτών

Στη συνθήκη Ε.Ο.Κ δεν υπάρχει ειδική πρόβλεψη σχετικά με μια πολιτική καταναλωτών. Βέβαια, είναι γεγονός ότι το άρθρο 2 μιλάει για μια «επιταχυνόμενη ανύψωση του βιοτικού επιπέδου » και ότι ρητή αναφορά στους καταναλωτές(με την έννοια της προστασίας τους) γίνεται και σε πολλά άλλα άρθρα όπως στο άρθρο 38.1 περί αγροτικής πολιτικής. Ωστόσο ένα διαρθρωμένο σύστημα κανόνων με κύρια αποστολή την προστασία του καταναλωτή ξεκίνησε από τα μέσα της δεκαετίας του '70, με το πρώτο ψήφισμα του Συμβουλίου περί της πολιτικής προστασίας και ενημέρωσης των καταναλωτών(της 14.4.1975) και το αναλυτικό πρόγραμμα που το συνόδευε⁵⁸.

Στις αρχές τις δεκαετίας του '80, η επιδείνωση της παγκόσμιας ύφεσης οδήγησε στην επανεξέταση της πολιτικής. Το δεύτερο κοινοτικό πρόγραμμα της Επιτροπής για την περίοδο 1981-1986(Ε.Ε. c 139, 3.6. 1981) όριζε ότι η προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκπόνηση των υπολοίπων κοινοτικών πολιτικών. Οι προαναφερθείσες ενέργειες οδήγησαν στη θέσπιση λίγων νομικών μέσων. Ορισμένα από αυτά ήταν κατώτερα από τις προσδοκίες των καταναλωτών, κυρίως λόγω της απαίτησης

---

⁵⁷ Βλ. Ε. Αλεξανδρίδου. Η προστασία του καταναλωτή σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ στο προστασία του καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά. Σελ. 60.

⁵⁸ Χ. Ταγαράς. Η προστασία των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα στο δικαιώματα του πολίτη στην κοινοτική έννομη τάξη. Κ. Στεφάνου(επιμ.). Σελ. 62.

ομοφωνίας και της απουσίας νομικής βάσης για την ανάληψη δράσης στον τομέα αυτό ⁵⁹.

Η πορεία, όμως, προς την εσωτερική αγορά σύμφωνα με τις διατάξεις κυρίως της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης(Ε.Ε.Π) βελτίωσαν την κατάσταση.

Θεωρήθηκε ειδικότερα ότι η διαμόρφωση ενός πλέγματος διατάξεων για την προστασία των καταναλωτών αποτελούσε αναπόσπαστο στοιχείο της πορείας προς την ενιαία αγορά, όχι μόνο για τον «ευγενή» σκοπό της προστασίας του καταναλωτή, αλλά και υπό ένα περισσότερο τεχνικό πρίσμα, ότι δηλαδή η ανομοιομορφία των εθνικών συστημάτων προστασίας των καταναλωτών θα προκαλούσε αναπόφευκτα στρεβλώσεις στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ⁶⁰.

Διαπιστώνουμε δηλαδή εδώ ότι όπως και στην περίπτωση του περιβάλλοντος η θεωρία του νέο-λειτουργισμού και της εκχύλισης(spill-over) επαληθεύονται.

Μετά λοιπόν την Ε.Ε.Π χρησιμοποιήθηκε κυρίως το άρθρο 100Α Συν. Ε.Ο.Κ που επιτρέπει θέσπιση «μέτρων» για την προσέγγιση νομοθεσιών των κρατών μελών ⁶¹. Τα μέτρα αυτά δεν είναι οδηγίες, όπως βάσει του άρθρου 100Α Συν Ε.Ο.Κ, αλλά και Κανονισμοί και Αποφάσεις, θεσπίζονται δε όχι με ομοφωνία, αρκεί και ειδική πλειοψηφία. Πάνω στο άρθρο 100Α Συν. Ε.Ο.Κ στηρίχθηκε η οδηγία 90/314 για τα οργανωμένα ταξίδια, η οδηγία 92/59 για την γενική ασφάλεια των προϊόντων και η οδηγία 93/13 για τις καταχρηστικές ρήτρες. Το Δικαστήριο στην απόφασή του της 9.8.1994 σχετικά με την νομική βάση της οδηγίας για τη γενική ασφάλεια των προϊόντων έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η έννοια των «μέτρων» που χρησιμοποιεί το άρθρο 100Α Συν. Ε.Ο.Κ περιλαμβάνει, εκτός από την προσέγγιση των γενικών κανόνων ασφαλείας και διατάξεις που εφαρμόζονται σε ένα συγκεκριμένο προϊόν ή κατηγορία προϊόντων ⁶².

---

⁵⁹ Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο. Θεματολογικά δελτία. Σελ. 361. Πιο αναλυτικά για το πρώτο και δεύτερο πρόγραμμα της Επιτροπής. Βλ. Κ. Δελούκα. Ζητήματα προστασίας του καταναλωτή στα κράτη- μέλη της Ε.Ο.Κ και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Σελ. 47-49.

⁶⁰ Χ. Ταγαράς. *Op. cit.*, σελ. 58.

⁶¹ Βέβαια η απόφαση *cassis de Dijon*(20.2.79) κατέστησε λιγότερο επείγουσα την εναρμόνιση των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών αλλά η απελευθέρωση των συναλλαγών που επιφέρει δεν είναι απόλυτη βλ. Χ. Ταγαράς. Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, στο Οι τέσσερις θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Πάντειο Πανεπιστήμιο. Σελ. 4- 6.

⁶² Β. Χριστιανός. Κοινοτικό δίκαιο προστασίας του Καταναλωτή. Σελ. 27-28. Για το θέμα των οδηγιών που αφορά κατά κανόνα συγκεκριμένα κάθε φορά προϊόντα(«κάθετες» οδηγίες) βλ. Χ. Ταγαράς. *Op. cit.*, υποσημ. 60, σελ. 63-65.

Η εξέλιξη στην κοινοτική πολιτική προστασίας των καταναλωτών δεν ήταν βέβαια τόσο ραγδαία όπως για την περιβαλλοντική πολιτική. Ρητή νομική βάση δόθηκε με την Συνθήκη του Μάαστριχτ(Συν Ε.Ε) και ειδικότερα το άρθρο 129 Α το οποίο τουλάχιστον εν μέρει ανεξαρτητοποιεί την προστασία των καταναλωτών από την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς(ρητή νομική βάση για την άσκηση μίας περιβαλλοντικής πολιτικής δόθηκε με την Ε.Ε.Π και τα άρθρα 130 Ρ-130 Τ).

Ωστόσο, ήδη από το 1990 είχε γίνει αντιληπτό-και διαπιστώνεται από το πρόγραμμα δράσης 90-92⁶³ της Επιτροπής-ότι η νομοπαραγωγική διαδικασία και μόνο δεν θα ήταν ικανή να διασφαλίσει την ουσιαστική Προστασία των καταναλωτών. Η εκπροσώπηση των καταναλωτών στο κοινοτικό σύστημα για την συμμετοχή τους στη διαμόρφωση της νομοθεσίας και η πληροφόρηση τους για τα δικαιώματα που μπορούν να αντλήσουν από αυτή, κρίθηκαν καθοριστικά.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ επιβεβαιώνει με ρητή νομική βάση τις ανάγκες αυτές, προσθέτοντας στο άρθρο 129 Α δύο ακόμη παραγράφους, δηλώνοντας με την πρώτη εξ' αυτών ότι : προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντα των καταναλωτών και να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή, η κοινότητα συμβάλλει στην προστασία της υγείας, της ασφάλειας και των οικονομικών συμφερόντων των καταναλωτών, καθώς και στην προώθηση του δικαιωμάτων τους για ενημέρωση, εκπαίδευση και οργάνωσή τους για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους.

2.2 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου του κυβερνητικού επιπέδου.

Ο νόμος 1961/91⁶⁴ για την προστασία του καταναλωτή όριζε με το άρθρο 44 τη σύσταση Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών(Ε.Σ.Κ) ως γνωμοδοτικό όργανο του Υπουργείου Εμπορίου για κάθε θέμα της αρμοδιότητας του Υπουργείου , που αφορά την προστασία του καταναλωτή, την προώθηση των συμφερόντων του και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων του.

---

⁶³ Ibid., σελ. 67 – 69.

⁶⁴ Βλ. επίσης Μ. Αντωνόπουλος, Ανεξάρτητες διοικητικές αρχές, Σελ. 95- 96.

Ειδικότερα με την παράγραφο 3 στις αρμοδιότητες του Ε.Σ.Κ περιλαμβάνονταν :

α) Η μελέτη και εισήγηση για κάθε θέμα που αφορά την πολιτική προστασίας του καταναλωτή, που ακολουθείται κάθε φορά από την κυβέρνηση.

β) Η μελέτη και υποβολή προτάσεων για νομοθετική ρύθμιση καταναλωτικών θεμάτων και για αποτελεσματικότερη εφαρμογή των νόμων, που αφορούν τους καταναλωτές.

γ) Η μελέτη και εισήγηση προγραμμάτων για την εκπαίδευση των καταναλωτών.

δ) Η μελέτη των συνθηκών της αγοράς και η υποβολή προτάσεων για την καλύτερη λειτουργία της.

ε) Η παρακολούθηση των εξελίξεων στον τομέα της κατανάλωσης από άποψη τεχνολογική, οικονομική και νομική.

στ) Η συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων με αντίστοιχες οργανώσεις και οργανισμούς του εξωτερικού.

ζ) Η συνεργασία με καταναλωτικά κινήματα, συλλόγους και Ενώσεις Καταναλωτών και υπηρεσίες προστασίας καταναλωτών τόσο στο εξωτερικό όσο και στο εσωτερικό.

η) Η επαφή με το καταναλωτικό κοινό με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο.

θ) Η έκφραση γνώμης για τυχόν καταχρηστικότητα Γενικών Όρων Συναλλαγών των διαφόρων επιχειρήσεων.

ι) Η έκφραση γνώμης για τυχόν παραπλανητικό ή αθέμιτο χαρακτήρα διαφημιστικών μεθόδων των διαφόρων επιχειρήσεων.

ια) Η προτροπή και ενθάρρυνση των επαγγελματικών οργανώσεων προμηθευτών για την σύνταξη κωδικών επαγγελματικής δεοντολογίας.

ιβ) Ο έλεγχος των αποτελεσμάτων των γνωμοδοτήσεών του.

Αν συγκρίνουμε τις αρμοδιότητες του Ε.Σ.Κ⁶⁵ έτσι όπως ορίζονταν με τον νόμο 1961/91 και σήμερα πλέον με τον 2251/94 θα αντιληφθούμε ότι έχουν συρρικνωθεί σημαντικά .Είναι χαρακτηριστική η διατύπωση του άρθρου 44 του

---

⁶⁵ Το Ε.Σ.Κ προβλέφτηκε για πρώτη φορά και λειτούργησε μετά το 1982. Βλ. Ν. Baltas. Consumer protection στο Greece and E.C membership evaluated. P. Kazakos- P. Ioakimidis(eds). Σελ. 242-243.

1961/91 που κάνει λόγο για αρμοδιότητα γνωμοδοτήσεως για κάθε θέμα που αφορά την προστασία του καταναλωτή. Τέτοια διατύπωση δεν υπάρχει στο άρθρο 12 του 2251/94 ούτε επίσης προβλέπεται συνεργασία και ανταλλαγή απόψεων του Συμβουλίου με άλλα αντίστοιχα όργανα και το καταναλωτικό κίνημα του εξωτερικού.

Το Ε.Σ.Κ δεν συγκροτήθηκε καν όπως όριζε ο νόμος 1961/91⁶⁶ και παρόλο το γεγονός ότι προέβλεπε να προεδρεύει Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εμπορίου(υπηρεσιακό επίπεδο)⁶⁷ ενώ σήμερα υπάρχει η πρόβλεψη να συμμετέχει ο Υπουργός. Κρίνεται έτσι ότι το Ε.Σ.Κ θα μπορούσε καλύτερα να χρησιμοποιηθεί ως ένας δίαυλος επηρεασμού του ανώτατου κυβερνητικού επιπέδου με σκοπό την διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών. Οι εκπρόσωποι των Ενώσεων Καταναλωτών εκμεταλλευόμενοι τις ευρείες αρμοδιότητες που έδινε ο νόμος 1961/91 στο Ε.Σ.Κ αλλά και δεχόμενοι ερεθίσματα από άλλα αντίστοιχα όργανα και το καταναλωτικό κίνημα στο εξωτερικό, θα μπορούσαν να κινηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Υποβολή προτάσεων στο Γενικό Γραμματέα, μεταβίβασή τους στον Υπουργό ή στους συναρμόδιους Υπουργούς, κλιμακωτά εκπροσώπηση των θέσεών τους στο Συμβούλιο Υπουργών⁶⁸.

Ωστόσο και το σημερινό Ε.Σ.Κ θα μπορούσε να διαδραματίσει ένα τέτοιο ρόλο με την δυνατότητα συμμετοχής του Υπουργού Ανάπτυξης⁶⁹ αλλά και συναρμόδιων υπουργών. Στην κατεύθυνση αυτή θα μπορούσε να βοηθήσει και το γεγονός ότι ο 2251/94 προβλέπει τη συμμετοχή και άλλων φορέων εκτός των Ενώσεων Καταναλωτών, όπως εκπροσώπου της Πανελληνίας

---

⁶⁶ Σ. Κοσμίδης, Ιδιαιτερότητες του Νότου. Η ελληνική διάσταση στο Προστασία του Καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά. Ορ. cit. Σελ. 70.

⁶⁷ Ο Γενικός Γραμματέας είναι πολιτικό πρόσωπο και η παρουσία του στην ελληνική διοίκηση είναι χαρακτηριστικό της διοικητικής μεταρρύθμισης που επέβαλε η Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με το 1981. Βλ. σχετικά Α. Μακρυδημήτρης - Α. Πασσάς. Η ελληνική διοίκηση και ο συντονισμός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής. Σελ. 49.

⁶⁸ Δεν θα πρέπει να δημιουργηθεί η εντύπωση στον αναγνώστη ότι πραγματοποιείται μια συνολική κριτική μεταξύ των δυο νόμων 1961/91 και 2251/94 ο οποίος και υπερέχει ποιοτικά στο σύνολο σχεδόν των διατάξεών του. Η σύγκριση αφορά αποκλειστικά τις αρμοδιότητες του Ε.Σ.Κ.

⁶⁹ Με το προεδρικό διάταγμα 27 της 1^{ης} Φεβρουαρίου 1996 δημιουργήθηκε το Υπουργείο Ανάπτυξης στο οποίο βρίσκεται συγχωνευμένο το τέως Υπουργείο Εμπορίου.

Συνομοσπονδίας Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών, του συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών ⁷⁰.

Από την ανάγνωση των πρακτικών του Ε.Σ.Κ ⁷¹ τέτοια περίπτωση δεν διαπιστώθηκε, ούτε επίσης προέκυψε από τις προσωπικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν. Παρουσία Κυβερνητικού μέλους στο Ε.Σ.Κ έγινε ελάχιστες φορές όπως επίσης και του Γενικού Γραμματέα. Τα θέματα που συζητούνται έχουν τις περισσότερες φορές εσωτερικό χαρακτήρα, έμμεσα σχετιζόμενα με την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών, ελάχιστες δε φορές τέθηκε άμεσα το ζήτημα εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Άτυπες επαφές με κυβερνητικά στελέχη, και σε Υπουργικό επίπεδο, πραγματοποιούνται ⁷². Ωστόσο σε καμιά περίπτωση δεν αποκαλύφθηκε η χρησιμοποίηση ή η πρόθεση να χρησιμοποιηθούν άτυπες επαφές για την προώθηση θέσεων με σκοπό την διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

Αντίθετα μάλιστα τέτοιου είδους επαφές στο παρελθόν λειτουργούν σήμερα αποτρεπτικά προς αυτή την κατεύθυνση. Το Νέο Ινστιτούτο Καταναλωτών(ΙΝ.ΚΑ) συνδέθηκε από την εποχή της ίδρυσής του ⁷³, με το αντιστασιακό κίνημα κατά της δικτατορίας και με ανθρώπους που στη συνέχεια έγιναν σημαντικά στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της κυβέρνησης. Η φιλοσοφία που ανέπτυξε το Νέο ΙΝ.ΚΑ για την προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών που εκπροσωπεί έχει επηρεαστεί άμεσα από αυτή την σχέση. Όπως υποστήριξε ο κ.Χ.Κουρής ⁷⁴ «το ζητούμενο είναι να μπορέσουμε κάποια στιγμή να

---

⁷⁰ Προσωπική άποψη του Κ. Γ. Μαγουλά είναι ότι επειδή ακριβώς στο Ε.Σ.Κ εκπροσωπούνται και άλλοι φορείς δεν μπορεί να διαδραματίσει αυτό τον ρόλο δεδομένου ότι μπορεί να προκύψει άποψη - ενδεχόμενο μειοψηφίας των Ενώσεων Καταναλωτών-που να μην εκφράζει τους Καταναλωτές. Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. Πρόεδρο του Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών.(ΚΕ.Π.ΚΑ) Θεσσαλονίκη 18/8/98.

⁷¹ Μετά από αλληπάλληλες προσπάθειες του γράφοντα δόθηκε η άδεια από το Υπουργείο Ανάπτυξης να αναγνωστούν τα πρακτικά του Ε.Σ.Κ στις 21/9/98.Για τα κριτήρια επιλογής εκπροσώπων των Ενώσεων στο Ε.Σ.Κ βλ. παράρτημα 4.

⁷² Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. *Op. cit.*

⁷³ Δημοσίευμα της εφημερίδας «Ποντίκι» στις 10/5/84 αναφέρει ότι το 1972 ο Χ. Κουρής πήρε εντολή από τον Α. Παπανδρέου για την δημιουργία του ΙΝ.ΚΑ με σκοπό την οργάνωση αντιστασιακής δράσης κάτω από το πρόσχημα της προστασίας των καταναλωτών.

⁷⁴ Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Κουρή. Πρόεδρο του Νέου Ινστιτούτου Καταναλωτών(ΙΝ.ΚΑ) και της Γενικής Ομοσπονδίας Καταναλωτών Ελλάδας(Γ.Ο.Κ.Ε). Αθήνα 26/8/98.

δημιουργήσουμε πολιτικό κόστος. Συνήθως η ψήφος μας εξαρτάται από την πηγή που προέρχεται το εισόδημά μας και όχι από εκεί που το δίνουμε. Αυτό σημαίνει ότι οι άλλες οργανωμένες ομάδες της κοινωνίας κυρίως οι επαγγελματίες καθορίζουν τις προθέσεις τους με βάση το εισόδημά τους. Έτσι όταν έρθει η στιγμή των εκλογών μπορούν να πιέσουν. Έτσι πρέπει να κάνουμε εμείς να δημιουργήσουμε πολιτικό κόστος». Το Νέο ΙΝ.ΚΑ λοιπόν δεν συμβάλλει στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών και η απάντηση αυτή προέκυψε χωρίς δισταγμό από τον πρόεδρό του ⁷⁵.

Συμπερασματικά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι οι ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών δεν συμβάλλουν διαμέσου του κυβερνητικού επιπέδου στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών. Οι λόγοι που εξηγούν αυτήν την αδυναμία είναι κυρίως :

A) Η έλλειψη νομιμοποίησης από το κράτος. Ο νόμος 1961/91 έθετε σημαντικούς περιορισμούς στην ίδρυση Ενώσεων Καταναλωτών. Με βάση τα κριτήριά του οι περισσότερες από τις Ενώσεις σήμερα δεν θα αναγνωρίζονταν. Αυτό αποτέλεσε μέχρι σήμερα ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη του καταναλωτικού κινήματος στη χώρα μας. Ακόμη, όμως και με τον τελευταίο νόμο 2251/94 οι δυο ομοσπονδίες, Ελληνικό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών(Ε.Γ.Ε.Κ) και Γενική Ομοσπονδία Καταναλωτών Ελλάδας(Γ.Ο.Κ.Ε) δεν αναγνωρίζονται. Τίθεται δηλαδή και ζήτημα νομιμότητας από την πλευρά του κράτους με σημαντικές επιπτώσεις στις Ενώσεις Καταναλωτών αφού οι Ομοσπονδίες μπορούν να συμβάλλουν στην συνεργασία των Ενώσεων και στην παραγωγή ποιοτικά καλύτερης και αποτελεσματικότερης δράσης τους.

B) Οι οργανωτικές και λειτουργικές αδυναμίες του κράτους. Το Ε.Σ.Κ. δεν συγκροτήθηκε καν με τον νόμο 1961/91. Από την πρώτη συνεδρίασή του με τον νόμο 2251/94 σπάνια ήταν η παρουσία στελέχους σε υπουργικό επίπεδο ή σε εκείνο του Γενικού Γραμματέα . Το ενδεχόμενο επιχορήγησης των Ενώσεων υπήρχε με το νόμο 1961/91. Σήμερα πλέον προβλέπεται σαφέστατα. Η οικονομική βοήθεια, όμως του κράτους είναι τουλάχιστον πενιχρή.

Γ) Η κομματική επιρροή. Η Ένωση Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζωής(Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) προέρχεται από «κόλπους» της Αριστεράς. Ωστόσο δεν

---

⁷⁵ Ibid.

διαπιστώθηκε οποιαδήποτε σύνδεση στο παρόν ή στο παρελθόν που να επηρέασε ή να καθοδήγησε τη δράση της. Η αναφορά γίνεται για το Νέο ΙΝ.ΚΑ χωρίς όμως αυτή να αποδεικνύει πολιτική πατρωνία ειδικά μετά την αλλαγή πολιτικού λόγου στο ΠΑ.ΣΟ.Κ από της προεδρίας του Κ. Σημίτη.

2.3 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου του διοικητικού επιπέδου.

Δεν είναι, όμως, μόνο η κυβέρνηση που μετέχει στην πολιτική διαδικασία στο κοινοτικό σύστημα. Σημαντικό ρόλο έχουν και οι επιμέρους δημόσιες υπηρεσίες του κράτους που όπως θα δούμε και στη συνέχεια, σε δεύτερη φάση στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής, αναλαμβάνουν ρόλο πρωταγωνιστικό.

Στο κατώτερο επίπεδο λειτουργίας του Συμβουλίου των Υπουργών - στις λεγόμενες «Ομάδες του Συμβουλίου»(Groupes du conseil) - συνέρχονται σε επίπεδο ειδικών συμβούλων(attachés) οι αρμόδιοι αναλόγως του θέματος αντιπρόσωποι των κρατών - μελών υπό την προεδρία εκείνου, του οποίου η χώρα ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου. Πρόκειται στην περίπτωση αυτή για νομοπαρασκευαστικό έργο σε διοικητικό επίπεδο. Εφόσον το ζήτημα διανοίγει για αρκετά σημεία προοπτικές συμφωνίας, παραπέμπεται στο μεσαίο επίπεδο, την Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων(COREPER)⁷⁶.

Για την προώθηση των θέσεων κάθε κράτους - μέλους στο επίπεδο αυτό, απαραίτητο είναι να υπάρχει συντονισμός⁷⁷ των αρμοδίων δημοσίων υπηρεσιών στα Υπουργεία, που θα συνδράμουν τους αποσπασμένους υπαλλήλους με τις απαραίτητες πληροφορίες και εξελίξεις για το υπό διαπραγμάτευση θέμα.

Εδώ, λοιπόν, στο κομμάτι αυτό της προώθησης θέσεων στο κοινοτικό σύστημα μέσω των δημοσίων υπηρεσιών του ελληνικού κράτους οι Ενώσεις Καταναλωτών έχουν κάποια παρουσία. Οι λόγοι που το εξηγούν είναι δύο :

---

⁷⁶ Ν. Σκανδάμη. Η κοινοτική λειτουργία της Εθνικής Διοίκησης. Σελ. 22. Βλ. επίσης παράρτημα 1.

⁷⁷ Για το συντονισμό των υπηρεσιών των υπουργείων και την διαμόρφωση θέσεων στα κοινοτικά θέματα Βλ. Α. Μακρυδημήτρης - Α. Πασσάς. Ορ. cit., σελ. 70-74.

α) Όντας πλέον αναγνωρισμένες οι Ενώσεις Καταναλωτών από το κράτος θα πρέπει τουλάχιστον να ενημερώνονται για το τι πρόκειται να αποφασιστεί μέχρι επιπέδου COREPER ⁷⁸.

β) Γιατί τα θέματα είναι αρκετές φορές εξειδικευμένα και απαιτείται πληροφόρηση ⁷⁹ της εθνικής διοίκησης από τις ομάδες εκπροσώπησης πολιτών.

Οι Ενώσεις όμως, δείχνουν να μην εκμεταλλεύονται σωστά τις ευκαιρίες που έχουν πλέον να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών διαμέσου του διοικητικού επιπέδου. «Έχουμε επαφή με το Υπουργείο με την Γραμματεία των Καταναλωτών αλλά για εσωτερικά ζητήματα» ⁸⁰. Άλλοτε πάλι η διαμόρφωση πολιτικής μέσου και του διοικητικού επιπέδου χαρακτηρίζεται ως «όνειρο» ⁸¹ και μάλιστα μακρινό.

Το πλέον δυσάρεστο είναι ότι και σε εκείνες τις περιπτώσεις που Ενώσεις Καταναλωτών δείχνουν να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το κοινοτικό σύστημα δεν συμμετέχουν στον επηρεασμό και στην κατεύθυνση προώθησης θέσεων μέσου του διοικητικού επιπέδου. « Πολλές φορές δεν υπάρχει καν θέση ⁸², ενώ τις περισσότερες φορές υποστηρίζουν ότι τους καλύπτει η θέση του BEUC» ⁸³.

Για το Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ) φαίνεται να υπάρχει μια διαφοροποίηση. Παρατηρήθηκε ότι γνωρίζει πολύ καλά τα πρόσωπα και τις θέσεις των υπαλλήλων στο Υπουργείο Ανάπτυξης και ειδικότερα στη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, τις αλλαγές που κατά καιρούς πραγματοποιούνται στους ρόλους που καλούνται να αναλάβουν, όπως επίσης τα ιδιαίτερα προσόντα και τις ικανότητές τους.

---

⁷⁸ Για το ανωτέρω ζήτημα έχει αποσταλεί πρόταση απόφασης για τις κοινοτικές δράσεις υπέρ των καταναλωτών από τη Γενική Γραμματεία Καταναλωτή προς τις Ενώσεις Καταναλωτών.

⁷⁹ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη, Υπεύθυνη του τομέα ελέγχου προϊόντων της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ(Ένωση Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζωής). Αθήνα 22/7/98.

⁸⁰ Προσωπική συνέντευξη με το Χ. Παυλόπουλο, Πρόεδρο της Ένωσης Καταναλωτών Βόλου. Αθήνα 22/7/98.

⁸¹ Απαντήσεις από την αποστολή ερωτηματολογίου της Ένωσης Καταναλωτών Λέσβου.

⁸² Προσωπική συνέντευξη με την Κ. Παπαλουκά, Υπάλληλο της Διεύθυνσης Πολιτικής Καταναλωτή.(Πρώην μέλος της ΜΕΑ). Υπουργείο Ανάπτυξης, Αθήνα 31/8/98.

⁸³ Προσωπική συνέντευξη με την Κ. Τσώνη, Μέλος της Μ.Ε.Α στις Βρυξέλλες,Υπουργείο Ανάπτυξης, Αθήνα 31/8/98.

Γενικά, όμως, παρατηρείτε ανεπάρκεια. Πλέον χαρακτηριστικό αυτής της κατάστασης είναι το γεγονός ότι, ειδικά για τον υπό εξέταση τομέα των τροφίμων και ποτών δεν αναφέρθηκε κανένα παράδειγμα στο οποίο οι Ενώσεις Καταναλωτών να έχουν συνδράμει με την θέση τους την κατάρτιση κάποιας οδηγίας ή κανονισμού.

Βαθύτερα αίτια γι' αυτή την ανεπάρκεια είναι εκείνα που αναφέρθηκαν για να αποκαλύψουν την αδυναμία των Ενώσεων να επηρεάσουν και να προωθήσουν τις θέσεις τους μέσω του κυβερνητικού επιπέδου. Στο διοικητικό επίπεδο θα πρέπει να προσθέσουμε την αδυναμία των ίδιων των Ενώσεων να αντιληφθούν το ρόλο τους και τις ευκαιρίες που τους παρουσιάζονται.

Τέλος θα πρέπει να αναφέρουμε την απουσία ενός μονίμου συνομιλητή από την πλευρά του Υπουργείου με τις Ενώσεις Καταναλωτών όταν τους ζητάτε να διατυπώσουν θέσεις σε σχέδια κοινοτικής νομοθεσίας. Όπως υποστηρίχθηκε⁸⁴ το ρόλο αυτό αναλαμβάνει -κατά περίπτωση- ένας υπάλληλος της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή. Έτσι, όμως, είναι δυνατόν να δημιουργείται σύγχυση ενώ αντίθετα ένα μόνιμο σημείο επαφής θα αναβάθμιζε για τις Ενώσεις το ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν.

2.4 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των Καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου της συμμετοχής τους στο κοινοτικό σύστημα

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη(Ε.Ε.Π) και η Συν.Ε.Ε επέκτειναν τις κοινοτικές αρμοδιότητες και προκάλεσαν θεσμικές μεταρρυθμίσεις που ώθησαν ή ανάγκασαν ομάδες συμφερόντων και πίεσης, να αναζητήσουν πλέον την αντιπροσώπευση των θέσεών τους στο ίδιο κοινοτικό σύστημα, με αυτόνομη παρουσία τους στις Βρυξέλλες ή μέσω κάποιας πανευρωπαϊκής και περισσότερο μέσω κλαδικών ομοσπονδιών.

Είναι προφανές πλέον ότι σήμερα τα σημεία επαφής, οι διέξοδοι για επηρεασμό των ομάδων είναι περισσότερα. Αυτό γιατί έχουμε ενίσχυση των νομοθετικών αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ενίσχυση του ρόλου της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, επέκταση της ειδικής

---

⁸⁴ Ibid.

πλειοψηφίας στο Συμβούλιο σε μια σειρά από περιοχές κοινοτικής αρμοδιότητας.

Οι εξελίξεις αυτές δημιουργούν νέες ευκαιρίες στις ομάδες για άσκηση επιρροής στο κοινοτικό σύστημα, αλλά από την άλλη πλευρά και μια σειρά από προκλήσεις. Η αύξηση των σημείων επαφής για άσκηση επιρροής σημαίνει και μια πολυπλοκότητα των διαδικασιών που οι ομάδες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν με κινήσεις συντονισμού. Το βασικό πρόβλημα είναι ότι υπάρχουν πολλοί δημόσιοι δρώντες που είναι μεταξύ τους αυτόνομοι και αλληλεξαρτώμενοι, χωρίς ένα κεντρικό σώμα λήψης αποφάσεων⁸⁵. Ο ανταγωνισμός αυξάνει καθώς δεν υπάρχει αποκλειστικότητα σε αυτόν που θα ασκηθεί επιρροή⁸⁶. Η ειδική πλειοψηφία έχει οδηγήσει σε αναζήτηση συμβιβασμών και στη δημιουργία συνασπισμών προκειμένου να προκριθούν οι θέσεις των ομάδων⁸⁷.

Οι παρατηρήσεις αυτές θα πρέπει να ληφθούν υπόψη και να συνεκτιμηθούν με τα όσα θα ακολουθήσουν για το ρόλο των ελληνικών Ενώσεων Καταναλωτών στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των Καταναλωτών στο κοινοτικό επίπεδο.

2.4.1 Συμβούλιο Υπουργών⁸⁸

Στο κατά βάση νομοθετικό όργανο της κοινότητας η επιρροή των ομάδων πίεσης και συμφερόντων είναι δύσκολο να φθάσει απ' ευθείας. Για να γίνει αυτό θα πρέπει το υπό διαπραγμάτευση θέμα να είναι ιδιαίτερα σημαντικό, να μην έχει επιλυθεί στο κατώτερο επίπεδο του COREPER και των ομάδων εργασίας και βέβαια η ομάδα που θα προωθήσει τις θέσεις της, να είναι ιδιαίτερα ισχυρή με άριστους δεσμούς στο εσωτερικό του αντίστοιχου κράτους με το κυβερνητικό επίπεδο.

---

⁸⁵ E. Grande. Op. cit., σελ 12.

⁸⁶ Ibid., σελ 8.

⁸⁷ M. Gorges. Interest intermediation in the E.C after Maastricht στο The state of the E.C Caftunyt(ed). Σελ. 85.

⁸⁸ Για πρώτη φορά καθιερώθηκε Συμβούλιο Υπουργών Καταναλωτή στην κοινότητα το 1983 επί ελληνικής προεδρίας. Βλ. Κ. Σημίτης. Ομιλία του Υπουργού Βιομηχανίας και εμπορίου στο Προστασία του Καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά. Op.cit. , σελ. 31.

Η σημερινή μάλιστα πραγματικότητα στο κοινοτικό επίπεδο κάνει αυτό το διάυλο επηρεασμού λιγότερο πρόσφορο. Από το 1966 μια ομάδα συμφερόντων ή πίεσης θα μπορούσε να μπλοκάρει τη νομοθεσία στο Συμβούλιο αν μπορούσε να πείσει την Κυβέρνησή της για βέτο. Αυτός ήταν και ο λόγος που δινόταν μεγαλύτερη προσοχή στο εθνικό επίπεδο. Ωστόσο η επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας σε νέες περιοχές πολιτικής οδήγησε σε μια μείωση του βέτο. Μέσα στο Συμβούλιο των Υπουργών η πίεση για συμβιβασμό έγινε κατά πολύ ισχυρότερη⁸⁹.

Κατ' επέκταση το πιο σημαντικό μέρος για άσκηση επιρροής των ομάδων είναι οι Μόνιμες Εθνικές Αντιπροσωπείες. Πολύ δε μάλιστα περισσότερο όταν τα θέματα είναι τεχνικά και απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις όπως είναι ο τομέας των τροφίμων και ποτών.

Εδώ λοιπόν από τις ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών μόνο το ΚΕ.Π.ΚΑ⁹⁰ υποστήριξε ότι χρησιμοποιεί την ΜΕΑ για να προωθήσει τις θέσεις της. Η αναφορά έγινε ειδικότερα για την κ. Κ. Παπαλουκά μέλος της ΜΕΑ για 3,5 χρόνια στις Βρυξέλλες. Το στοιχείο αυτό δόθηκε αυθόρμητα.

Ωστόσο, κάποιο χαρακτηριστικό παράδειγμα γενικά και ειδικά για τον υπό εξέταση τομέα δεν δόθηκε. Επίσης διαπιστώθηκε ότι τα μέλη της ΜΕΑ⁹¹ διαθέτουν στενή διαπραγματευτική εντολή (συγκεκριμένες οδηγίες για το υπό διαπραγμάτευση θέμα) από την Γενική Γραμματεία Καταναλωτή, πράγμα που δυσκολεύει την παρέμβαση πρόσθετων ή διαφορετικών θέσεων. Ακόμη και όταν ανακύψει ζήτημα για το οποίο δεν υπάρχουν οδηγίες πραγματοποιείται επικοινωνία με το Υπουργείο για να διευθετηθεί το ζήτημα. Αλλά γι' αυτό το επιχείρημα υπήρχε αξιόπιστη απάντηση από το ΚΕ.Π.ΚΑ : «Αυτό το είπα. Είναι κείμενα διαμορφωμένα. Έχουν περάσει από την Επιτροπή Καταναλωτών, έχουν περάσει από τα αντίθετα μέρη. Έχουν γίνει διαβουλεύσεις με την βιομηχανία και το εμπόριο, οπότε αυτό το κείμενο είναι το κοινό, που έχει γίνει αποδεκτό και από αυτούς. Για να κάνεις κάποια ριζική αλλαγή θα πρέπει να ξαναρχίσουν διαβουλεύσεις από την αρχή. Δεν μπορείς κάτι ουσιαστικό να το

---

⁸⁹ M. Gorges. Op. cit., σελ. 74.

⁹⁰ Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. Op. cit.

⁹¹ Προσωπικές συνεντεύξεις με την Κ. Τσώνη και την Κ. Παπαλουκά. Op. cit.

αλλάξεις. Άρα τα πράγματα είναι περιορισμένα, δεν γίνονται δραματικές αλλαγές»⁹².

2.4.2 Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Με το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας η Επιτροπή αποτελεί έναν από τους πιο σημαντικούς χώρους για επηρεασμό των ομάδων στο κοινοτικό σύστημα. Εκείνη τη στιγμή που γεννιούνται οι κοινοτικοί κανόνες(βλ. παράρτημα 1),όταν δηλαδή η Επιτροπή αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για κανονιστική ρύθμιση στο πεδίο των κοινοτικών πολιτικών, είναι απαραίτητο για μια ομάδα να προσπαθήσει να γίνουν αποδεκτές οι θέσεις της. Στη συνέχεια τα περιθώρια στενεύουν και δραματικές αλλαγές, όπως εύστοχα υποστηρίχθηκε, είναι δύσκολο να γίνουν.

Στο κομμάτι αυτό για επηρεασμό και πίεση για προώθηση θέσεων οι ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών έχουν παρουσία μέσα από σταθερούς διαύλους επικοινωνίας με την Επιτροπή.

Κατ' αρχάς μέσω της Επιτροπής Καταναλωτών του πρώην Συμβουλευτικού Συμβουλίου Καταναλωτών(C.C.C) που αποτελεί το θεσμοθετημένο συμβουλευτικό όργανο της Επιτροπής για τα μέτρα προστασίας του καταναλωτή και την παρουσίαση απόψεων των καταναλωτών κατά την διάρκεια της διαμόρφωσης των άλλων πολιτικών της Κοινότητας.

Στην Επιτροπή Καταναλωτών μετέχουν εκπρόσωποι των Ενώσεων Καταναλωτών από όλα τα κράτη - μέλη⁹³. Η επιλογή της Ένωσης που θα εκπροσωπήσει τους καταναλωτές από ένα κράτος - μέλος γίνεται με κριτήρια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Περίπτωση να προταθεί στην Ευρωπαϊκή

---

⁹² Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά.Ορ. cit.

⁹³ Η Επιτροπή Καταναλωτών προέκυψε από την ανασυγκρότηση του C.C.C και αυτή την στιγμή λειτουργεί με απόφαση της Ε. Βορίνο με ολιγομελές σχήμα. Η εξέλιξη αυτή είναι πρόσφατη και δεν υπάρχουν περαιτέρω στοιχεία. Με κάθε λοιπόν επιφύλαξη αναφέρουμε ότι στην Επιτροπή Καταναλωτών εκτός των εκπροσώπων των Ενώσεων Καταναλωτών των κρατών – μελών συμμετέχουν : Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών(BEUC) , η Επιτροπή Οικογενειακών Οργανώσεων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα(CORACE), η Ευρωπαϊκή Κοινότητα των Συνεταιρισμών Καταναλωτών(Eurocoop), η Ευρωπαϊκή Συνομοσπονδία Εργατικών Ενώσεων(ETUC) και το Ευρωπαϊκό Διαπεριφερειακό Ινστιτούτο για τις Υποθέσεις Καταναλωτών(IEIC). Για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα των Συνεταιρισμών Καταναλωτών(Eurocoop) και τη συμμετοχή σε αυτή των Ελληνικών Καταναλωτικών Συνεταιρισμών Βλ. Δ. Κοσμόπουλος.Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Σελ. 141-143.

Επιτροπή η επιλογή, δεν υπάρχει. Γίνεται κατάθεση υποψηφιοτήτων και αυτή επιλέγει⁹⁴.

Από την Ελλάδα ο εκπρόσωπος⁹⁵ προέρχεται από το ΚΕ.Π.ΚΑ και είναι ο Σ. Πασχαλίδης⁹⁶. Η Επιτροπή Καταναλωτών λοιπόν αποτελεί για το ΚΕ.Π.ΚΑ μέσω του εκπροσώπου της τον κύριο δίαυλο επηρεασμού και πίεσης για την προώθηση των θέσεων στην προνομοθετική διαδικασία της Επιτροπής. Όπως όμως, υποστηρίχθηκε⁹⁷ το ΚΕ.Π.ΚΑ κοινοποιεί την ατζέντα των συζητήσεων στο Νέο ΙΝ.ΚΑ και την Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ, και μεταφέρει τις θέσεις τους στην Επιτροπή, με βάση μια άτυπη συμφωνία μεταξύ των οργανώσεων να γίνεται αλληλοενημέρωση⁹⁸, εξαιτίας της σπουδαιότητας που έχουν τέτοιες διαβουλεύσεις στο κοινοτικό επίπεδο.

Βέβαια όπως τεκμαίρεται η επιρροή της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ και ειδικότερα του Νέου ΙΝΚΑ⁹⁹ είναι μειωμένη αφού γίνεται σε «δεύτερο χρόνο».

Ωστόσο η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ διαθέτει μια ακόμη δίοδο επηρεασμού και πίεσης για την προώθηση θέσεων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών(ΒΕUC) του οποίου είναι μέλος. Το ΒΕUC αποτελεί όντως την πιο ισχυρή ομάδα πίεσης για την προστασία των καταναλωτών στην προνομοθετική φάση. Σαν ομάδα πίεσης είναι ιδιαίτερα σεβαστή στη θέσπιση

---

⁹⁴ Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. Ορ. cit.

⁹⁵ Πρώτος Έλληνας εκπρόσωπος στη C.C.C ήταν το 1981 ο Χ. Κουρής του οποίου όμως η θέση για τέτοια όργανα είναι : «αυτά τα όργανα εκπροσώπησης των καταναλωτών ρέπουν προς το φασισμό. Γιατί πιστεύω ότι η εκπροσώπηση δεν είναι ίσου βάρους. Εμείς στέλνουμε έναν εθελοντή αλλά από την άλλη πλευρά υπάρχουν επαγγελματίες. Αυτό είναι πολύ άνισο. Υπάρχουν επίσης συμμαχίες μεταξύ οργανώσεων των μεγάλων χωρών. Η κ. Ε. Bonino το έχει αντιληφθεί και προσπαθεί να το αμβλύνει». Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Κουρή. Ορ. cit.

⁹⁶ Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι ο Σ. Πασχαλίδης είναι μέλος του ΚΕ.Π.ΚΑ Δυτικής Ελλάδας που εδρεύει στην Πάτρα. Το κέντρο όμως αυτό ουσιαστικά αποτελεί προέκταση του ΚΕ.Π.ΚΑ Θεσσαλονίκης και γι' αυτό το λόγο από εκεί γίνεται ο συντονισμός και δίνονται οι οδηγίες. Ο νόμος 2251/94 έδωσε ευρείες δυνατότητες για την δημιουργία Ενώσεων Καταναλωτών σε όλη την Ελλάδα. Ωστόσο πριν από το νόμο ορισμένες Ενώσεις διέθεταν και μέλη εκτός των νομών που δραστηριοποιούνταν . Έτσι προέκυψαν νέες Ενώσεις οι οποίες όμως διατήρησαν τους λειτουργικούς δεσμούς τους με τις αρχικές Ενώσεις. Αυτό συνέβη ειδικότερα για το Νέο ΙΝ.ΚΑ και το ΚΕ.Π.ΚΑ.

⁹⁷ Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. Ορ. cit.

⁹⁸ Τουλάχιστον στο σημείο αυτό υπάρχει συνεργασία μεταξύ των Ενώσεων Καταναλωτών που οφείλεται στο ΚΕ.Π.ΚΑ. Και αυτό γιατί οι σχέσεις μεταξύ της του Νέου ΙΝ.ΚΑ και Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ κάθε άλλο από καλές μπορούν να χαρακτηριστούν, με ότι αυτό συνεπάγεται για το καταναλωτικό κίνημα στην Ελλάδα. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε μέσα από όλες τις προσωπικές συνεντεύξεις που έγιναν στις Ενώσεις Καταναλωτών , επιστολές που έχουν ανταλλαγεί και βρίσκονται στα χέρια του γράφοντος αλλά και από περιοδικά των Ενώσεων Καταναλωτών και ειδικά το ΙΝ.ΚΑ.

⁹⁹ Βλ. υποσημ. 95.

κοινοτικής νομοθεσίας που επηρεάζει τους καταναλωτές και στο οποίο συνεισφέρουν όλοι οι συμμετέχοντες τις απόψεις τους¹⁰⁰.

Είναι, όμως, χαρακτηριστική η απάντηση που δόθηκε από την κ. Ε. Ασημάκη στην ερώτηση κατά πόσο η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ συμμετέχει στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών : «Κοιτάξτε να δείτε. Αυτά είναι πολύ δύσκολα πράγματα. Οι καταναλωτές είναι οι τελικοί αποδέκτες και θα έπρεπε να είναι οι ρυθμιστές της αγοράς. Όπως πολύ πιο ισχυροί είναι οι παράγοντες της βιομηχανίας και της πολιτικής. Βέβαια πρόπερσι η κρίση των τρελών αγελάδων ανατάραξε τους καταναλωτές οι οποίοι και έφεραν την αναστάτωση στην αγορά. Ωστόσο υπήρξε ένα γενικότερο κλίμα αμφισβήτησης της λειτουργίας της αγοράς, της Ευρωπαϊκής Πολιτικής, του πόσο η Ε.Ε βάζει τους καταναλωτές πάνω από τα βιομηχανικά συμφέροντα. Αυτό ήταν το έναυσμα το οποίο οδήγησε στην ενσωμάτωση της πολιτικής καταναλωτών στις υπόλοιπες πολιτικές της Ε.Κ και στη διακήρυξη ότι η πρώτη προτεραιότητα είναι η διαφύλαξη της υγείας των καταναλωτών και η βελτίωση της ποιότητας της ζωής τους. Γι ' αυτό έχει ενδυναμωθεί οργανωτικά η XXIV Γενική Διεύθυνση. Έχει γίνει ας πούμε ο θεματοφύλακας της ιδέας του καταναλωτή. Αυτό όμως δεν μπορεί να γίνει ξεχωριστά από τον καθένα. Είναι λογικό ότι το BEUC έχει μια βαρύτητα στον τομέα αυτό. Όμως δεν μπορεί να παραβλέψει κανείς τις δυνάμεις της αγοράς που πιέζουν»¹⁰¹.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες Ενώσεις Καταναλωτών, αυτές κυρίως προσπαθούν να περάσουν τις θέσεις τους μέσα από την επαφή τους με τις μεγαλύτερες οργανώσεις ΚΕ.Π.ΚΑ και Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ.

Κλείνοντας αυτό το σημαντικό κομμάτι για την πίεση που ασκούν οι Ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών στην Επιτροπή με άμεσο ή έμμεσο τρόπο θα πρέπει να αναφέρουμε δύο σημαντικά στοιχεία : πρώτον από καμιά Ένωση Καταναλωτών δεν αναφέρθηκε η επαφή με οποιονδήποτε τρόπο με άλλη Γενική Διεύθυνση της Επιτροπής εκτός της XXIV. Αυτό αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για την διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

---

¹⁰⁰ Για το BEUC βλ. περαιτέρω στην παράγραφο 1.4 . Το BEUC μάλιστα στη διάρκεια της διακυβερνητικής διάσκεψης για την υπογραφή της συνθήκης του Άμστερνταμ άσκησε πιέσεις για την ενίσχυση του άρθρου 129 α βλ. Βήμα της Ευρώπης 13 Απριλίου 1997 . Τμήμα ES -15-.

¹⁰¹ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη. Ορ. cit.

Η XXIV Γενική Διεύθυνση έχει ως κύριο ρόλο της την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών . Στην διαμόρφωση της μετέχουν πληθώρα Γενικών Διευθύνσεων κυρίως αυτές με καθήκοντα στη βιομηχανία και το εμπόριο ¹⁰².

Δεύτερον για τον υπό εξέταση τομέα των τροφίμων και ποτών χαρακτηριστικά έστω παράδειγμα όπου ασκήθηκε πίεση δεν αναφέρθηκαν. Εξαίρεση ήταν μόνο η αναφορά του κ Γ. Μαγουλά για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα.

2.4.3 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Μέχρι την Ε.Ε.Π το Κοινοβούλιο όπως η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή ήταν ένα συμβουλευτικό σώμα του οποίου η επιρροή στην παραγωγή νομοθετικού σώματος ήταν περιορισμένη. Η Ε.Ε.Π άλλαξε την κατάσταση αυτή και όπως ήταν φυσικό τη στάση των ομάδων συμφερόντων , πίεσης και των lobbyists. Η Συν Ε.Ε αύξησε περαιτέρω τη σημασία του Κοινοβουλίου ειδικά με την διαδικασία της συναπόφασης που εφαρμόζεται για την προστασία των καταναλωτών.

Σύμφωνα με πολλά μέλη του Κοινοβουλίου από τις επιτροπές του τρεις είναι εκείνες που δέχονται τις περισσότερες πιέσεις ¹⁰³.

- α) Η επιτροπή περιβάλλοντος, δημοσίας υγείας και Καταναλωτών.
- β) Η επιτροπή οικονομικών, νομισματικών σχέσεων και βιομηχανικής πολιτικής.
- γ) Η επιτροπή εξωτερικών οικονομικών σχέσεων.

Οι ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών έχουν επαφές με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μέσω των Ελλήνων Ευρωβουλευτών και είναι μάλιστα

---

¹⁰² Βλ. Βήμα της Ευρώπης. Op. cit. για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η επιτροπος E. Bonino στην προώθηση των προτάσεων της από άλλους επίτροπους. Βλ. επίσης την πράσινη βίβλο της επιτροπής για τις γενικές αρχές στην νομοθεσία των τροφίμων όπου τα σχόλια και οι προτάσεις για το κείμενο πρέπει να γίνουν στη Γενική Διεύθυνση για την βιομηχανία.

¹⁰³ Lobbying in Europe after Maastricht. Op. cit. , σελ.106.

ελπιδοφόρο το γεγονός ότι προς αυτή την κατεύθυνση κινούνται και Ενώσεις της επαρχίας¹⁰⁴.

Γενικά, όμως, παρουσιάζεται αδυναμία σε αυτόν τον τομέα και οι λόγοι είναι :

α) η μικρή δύναμη ακόμη τουλάχιστον των Ενώσεων, που σχετίζεται με οργανωτικά και λειτουργικά προβλήματα.

β) το γεγονός ότι τώρα αρχίζουν να αντιλαμβάνονται τις δυνατότητες που τους παρουσιάζονται μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για να επηρεάσουν και να προωθήσουν τις θέσεις τους.

Η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ μια από τις μεγαλύτερες και καλά οργανωμένες Ενώσεις Καταναλωτών υποστήριξε : « Τώρα, είναι πολύ μικρό το ποσοστό, ο αριθμός των Ευρωβουλευτών που μας απευθύνονται, γιατί δεν ξέρουν ότι εμείς υπάρχουμε. Προσπαθούμε τώρα να έρθουμε σε επαφή μαζί τους. Παραδείγματος χάριν, ψηφίζεται το θέμα των γενετικά τροποποιημένων τροφίμων στην Ευρωβουλή εδώ και 2 με 3 χρόνια. Υπάρχουν κάποιοι Ευρωβουλευτές που ενδιαφέρθηκαν να έχουν γραπτώς την άποψή μας. Οπότε την πήραν , τη διαμόρφωσαν με τη δική τους άποψη και ψήφισαν ανάλογα.

Δηλαδή, θέλω να πω ότι κάποιοι έχουν αρχίσει και μας απευθύνονται σιγά-σιγά, όμως, πρέπει και εμείς να κάνουμε κάποια βήματα προς τους ίδιους. Μέχρι στιγμής δεν το κάναμε. Δεν επαρκούμε για να ολοκληρώσουμε τη δουλειά που χρειάζεται»¹⁰⁵.

Για το ΚΕ.Π.ΚΑ η επαφή με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με σκοπό τον επηρεασμό του έχει ήδη δρομολογηθεί. Αποτελεί έναν από τους τρόπους με τους οποίους προσπαθεί να συμβάλει στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.«Εμείς έχουμε επαφές και λειτουργούμε ως ομάδα πίεσης. Έχουμε απευθυνθεί σε όλους τους Έλληνες Ευρωβουλευτές. Από εκεί και πέρα μια ιδιαίτερη επαφή έχουμε με αυτούς που έχουν σχέση με την προστασία του Καταναλωτή και του περιβάλλοντος και είναι ο κ. Παπακυριαζής, η κ. Κοκόλα και ο κ. Τρακαντέλης»¹⁰⁶.

Ωστόσο για το ΚΕ.Π.ΚΑ μόνο θετικά μπορούμε να αξιολογήσουμε τον επηρεασμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αυτό γιατί : «Είναι ο λιγότερος

---

¹⁰⁴ Όπως η Ένωση Καταναλωτών Ηρακλείου Κρήτης. Το στοιχείο αυτό δόθηκε ως μια από τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο που εστάλη.

¹⁰⁵ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη. Op. cit.

¹⁰⁶ Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Μαγουλά. Op. cit.

χρησιμοποιημένος τρόπος. Όσες φορές χρησιμοποιήθηκε έγινε για να πιέσουμε για την έγκριση κονδυλίων, για τον προϋπολογισμό της Επιτροπής γιατί μέχρι πρόσφατα το Ευρωκοινοβούλιο δεν είχε ιδιαίτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής. Συνήθως ενέκρινε ότι του στέλνανε»¹⁰⁷.

2.4.4 Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είναι αρμόδιο για την ερμηνεία και την εξασφάλιση τήρησης του κοινοτικού δικαίου. Γι' αυτό το λόγο είναι πλέον σήμερα ένας ιδιαίτερος χώρος επαφής για άσκηση επιρροής. Ερμηνεύοντας το κοινοτικό δίκαιο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ανέπτυξε μια εξαιρετικά ενδεδειγμένη και ενδιαφέρουσα εξελικτική νομολογία που διαμόρφωσε με την πάροδο του χρόνου ειδικά για τους ιδιώτες διευρυνόμενα όρια διασφάλισης των δικαιωμάτων τους με επιβολή αποζημιώσεων για αποκατάσταση των ζημιών τους¹⁰⁸.

Σύνδεση ιδιωτών με ομάδες πίεσης και τελικά ουσιαστική πρόσβασή τους στο Δικαστήριο έχει διαπιστωθεί¹⁰⁹. Για τις ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών αυτή η εξέλιξη είναι πρώιμη. Θα πρέπει βέβαια να σημειώσουμε ότι μόλις τα τελευταία χρόνια ο χώρος του Δικαστηρίου θεωρήθηκε πρόσφορος για επηρεασμό των ομάδων και αυτό έχει να κάνει με τις αντικειμενικές δυσκολίες που παρουσιάζονται στην πρόσβασή του¹¹⁰.

---

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Βλ. για το θέμα αυτό αναλυτικά R. Joliet. Η δικαστική προστασία των ιδιωτών από τις κρατικές παρεμβάσεις. Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών(Ε.Κ.Ε.Μ).

¹⁰⁹ Βλ. S. Mazey - J. Richardson. Op. cit., σελ. 15 - 17 καθώς και F. Bindi . Op. cit., σελ. 9.

¹¹⁰ Είναι θέμα ερμηνείας και περισσότερο αντικείμενο εμπειρικής μελέτης να εξακριβωθεί κατά πόσο μια ομάδα πίεσης ή συμφερόντων έχει πρόθεση με την παρέμβασή της στο Δικαστήριο να πετύχει εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας ή την εξέλιξή της. Εν πάση περιπτώσει τα δύο αυτά θέματα -διαφορετικές ενότητες μεταξύ τους - αλληλοδιδεισδύουν το ένα με το άλλο όσον αφορά το Δικαστήριο. Γι' αυτό το λόγο η σύνδεση των ομάδων του Δικαστηρίου και των ιδιωτών παρατίθεται σε ικανοποιητικό βαθμό στην παράγραφο 3.2.

2.4.5 Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει 222 μέλη που αποτελούν τρεις ομάδες : αντιπροσωπεύονται οι εργοδότες, οι εργαζόμενοι και διάφορες άλλες δραστηριότητες όπως εκπρόσωποι των καταναλωτών, οικολογικών κινημάτων κ.λ.π. Τα μέλη της Ο.Κ.Ε διορίζονται ομοφώνως από το Συμβούλιο για τέσσερα έτη με βάση τους πίνακες που διαβιβάζουν τα κράτη - μέλη και οι οποίοι περιλαμβάνουν διπλάσιους υποψήφιους από τις θέσεις που προέρχονται από τους υπηκόους τους και με κριτήριο την ανάγκη να διασφαλιστεί κατάλληλη εκπροσώπηση των διαφόρων κλάδων της οικονομικής και κοινωνικής ζωής ¹¹¹.

Ο ρόλος της Ο.Κ.Ε αναβαθμίσθηκε με την Συν ΕΕ μέσα από τις νέες πολιτικές και νομοθετικές διαδικασίες. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι της αναγνωρίστηκε η δυνατότητα να λαμβάνει την πρωτοβουλία να διατυπώνει γνώμη στις περιπτώσεις που το θεωρεί σκόπιμο(άρθρο 198 παρ. 1 Συν ΕΕ).

Καμιά ελληνική Ένωση Καταναλωτών δεν μετέχει στην Ο.Κ.Ε της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μόνο το ΚΕ.Π.ΚΑ και η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ μετέχουν στην Ελληνική Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή(Ο.Κ.Ε) ως μόνιμο και αναπληρωματικό μέλος της ολομέλειάς της αντίστοιχα. Η ελληνική Ο.Κ.Ε ιδρύθηκε με βάση το νόμο 2232/94 και λειτουργεί με βάση το αντίστοιχο ευρωπαϊκό πρότυπο ¹¹². Ωστόσο πρόθεση της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ είναι να συμμετάσχει και στην Ο.Κ.Ε της Ε.Κ και γι' αυτό το λόγο έχουν ήδη ξεκινήσει οι επαφές με τον πρωθυπουργό κ. Σημίτη ¹¹³.

---

¹¹¹ Κ. Στεφάνου. Ορ. cit. υποσημ. 47. Σελ. 72 – 73.

¹¹² Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Φεβρουάριος 1996.

¹¹³ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη. Ορ. cit.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΩΝ.

Ο σημαντικός ρόλος του κράτους στην πολιτική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας(Ε.Κ) δεν περιορίζεται μόνο στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής. Το κοινοτικό δίκαιο εξελίσσεται σε δίκαιο κυβερνήσεων που απευθύνεται σε κυβερνήσεις. Σε μεγάλο βαθμό διαμορφώνεται από αυτές και εκτελείται από αυτές μέσα σε μια χαρακτηριστική συνεργία. Μέσα από αυτήν την συνεργία ότι παραχωρούν τα κράτη μέλη στην Κοινότητα, το ανακτούν τελικά μέσα από την κοινοτική λειτουργία της διοίκησής τους. Αυτή η ανάκτηση ολοκληρώνεται, όμως μέσα από τη σταθμισμένη συλλογική δράση των εθνικών διοικήσεων. Η συλλογική άσκηση της κοινοτικής αρμοδιότητας επιστρέφει τότε σε κάθε μια από αυτές τις διοικήσεις ως δεσμευμένη αρμοδιότητα εκτέλεσης ¹¹⁴.

Η εφαρμογή, όμως, των κοινοτικών πολιτικών με την μορφή του κοινοτικού κανόνα δεν είναι δεδομένη και εμφανίζει προβλήματα κατά καιρούς ¹¹⁵. Οι εθνικές αρχές δεν είναι πάντα ικανές να εφαρμόσουν τις κοινοτικές πολιτικές όπως θα ήθελε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ακόμη και αν μια τέτοια πρόθεση υπάρχει. Αυτό συμβαίνει διότι από την φύση τους οι πολιτικές αυτές είναι πολύ δύσκολο να αποτελέσουν αντικείμενο ορθής διαχείρισης. Μια άλλη δυσκολία συνίσταται στο γεγονός ότι οι αρχές δεν είναι πάντα διαθέσιμες να συμμορφωθούν με την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Τέλος η ύπαρξη διαφορετικών εννόμων τάξεων στα κράτη-μέλη απαιτεί σκόπιμα ένα ευέλικτο

---

¹¹⁴ Ν. Σκανδάμη. Η κοινοτική λειτουργία της εθνικής διοικήσεως στο Εθνική διοίκηση και κοινοτικό δίκαιο. Σελ. 11.

¹¹⁵ Ν. Nugent. Op. cit., υποσημ. 4.

κοινοτικό κανόνα ώστε να είναι δυνατή η σύγκλιση, πράγμα όμως που έχει ως αποτέλεσμα διαφορετικές ερμηνείες ¹¹⁶.

Οι λόγοι αυτοί σε σημαντικό βαθμό ¹¹⁷ ώθησαν την Επιτροπή να αλλάξει τους προσανατολισμούς της. Σήμερα πλέον έχουμε μια διεύρυνση των εργαλείων άσκησης των κοινοτικών πολιτικών και νέους εμπλεκόμενους φορείς όπως οι περιφερειακές αρχές, οι κινήσεις πολιτών και οι οργανώσεις εκπροσώπησής τους. Ο ρόλος του κράτους, της διοίκησης δεν αποδυναμώνεται ¹¹⁸ αλλά αναπροσαρμόζεται για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις καινούργιες προκλήσεις. Η εναρμόνιση του κοινοτικού κανόνα δεν μπορεί από μόνη της να εγγυηθεί και την εφαρμογή του.

3.1 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών διαμέσου της ελληνικής διοίκησης.

Σύμφωνα με το προεδρικό διάταγμα 197 της 18 Ιουλίου 1997¹¹⁹ συστάθηκε στο Υπουργείο Ανάπτυξης Γενική Γραμματεία Καταναλωτή με τρεις Διευθύνσεις. Τη Διεύθυνση Πολιτικής Καταναλωτή, Προστασίας Καταναλωτή και Τεχνικού Ελέγχου. Οι βασικές αρμοδιότητες της Γενικής Γραμματείας είναι να εισηγείται τη χάραξη και την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα της προστασίας του καταναλωτή, να μεριμνά για τον έλεγχο εφαρμογής της νομοθεσίας που αφορά την προστασία του καταναλωτή.

Είναι προφανές λοιπόν ότι το σημείο επαφής των Ενώσεων Καταναλωτών για την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών μέσω της ελληνικής διοίκησης βρίσκεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης στον τομέα Εμπορίου και ειδικότερα στην Γενική Γραμματεία Καταναλωτή με τις τρεις

---

¹¹⁶ βλ. επίσης J. Richardson, *Eroding E.U. policies* European Union Power and policy making. J. Richardson(ed) Σελ. 278-293.

¹¹⁷ Βλ. και για άλλες παραμέτρους στην Εισαγωγή καθώς και στο παρόν κεφάλαιο στην παράγραφο 3.3.

¹¹⁸ Για την θεσμική και διαδικαστική αυτονομία του κράτους βλ. Ν. Σκανδάμης. *Op. cit*, υποσημ. 70. Σελ. 70 – 78.

¹¹⁹ Προεδρικό διάταγμα υπ' αριθμ. 197 σύσταση Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή και καθορισμός των αρμοδιοτήτων της.

διευθύνσεις ¹²⁰. Εκεί άλλωστε βρίσκονταν εγγεγραμμένες οι Ενώσεις Καταναλωτών ¹²¹ και πριν το προεδρικό διάταγμα 197/97 το οποίο τελικά εκτελέστηκε ένα περίπου χρόνο μετά την δημοσίευσή του.

Η συμβολή των Ενώσεων Καταναλωτών στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών γενικά αλλά και στον τομέα των τροφίμων και ποτών μέσω της ελληνικής διοίκησης κρίνεται αποσπασματική και αυτό γιατί, οι σχέσεις συνεργασίας μεταξύ των Ενώσεων με την Γενική Γραμματεία Εμπορίου στο παρελθόν και την Γενική Γραμματεία Καταναλωτή σήμερα, είναι ανεπαρκείς. Μόλις πριν ένα χρόνο περίπου η Γενική Γραμματεία Εμπορίου ζητούσε με έγγραφό της να πληροφορηθεί για τον αριθμό των μελών των Ενώσεων καθώς και για τον τρόπο προσέγγισης και ενημέρωσης των καταναλωτών από την πλευρά τους.

Οι υπάλληλοι του Υπουργείου, παραπέμπουν τους καταναλωτές όταν θίγονται τα δικαιώματά τους στις Ενώσεις Καταναλωτών αλλά όπως υποστηρίχθηκε, αυτό γίνεται «γιατί οι ίδιοι δεν έχουν στοιχεία, γιατί δεν έχουν κάνει κάποια έρευνα» ¹²².

Πρόβλημα επίσης στις σχέσεις συνεργασίας δημιουργείται από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η εθνική διοίκηση. Δεν υπάρχει η « δραστηριοποίηση που απαιτείται» ¹²³ ή αλλιώς όπως διατυπώθηκε « εμείς δεν παρεμβαίνουμε πως αυτοί θα πληροφορήσουν τα μέλη τους ούτε και αυτοί πως θα πληροφορήσουμε τους καταναλωτές. Ο καθένας προσπαθεί να διοχετεύσει την πληροφορία του στο κοινό που έχει με τον τρόπο που μπορεί» ¹²⁴.

Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών(Ε.Σ.Κ) με τον τρόπο που λειτουργεί, θα μπορούσε τουλάχιστον να συμβάλει προς την κατεύθυνση δημιουργίας καλών

---

¹²⁰ Ο κανόνας είναι αυτός χωρίς όμως να αποκλείεται και η επαφή τους με άλλα υπουργεία στα οποία υπάρχει συναρμοδιότητα για την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας του καταναλωτή λόγω ακριβώς του εύρους του αντικειμένου. Για παράδειγμα στις 4.12.97 ο Υφυπουργός Γεωργίας κ Β. Γερανίδης κάλεσε τις ενώσεις καταναλωτών σε σύσκεψη με θέμα « Γάλα και γαλακτοκομικά προϊόντα». Το θέμα σχετιζόταν και με την ισχύουσα νομοθεσία Π.Δ. 56/95 που ενσωματώνει τις κοινοτικές οδηγίες 92/46 και 92/47.

¹²¹ Ειδικότερα στη Γενική Γραμματεία Εμπορίου στην Διεύθυνση Τεχνικού Ελέγχου και προστασίας καταναλωτή.

¹²² Προσωπική συνέντευξη με τον Μ. Τερεζάκη εκπρόσωπος της Ένωσης Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζώης(Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ). Αθήνα 11/8/98.

¹²³ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη. Ορ. cit.

¹²⁴ Προσωπική συνέντευξη με την Κ. Παπαλουκά. Ορ. Cit.

σχέσεων μεταξύ Ενώσεων και Υπουργείου και Κατ' επέκταση στη συνεργασία τους για την υλοποίηση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

Πράγματι σε ένα βαθμό το Ε.Σ.Κ κινείται προς αυτή την κατεύθυνση. Στη συνεδρίαση της 11^{ης} Ιουνίου 1997¹²⁵ είχε τεθεί το θέμα της λήψης μέτρων για την συγκρότηση των Επιτροπών επίλυσης καταναλωτικών διαφορών¹²⁶, σε όλες τις Νομαρχίες με σχετικά διαβήματα προς τις Νομαρχίες και τους Δικηγορικούς Συλλόγους. Στη συνεδρίαση της 8^{ης} Μαΐου 1998¹²⁷ έγιναν γνωστές στις Ενώσεις οι τελευταίες κοινοτικές νομοθετικές εξελίξεις για οδηγίες που ψηφίστηκαν ή τροποποιήθηκαν. Τέλος σε μια σειρά από άλλες συνεδριάσεις του Ε.Σ.Κ τέθηκαν ζητήματα που αφορούσαν άμεσα ή έμμεσα την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών, όπως η χρηματοδότηση των Ενώσεων Καταναλωτών από το Υπουργείο και η εφαρμογή του νόμου 2251/94¹²⁸.

Ωστόσο οι Ενώσεις Καταναλωτών δεν είναι δυνατόν να συμβάλουν στην εφαρμογή, γενικά, της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών και ειδικά στον υπό εξέταση τομέα των τροφίμων και ποτών μέσα από το Ε.Σ.Κ. Για την ουσιαστική υλοποίηση της κοινοτικής πολιτικής απαιτείται ή μέρα με την μέρα επαφή των Ενώσεων με τις Διευθύνσεις του Υπουργείου. Γι' αυτό το πρόβλημα, βέβαια, που παρουσιάζεται δεν είναι υπεύθυνες οι Ενώσεις Καταναλωτών, ούτε οι υπάλληλοι του Υπουργείου. Υπεύθυνη είναι η ανεπάρκεια του ελληνικού κράτους, της ελληνικής πολιτείας που δεν ενθαρρύνει την ανάπτυξη κοινωνικών κινημάτων, που απλά αντιδρά και ενσωματώνει με αργούς ρυθμούς τις κοινοτικές εξελίξεις. Ο νόμος 1961/91 στο άρθρο 35 παρ. 5 αναφέρει ότι οι σύλλογοι καταναλωτών και οι ενώσεις καταναλωτών «υπάγονται στην εποπτεία του Υπουργείου Εμπορίου».

---

¹²⁵ Χειρόγραφες σημειώσεις από το πρακτικό 11 της 11^{ης} Ιουνίου 1997 του Ε.Σ.Κ.

¹²⁶ Για τις επιτροπές φιλικού διακανονισμού καταναλωτικών διαφορών βλ. εκτενέστερα στην υποπαράγραφο 3.2.1

¹²⁷ Χειρόγραφες σημειώσεις από το πρακτικό 15 της 8^{ης} Μαΐου 1998 του Ε.Σ.Κ.

¹²⁸ Στη διαμόρφωση του νόμου 2251/94 συμβολή είχε η Ομοσπονδία του Ελληνικού Γραφείου Ενώσεων Καταναλωτών(Ε.Γ.Ε.Κ) και ειδικότερα η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε μετά από διασταύρωση αρκετών στοιχείων κυρίως μέσου των συνεντεύξεων. Θα μπορούσε ίσως να διατυπωθεί ο ισχυρισμός ότι η συμβολή αυτή αποτελεί αντικείμενο μελέτης, ως δείγμα εφαρμογής της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών και στον τομέα των τροφίμων και ποτών μέσου του κυβερνητικού επιπέδου. Ωστόσο η παρέμβαση αυτή έχει να κάνει κυρίως με τις διατάξεις του νόμου που αφορούν τη σύσταση και λειτουργία των Ενώσεων Καταναλωτών.

Το Ε.Σ.Κ αν και προβλεπόταν με το νόμο αυτό δεν λειτούργησε. Η πρώτη συνεδρίαση του έγινε στις 28/6/95. Η λειτουργία της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή και των τριών διευθύνσεων ξεκίνησε ένα χρόνο περίπου μετά την υπογραφή του προεδρικού διατάγματος 197/97. Χρηματοδότηση για την ενίσχυση των Ενώσεων καταναλωτών στις δραστηριότητες τους ουσιαστικά δεν υπάρχει. Τέλος ένα μόνιμο σημείο επαφής και επικοινωνίας με αποκλειστική αρμοδιότητα να συντονίζει τη συνεργασία των Ενώσεων και των τριών διευθύνσεων της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή δεν υπάρχει.

3.2 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής μέσω της νομικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών.

Για την νομική προστασία των καταναλωτών ο νόμος 2251/94 είναι καθοριστικός. Ο χαρακτηρισμός αυτός αποδίδεται για δύο λόγους. Από τη μια πλευρά γιατί ενσωματώνει μεγάλο μέρος του κοινοτικού δικαίου ειδικότερα οδηγίες¹²⁹.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει παγώσει με την νομολογία του(αρχικά με την απόφαση Van Duyn της 4-12-1974) το άμεσο αποτέλεσμα των οδηγιών στην κάθετη μορφή του, δηλαδή όταν το επικαλείται ιδιώτης εναντίον κράτους. Ο υποχρεωτικός μάλιστα χαρακτήρας της οδηγίας επιτάχθηκε με την πολύ σημαντική απόφαση Francovich της 19-11-1991 σχετικά με την ευθύνη του κράτους από παραβίαση του κοινοτικού δικαίου, η οποία ειδικότερα αναφέρεται στη μη ενσωμάτωση οδηγίας στο εθνικό δίκαιο. Ωστόσο το άμεσο αποτέλεσμα των οδηγιών δεν γίνεται δεκτό στην οριζόντια μορφή του στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών(απόφαση Marshall της 26-2-1986). Στις μεταξύ των σχέσεις, η ύπαρξη μη εφαρμοσθείσης από το κράτος οδηγίας μπορεί να έχει προς το παρόν μόνο έμμεσες επιπτώσεις, με την υποχρέωση δηλαδή του δικαστηρίου να ερμηνεύσει κατά το δυνατόν το εθνικό δίκαιο υπό το φως της οδηγίας(απόφαση Marleasing της 13-11-1990)¹³⁰.

---

¹²⁹ Βλ. Δ. Κουτσούκης, Δίκαιο προστασίας καταναλωτή. Σελ. 65 – 100.

¹³⁰ Χ. Ταγαράς, Η έννομη τάξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ν. Μαραβέγιας – Μ. Τσινισιζέλης(επιμ.). Σελ. 104 – 105. Βλ. επίσης el corte ingles S.A κατά Cristina Blazquez Rivero απόφαση 7^η Μαρτίου 1996 στην οποία μάλιστα το αντικείμενο των πραγματικών περιστατικών ήταν καταναλωτική διαφορά.

Άρα και στο σημείο αυτό η χρησιμότητα του νόμου 2251/94 είναι προφανής.

Ο πιο σημαντικός, όμως, λόγος που καθιστά καθοριστικό το νόμο 2251/94 στην υλοποίηση της κοινοτικής πολιτικής μέσου της νομικής προστασίας των καταναλωτών είναι ότι για πρώτη φορά δίνεται η δυνατότητα στις Ενώσεις Καταναλωτών να πραγματοποιούν συλλογικές αγωγές.

Ο νόμος 1961 δεν προέβλεπε τη συλλογική αγωγή. Η συλλογική αγωγή έπειτα από πολλές πιέσεις μπήκε στο θετικό δίκαιο παρέμβλητα, με το νόμο 2000/1991 και μπήκε εντελώς περιθωριακά. Περιορίζονταν μόνο στις επιχειρήσεις «που εκ του νόμου ασκούν αποκλειστικά δικαίωμα ή απολαύουν ειδικών προνομίων στην παραγωγή ή την διάθεση ή την φύλαξη αγαθών ή την παροχή υπηρεσιών ή κατέχουν οποιασδήποτε άλλης φύσεως προνόμιο ή αποκλειστικό δικαίωμα»¹³¹.

Ειδικότερα λοιπόν με βάση το άρθρο 9 του 2251/94 οι Ενώσεις καταναλωτών που έχουν τουλάχιστον πεντακόσια ενεργά μέλη και έχουν εγγραφεί στο μητρώο Ενώσεων Καταναλωτών πριν από δύο τουλάχιστον έτη, μπορούν να ακούν κάθε είδους αγωγή για την προστασία των γενικότερων συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού(συλλογική αγωγή)¹³².

3.2.1 Επίλυση καταναλωτικών διαφορών με εσωτερικά ένδικα μέσα και εξώδικες διαπραγματεύσεις.

Ο νόμος 2251/94 και η συλλογική αγωγή όχι μόνο ενεργοποίησε σε μεγάλο βαθμό τις υπάρχουσες Ενώσεις Καταναλωτών προς την υλοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας αλλά σε μεγάλο βαθμό πυροδότησε και μια αύξηση των Ενώσεων(βλ. παράρτημα 2) καθώς πλέον οι συνθήκες για την ίδρυσή τους αλλά και για την ανάπτυξη της δράσης τους ήταν πιο πρόσφορες. Ο νόμος αυτός όπως διαπιστώσαμε εκπλήρωσε μεγάλο μέρος των κοινοτικών υποχρεώσεων της Ελλάδας και ακολούθησε γενικότερα ευρωπαϊκά πρότυπα.

---

¹³¹ Ι. Σχινάς. Η έννομη προστασία του καταναλωτή στο Προστασία του καταναλωτή στην ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη. Ορ. cit., σελ. 123.

¹³² Αντιρρήσεις για τον τρόπο με τον οποίο ασκούνται οι συλλογικές αγωγές έχουν εκδηλωθεί από το Νέο Ινστιτούτο Καταναλωτών(IN.ΚΑ) « Εμείς προκειμένου να μην γίνει κατάχρηση αυτού του μέτρου ζητήσαμε να μην γίνεται μονομερής χρήση. Είχαμε ζητήσει οι Ενώσεις Καταναλωτών να μπορούν να κάνουν συλλογική αγωγή όταν έχουν πάνω από 10.000 μέλη ή ακόμη καλύτερα να έχουν δικαίωμα συλλογικής αγωγής δευτεροβάθμια όργανα, οι Ομοσπονδίες ». Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Κουρή. Ορ. cit.

Μπορούμε λοιπόν να διακρίνουμε μια έμμεση ουσιαστική ώθηση που δίνει η Ε.Ε. στην ανάπτυξη του καταναλωτικού κινήματος στην Ελλάδα.

Αντίθετα άμεση ώθηση προς την ίδια κατεύθυνση από την πλευρά της Ε.Ε. δόθηκε με το πιλοτικό πρόγραμμα του 1992 που υποστηρίχθηκε από τη Επιτροπή με σκοπό την παροχή νομικής βοήθειας στους καταναλωτές στην Αθήνα, την Καβάλα, την Δράμα και το Ηράκλειο ¹³³. Πρόκειται για Ενώσεις Καταναλωτών που η πλειονότητά τους μετέχουν στην ομοσπονδία του Ελληνικού Γραφείου Ενώσεων Καταναλωτών(Ε.Γ.Ε.Κ).Γι' αυτό άλλωστε και στις Ενώσεις Καταναλωτών που εντάσσονται σε αυτή την Ομοσπονδία τα Γραφεία Νομικής Προστασίας(Γ.Ν.Π) εμφανίζονται περισσότερο οργανωμένα και δραστήρια με προεξέχον εκείνο της Ένωσης Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζωής(Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) ¹³⁴.

Από τις συλλογικές αγωγές ¹³⁵ που μέχρι σήμερα έχουν ασκηθεί από τις Ενώσεις Καταναλωτών και υπερβαίνουν τις 10 ¹³⁶ καμία δεν αφορούσε τον τομέα των τροφίμων και ποτών. Οι διαφορές που ανέκυψαν μεταξύ καταναλωτών και προμηθευτών για τέτοιου είδους θέματα επιλύθηκαν κυρίως μέσω διαβουλεύσεων με τους νομικούς των Ενώσεων. Υπήρχαν και παραστάσεις στα δικαστήρια αλλά αυτές ήταν ελάχιστες και αφορούσαν μεμονωμένες περιπτώσεις ¹³⁷.

---

¹³³ Βλ. Commission of the European communities. Green paper Access of the consumers to justice and the settlement of consumer disputes in the single market com(93) 576 Final. Σελ. 25.

¹³⁴ Το πρόγραμμα αυτό συνεχίζεται και αφορά πλέον τη νομική βοήθεια για την ενημέρωση και προστασία των τουριστών. Βλ. Πριν αγοράσω. Διμηνιαίο περιοδικό Ενημέρωσης των Καταναλωτών της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ. Τεύχος 49, 1996 καθώς και Νομική Βοήθεια στους τουρίστες. Ενημερωτικό φυλλάδιο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ με την οικονομική ενίσχυση του Ε.Ο.Τ 1998.

¹³⁵ Θα πρέπει να διευκρινίσουμε ότι η συλλογική αγωγή διακρίνεται από την ατομική και ομαδική αγωγή. Η συλλογική αγωγή που προβλέπεται από το νόμο 2251/94 αφορά όλους τους καταναλωτές που πλήττονται στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση. Η συλλογική αγωγή αναγνωρίζει ότι υπάρχει η όχι κατάχρηση χωρίς ωστόσο να οδηγήσει στην επιστροφή χρημάτων ή στην έκδοση αποζημίωσης γι' αυτόν που έχει πληγεί. Αυτό είναι δυνατόν να συμβεί στη συνέχεια όταν υπογραφεί ομαδική ή ατομική αγωγή και εφόσον υπάρχει προηγούμενη καταδικαστική απόφαση. Τη διαδικασία αυτή είναι δυνατόν να εκμεταλλεύονται και Ενώσεις Καταναλωτών οι οποίες, όμως, σε αυτή την τελευταία περίπτωση - ομαδικές ή ατομικές αγωγές - δεν θα ενεργούν με βάση το καταστατικό τους αλλά ως μεμονωμένοι νομικοί. Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Νέρη Πρόεδρο της Ένωσης για τα δικαιώματα των πολιτών. Πειραιάς 7/8/98.

¹³⁶ Από αυτές τις συλλογικές αγωγές τις περισσότερες έχει καταθέσει η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ. Μερικές από αυτές ήταν κατά της INTERAMERICAN, της TELESTET, της CITIBANK.

¹³⁷ Προσωπική συνέντευξη με την Ε. Ασημάκη. *op. cit.* στο ίδιο συμπέρασμα καταλήγουμε και για τις προσφυγές που αναφέρθηκαν από τις Ενώσεις Καταναλωτών Καβάλας, Σερρών και Ηρακλείου καθώς οι Ενώσεις αυτές δεν αριθμούν 500 μέλη ώστε να πληρούν την προϋπόθεση του νόμου 2251/94 για κατάθεση συλλογικής αγωγής.

Η εξακρίβωσή τους είναι ιδιαίτερα δύσκολη καθώς διαπιστώθηκε πως η κατά περίπτωση Ένωση Καταναλωτών ξεκινάει την διαδικασία αλλά δεν είναι αυτή που τελικά πραγματοποιεί την προσφυγή. «Εμείς από την πλευρά μας γνωστοποιήσαμε το γεγονός στην αρμόδια υπηρεσία. Αυτή έκανε έλεγχο, διαπίστωσε την παράβαση και αυτεπάγγελα έστειλε στο ποινικό δικαστήριο τον παραβάτη. Δεν κάναμε εμείς την προσφυγή γιατί θεωρούμε πως το κράτος έχει καλύτερη πρόσβαση»¹³⁸.

Εξώδικος διακανονισμός των καταναλωτικών διαφορών είναι και ο φιλικός διακανονισμός που προβλέπεται με το νόμο 2251/94 στο άρθρο 11. Σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη σε κάθε νομαρχία συνίσταται από τον αρμόδιο νομάρχη επιτροπή φιλικού διακανονισμού για την εξώδικη επίλυση των διαφορών ανάμεσα σε προμηθευτές και σε καταναλωτές ή ενώσεων καταναλωτών. Η επιτροπή αποτελείται από ένα δικηγόρο, μέλος του οικείου δικηγορικού συλλόγου, έναν εκπρόσωπο του τοπικού εμπορικού και βιομηχανικού επιμελητηρίου, έναν εκπρόσωπο των τοπικών ενώσεων καταναλωτών.

Σε καμία από τις προσωπικές συνεντεύξεις που δόθηκαν, ούτε επίσης στις απαντήσεις του ερωτηματολογίου που ελήφθησαν έγινε αναφορά στο θεσμό των επιτροπών φιλικού διακανονισμού¹³⁹ και δεν αποκλείεται σε πολλές νομαρχίες της χώρας να μην έχουν λειτουργήσει έστω και μια φορά¹⁴⁰.

---

¹³⁸ Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Παυλόπουλο. Ορ. cit. Η διαδικασία αυτή πολύ δε περισσότερο η διαβούλευση και η επίλυση της διαφοράς εξώδικα είναι προτιμητέα καθώς ιδιαίτερα στην ελληνική επαρχία η κοινωνία είναι μικρή και ο κυκλώνας των αγωγών μπορεί να αποβεί δυσάρεστος για όλους τους συμμετέχοντες. Προσωπική συνέντευξη με τον Γ. Λεχουρίτη Πρόεδρο της Ένωσης Καταναλωτών Αιτωλ/νίας. Αργίνο 2/7/98.

¹³⁹ Αναφορά στις επιτροπές φιλικού διακανονισμού γίνεται από την Τ. Τσιριακοπούλου. Νομικές συμβουλές στο Ποιότητα Ζωής. Διμηνιαίο περιοδικό ενημέρωσης καταναλωτών. Τεύχος 60, 1998. Ωστόσο δεν αποσαφηνίζεται ο βαθμός λειτουργίας του θεσμού στην πράξη.

¹⁴⁰ Το στοιχείο αυτό δόθηκε από την γραμματέα του ΚΕ.Π.ΚΑ Δυτικής Ελλάδας κ. Β. Κουντούρη για την νομαρχία Αχαΐας. Πάτρα 15/9/98 βλ. επίσης Καταναλωτικά Βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 5/97 σελ. 5 όπου γίνεται αναφορά σε απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών(Ε.Σ.Κ), με στόχο την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση του σημαντικού αυτού θεσμού. Οι χειρόγραφες σημειώσεις του γράφοντα από τα πρακτικά του Ε.Σ.Κ αναφέρουν την ενεργοποίηση του θεσμού μόνο στη Νομαρχία Αθηνών και για ελάχιστες φορές. Βλ. πρακτικό ορ. cit, υποσημ. 125.

3.2.2 Προσφυγές στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Με βάση τα κείμενα των συνθηκών της Ε.Ε οι ιδιώτες δεν έχουν δικαίωμα πρόσβασης στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Ο ισχυρισμός για παράβαση του κοινοτικού δικαίου από ένα ιδιώτη ή κράτος- μέλος μπορεί να ενεργοποιήσει τον εσωτερικό δικαιοδοτικό μηχανισμό, τα δικαστήρια των κρατών - μελών, τα οποία εφόσον δικαιούνται ή υποχρεούνται μπορούν με βάση το άρθρο 177 Συν. ΕΚ να θέσουν προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία και την ισχύ του κοινοτικού δικαίου. Με αυτόν τον τρόπο έμμεσα ένας ιδιώτης μπορεί τελικά να έχει πρόσβαση στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο.

Ένας άλλος έμμεσος τρόπος για να επιληφθεί το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο μιας υπόθεσης στην οποία ο ιδιώτης εικάζει ότι υπάρχει παράβαση του κοινοτικού δικαίου είναι η προσφυγή στην Επιτροπή. Ως θεματοφύλακας των Συνθηκών η Επιτροπή θα εξετάσει εάν υφίσταται παράβαση του κοινοτικού δικαίου και με βάση το άρθρο 169 Συν. ΕΚ μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο κατά του κράτους-μέλους. Από μια σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου με χρονολογική αφετηρία το 1989 δεν αποκαλύφθηκε κάποιο προδικαστικό ερώτημα ελληνικού δικαστηρίου με αφορμή καταναλωτική διαφορά ¹⁴¹. Αντίστοιχα ούτε από τις προσωπικές συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν ανέκυψε περίπτωση Ένωσης Καταναλωτών που να έχει κάνει όχληση στην Επιτροπή για παράβαση, μη μεταφορά του κοινοτικού δικαίου ή ανεπαρκής προσαρμογή του ελληνικού δικαίου ¹⁴².

Όσον αφορά την άμεση προσφυγή των Ενώσεων Καταναλωτών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο με βάση το άρθρο 173.3 Συν.ΕΚ αυτή δεν είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί. Σύμφωνα με το άρθρο ορίζεται ότι «κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δύναται να ασκήσει προσφυγή κατά των αποφάσεων που απευθύνονται σε αυτό, καθώς και κατά αποφάσεων που, αν και εκδίδονται ως κανονισμοί ή αποφάσεις που απευθύνονται σε άλλο πρόσωπο, το αφορούν

---

¹⁴¹ Τέτοια σχέση μεταξύ ομάδων πίεσης και μεμονωμένων ιδιωτών που τελικά με την έμμεση οδό των Εθνικών Δικαστηρίων πέτυχαν την πρόσβασή τους στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει αναφερθεί στο παρελθόν. Βλ. S. Mazey - J. Richardson. *Op. cit.*, σελ. 15.

¹⁴² Το ελληνικό κράτος κατά κανόνα συμμορφώνεται με το κοινοτικό δίκαιο προστασίας των καταναλωτών έστω και αν μερικές φορές δεν ανταποκρίνεται απόλυτα στα υποχρεωτικά κοινοτικά πρότυπα. Τέτοια περίπτωση εικάζεται ότι συμβαίνει με την οδηγία 93/13 βλ. Τετράκης η Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Οικονομικός Ταχυδρόμος. Τεύχος 32(2309) 1998. Σελ .36-39.

άμεσα και ατομικά». Ωστόσο οι οδηγίες ή οι κανονισμοί που προστατεύουν τον καταναλωτή θεωρείται ότι δεν τον επηρεάζουν άμεσα και προσωπικά, αλλά μόνο ως μέλος του συνόλου των πολιτών που υπόκεινται στους νόμους. Μόνο ως παρεμβαίνοντες είναι δυνατόν οι Ενώσεις Καταναλωτών να υπερασπίσουν τα δικαιώματα των πολιτών που εκπροσωπούν και μόνο όταν το δικαστήριο αναγνωρίζει «έννομο συμφέρον». Έτσι το 1973 το Δικαστήριο των Ε.Κ είχε κάνει δεκτή την παρέμβαση μιας Ιταλικής Οργανώσεως Καταναλωτών στην υπόθεση μεταξύ Ιταλών Παραγωγών Σακχάρους κατά της Επιτροπής¹⁴³.

Καμία Ένωση Καταναλωτών της χώρας μας δεν διαπιστώθηκε ότι έχει παρέμβει σε υπόθεση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, που κινήθηκε με βάση τη διαδικασία του 173.3 Συν. Ε.Κ.

3.3 Η συμβολή των ελληνικών ομάδων πίεσης στην υλοποίηση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών μέσα από τις νέες δράσεις της Ε.Ε.

Οι πρόοδοι στην προστασία των καταναλωτών δεν μετριοούνται μόνο με βάση τον αριθμό των κειμένων που έχουν υιοθετηθεί ή που αρχίζουν να ισχύουν. Είναι επίσης εντελώς απαραίτητο τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε κοινοτικό επίπεδο να εισπράττονται από τους καταναλωτές ως νέα αποτελεσματική προστασία. Κατά συνέπεια πρέπει να διασφαλιστεί ότι τα δικαιώματα των καταναλωτών που τους αφορούν τα κοινοτικά μέτρα θα τους αποδοθούν σε εθνικό επίπεδο και ότι μπορούν να τα ασκήσουν πλήρως. Αυτό σημαίνει προσεκτική παρακολούθηση της εναρμόνισης(formal implementation- Execution normative) και συγχρόνως της εφαρμογής(informal implementation - Execution administrative)¹⁴⁴.

Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι υπάρχει μια αλλαγή φιλοσοφίας και μια διεύρυνση των εργαλείων και των φορέων άσκησης κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών. Η νέα φιλοσοφία της Ε.Ε είναι πλέον όχι απλά η εναρμόνιση

---

¹⁴³ Α. Καλλία. Δικαιώματα και προστασία του καταναλωτή. Η πολιτική των Ευρωπαϊκών κοινοτήτων. Σελ. 167-174. Βλ. επίσης εκεί τη δυνατότητα των καταναλωτών και των οργανώσεων τους για άμεση προσφυγή στο Δικαστήριο με βάση το δίκαιο ανταγωνισμού. Βλ. επίσης για το θέμα της ακυρωτικής προσφυγής και Χ. Ταγαράς. Σελ 70. Op. cit., υποσημ. 63.

¹⁴⁴ C. Scrivener. Ομιλία Επιτρόπου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αρμόδιας για θέματα προστασίας καταναλωτή. Η προστασία του καταναλωτή στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Op. cit., σελ. 37.

αλλά μια ολόκληρη αλλαγή συμπεριφοράς και νοοτροπίας¹⁴⁵. Στα νέα εργαλεία άσκησης της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών συγκαταλέγονται πλέον οικονομικά και χρηματοδοτικά μέσα [(αντί)κίνητρα για τις επιχειρήσεις] κυρίως όμως για τον τομέα των τροφίμων και ποτών οριζόντια μέσα(έρευνα, έλεγχος, ενημέρωση)¹⁴⁶.

Εδώ λοιπόν σε αυτό το τμήμα της πολιτικής διαδικασίας του κοινοτικού συστήματος μετέχουν, κατά το μεγαλύτερο μέρος οι Ενώσεις Καταναλωτών στην Ελλάδα. Η τοποθέτηση του κ. Γ. Μαγουλά είναι χαρακτηριστική¹⁴⁷ : «Η κοινοτική πολιτική έχει φθάσει σε ένα επίπεδο το οποίο νομίζω ότι είναι πλήρες. Με την έννοια ότι έχουν γίνει ρυθμίσεις οι οποίες καλύπτουν τα περισσότερα θέματα. Από εδώ και πέρα δεν πρέπει να περιμένουμε δραματικές μεταβολές. Η νομοθεσία όταν γίνεται εξειδικευμένη χάνει την αποτελεσματικότητά της. Άρα το νομοθετικό πλαίσιο έχει σχεδόν ολοκληρώσει τον κύκλο του. Έχουν να γίνουν κάποια πράγματα αλλά δεν είναι πολλά. Βέβαια είναι θέματα που πρέπει να αντιμετωπισθούν όπως τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα αλλά αυτό θα το δεις στην πορεία. Το πιο σημαντικό είναι ότι αυτοί οι κανόνες πρέπει να γίνουν "κτήμα" των καταναλωτών. Φθάνουμε σε μια κοινωνία της πληροφόρησης όπου ο προμηθευτής και ο καταναλωτής αντιμετωπίζονται ως ίδια μέρη. Άρα για να μπορέσει να αντιμετωπίσει επί ίσους όρους ο καταναλωτής τους προμηθευτές θα πρέπει να γνωρίζει τα δικαιώματά του. Εκεί δίνεται και πρέπει να δοθεί η "μάχη" από πλευράς κοινοτικής πολιτικής. Δηλαδή η ενημέρωση του καταναλωτή να γίνει "κτήμα" όλων των καταναλωτών. Ποια είναι τα δικαιώματά του, πως μπορεί να τα απαιτήσει. Προς αυτή την κατεύθυνση κινούμαστε και εμείς. Μέσα από μελέτες, έρευνες, ημερίδες, ενημερωτικά φυλλάδια. Και αυτή είναι και η θέση και της επιτρόπου της Κ. Ε. Bonino. Έχουμε περάσει από την εποχή της άνωθεν προστασίας του καταναλωτή και θα του δώσουμε τώρα τις γνώσεις εκείνες για να γίνει ίσος προς τον προμηθευτή για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της αγοράς. Οι περισσότερες παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου και του ελληνικού δικαίου γίνονται γιατί δεν γνωρίζουν οι

---

¹⁴⁵ Σκοπός βέβαια είναι η κάλυψη των οργανωτικών και λειτουργιών, αδυναμιών της επιτροπής η οποία δυσχεραίνεται σημαντικά στην επίβλεψη της εφαρμογής κοινοτικών πολιτικών αλλά τα προβλήματα που τα ίδια τα κράτη - μέλη εμφανίζουν στη διαδικασία της πορείας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Βλ. αναλυτικότερα στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου καθώς και στην εισαγωγή.

¹⁴⁶ Βλ. Eur-op news. Consumer policy supplement DX XXIV : The consumers ' new voice. 3/97.

¹⁴⁷ Προσωπική συνέντευξη με τον κ. Γ. Μαγουλά. Op. cit.

καταναλωτές τι ισχύει στην κάθε περίπτωση. Θα πρέπει να γίνεται και γίνεται προσπάθεια ενημέρωσης του καταναλωτή. Από εκεί και πέρα η ενημέρωση θα πρέπει να συνδυάζεται και με κάποιες πρακτικές εφαρμογές για το πώς μπορεί να διεκδικεί τα δικαιώματά του. Γιατί μπορείς να γνωρίζεις το δικαίωμά σου αλλά κάποιος να αρνηθεί να το ικανοποιήσει. Πρέπει να υπάρχουν και οι διαδικασίες οι οποίες αν θέλετε θα διασφαλίσουν ότι τα δικαιώματα θα γίνονται αποδεκτά από τους προμηθευτές».

3.3.1 Προσπάθειες για τη δημιουργία «καταναλωτικής συνείδησης»

Η ουσιαστική εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας προϋποθέτει πολίτες έτοιμους να ενημερωθούν και να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Δυστυχώς στην χώρα μας οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές για τη δημιουργία μιας τέτοιας υποδομής. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται από το σύνολο των μελών που είναι εγγεγραμμένα στις Ενώσεις Καταναλωτών(βλ. παράρτημα 2).

Κατ' επέκταση, μεγάλη προσπάθεια από τις ομάδες δίνεται στο να εμψυχήσουν το ενδιαφέρον στους καταναλωτές για το πόσο σημαντικό είναι, να επιλεγούν τρόφιμα και ποτά που είναι υγιεινά, παράγονται και κυκλοφορούν με ασφάλεια .Η ενημέρωση για την ίδια την κοινοτική νομοθεσία και τα πλεονεκτήματά της μόνο τότε μπορεί να αναπτυχθεί.

Στην προσπάθεια αυτή της δημιουργίας αρχικά μιας «καταναλωτικής συνείδησης» μετέχουν όλες οι Ενώσεις Καταναλωτών(τουλάχιστον όσες εξετάστηκαν από κοντά καθώς και εκείνες που απάντησαν στο ερωτηματολόγιο που τους εστάλη). Διαφοροποίηση βέβαια υπάρχει στο βαθμό και στη μορφή της ενημέρωσης.

Με όλες τις Ενώσεις που είχαμε επαφή έγινε αντιληπτό ότι χρησιμοποιούν τον ημερήσιο τύπο και τα ραδιοτηλεοπτικά μέσα για παρεμβάσεις και καταγγελίες. Θα πρέπει ωστόσο να σημειώσουμε ότι τις περισσότερες φορές πρόκειται για έντυπα και για σταθμούς περιφερειακής εμβέλειας. Πρόσφατα μόνο φαίνεται να υπάρχει μια κινητικότητα προς αυτή την κατεύθυνση με την Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ να πρωτοστατεί καθώς τηλεοπτικά της μηνύματα προβάλλονται από σταθμούς πανελλαδικής εμβέλειας ¹⁴⁸. Εδώ βέβαια την ευθύνη δεν φέρουν οι Ενώσεις

---

¹⁴⁸ Προς την ίδια κατεύθυνση πρόκειται να ενεργοποιηθεί και το Νέο INKA σύντομα. Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Κουρή. Ορ. cit.

Καταναλωτών αλλά οι ανεπάρκειες της ελληνικής κοινωνίας. Ακόμη και όταν εύλογο ενδιαφέρον δημιουργείται από τα αποτελέσματα συλλογικών αγωγών οι αναφορές που γίνονται δεν επαρκούν ¹⁴⁹.

Ενημερωτικά έντυπα, περιοδικά, βιβλία με σκοπό την ενθάρρυνση για κατανάλωση τροφίμων και ποτών που παράγονται, διατηρούνται με ασφάλεια και προσφέρουν στην υγεία και την ποιότητα της ζωής όλων των καταναλωτών ανεξαρτήτου ηλικίας, υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό ¹⁵⁰. Αυτό συμβαίνει και για τις Ενώσεις Καταναλωτών που ενεργοποιούνται στην ελληνική επαρχία ¹⁵¹.

Υπάρχει ωστόσο μια διαφοροποίηση. Σημαντικό ρόλο για την δράση αυτή έχουν οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις ¹⁵². Άρα η δραστηριοποίηση της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ και του Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ) είναι εντονότερη λόγω ακριβώς του αριθμού των μελών τους, της πολιτικής τους δράσης, των σχέσεων που έχουν αναπτύξει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Νέο Ινστιτούτο Καταναλωτών(ΙΝ.ΚΑ), αν αναλογιστεί κανείς ότι διαθέτει τα περισσότερα μέλη και το γεγονός ότι είναι η πιο παλιά οργάνωση στο χώρο δεν παρουσιάζει ανάλογη δραστηριότητα. Ο λόγος είναι ότι εμφανίζει μικρό ενδιαφέρον για την οικονομική ενίσχυση της Επιτροπής με σκοπό την έκδοση έντυπων και βιβλίων για την ενημέρωση του καταναλωτή. Ο κύριος άξονας προς αυτή την κατεύθυνση είναι το μηνιαίο περιοδικό του. Όπως έγινε κατανοητό το Νέο ΙΝ.ΚΑ έχει διαφορετική αντίληψη για την εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων ¹⁵³. Αναζητά τη συμμετοχή του σε επικοινωνιακά προγράμματα που θα εντάξουν καινούργια μέλη στους κόλπους του και όχι απλά θα ενημερώσουν. Η στάση του Νέου ΙΝΚΑ όπως είναι εύκολα κατανοητό έχει επίπτωση και σε όλες τις Ενώσεις Καταναλωτών μέλη της Γενικής

---

¹⁴⁹ Η αναφορά εδώ γίνεται ειδικότερα για τη συλλογική αγωγή κατά της TELESTET σύμφωνα με τον Γ. Νέρη. Ορ. cit.

¹⁵⁰ Και οι τρεις μεγαλύτερες Ενώσεις Καταναλωτών -ΙΝΚΑ, ΚΕΠΚΑ, ΕΚΠΟΙΖΩ - εκδίδουν περιοδικό για τη ενημέρωση των καταναλωτών καθώς και πληθώρα ενημερωτικών εντύπων και βιβλίων με αντικείμενο τα τρόφιμα και ποτά βλ. ενδεικτικά στο υλικό τεκμηρίωσης των Ενώσεων Καταναλωτών.

¹⁵¹ Βλ. Καταναλωτικά θέματα. Τριμηνιαίο περιοδικό της Ένωσης Καταναλωτών Βόλου.

¹⁵² Η πολιτική της Ε.Κ έχει αλλάξει τα δύο τελευταία χρόνια και χρηματοδοτεί πρόγραμμα μόνο σε επίπεδο ομοσπονδιών και όχι σε περιφερειακές ενώσεις και αυτό είναι πολιτική για όλα τα κράτη μέλη. Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Παυλόπουλο. Ορ. cit.

¹⁵³ Προσωπική συνέντευξη με τον Χ. Κουρή. Ορ. cit. Το Νέο ΙΝΚΑ βέβαια είχε κινηθεί στην κατεύθυνση ανάληψης κοινοτικών προγραμμάτων χρησιμοποιώντας μάλιστα ειδικό γραφείο συμβούλων euroservices.

Ομοσπονδίας Καταναλωτών Ελλάδας(Γ.Ο.Κ.Ε). Εκεί, όμως, η κατάσταση παρουσιάζεται προβληματική καθώς ο αριθμός των μελών τους είναι ιδιαίτερα μικρός με αποτέλεσμα να μην μπορούν να στηριχθούν σε δικά τους έσοδα - δεδομένου ότι η συνεισφορά του Υπουργείου Ανάπτυξης είναι ελάχιστη - και να υποστηρίζονται οικονομικά από το Νέο ΙΝΚΑ ¹⁵⁴.

3.3.2 Ενημέρωση των Καταναλωτών για τα δικαιώματα που απορρέουν από την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.

Όλες οι Ενώσεις Καταναλωτών ενημερώνοντας τους πολίτες για τα δικαιώματά τους με βάση την ελληνική νομοθεσία που μεριμνά για την υγεία και ασφάλεια των καταναλωτών, ουσιαστικά συμβάλουν στην υλοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας.

Στην άμεση, όμως ενημέρωση των πολιτών για τα πλεονεκτήματα που παρέχει η κοινοτική νομοθεσία στον τομέα των τροφίμων και ποτών με αναφορές στις ίδιες τις οδηγίες και τους κανονισμούς πρωτοστατεί το ΚΕ.Π.ΚΑ. Χαρακτηριστικό είναι το ενημερωτικό έντυπο ¹⁵⁵ για την οδηγία 92/59 που αφορά τη Γενική Ασφάλεια των προϊόντων και τα δικαιώματα που αυτή προσφέρει, για κατανάλωση τροφίμων που δεν περιέχουν υπολείμματα τοξικών ουσιών, επιβλαβή πρόσθετα, επικίνδυνες αλλοιώσεις αλλά και για απόσυρση από την αγορά προϊόντων όταν διαπιστωθεί η επικινδυνότητά τους.

Ενημέρωση, επίσης, έχει γίνει για τις οδηγίες που έχουν ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία αναφορικά με την επισήμανση των προϊόντων. Ειδικότερα για τα τρόφιμα γίνονται γνωστά τα υποχρεωτικά στοιχεία που πρέπει να αναγράφονται στη συσκευασία όπως η εμπορική ονομασία, τα στοιχεία του παρασκευαστή ή συσκευαστή ή αντιπροσώπου εγκατεστημένου σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ή ποσότητα του περιεχομένου του ¹⁵⁶.

---

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Η Ευρώπη των καταναλωτών. Επιλέγω ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες. ΚΕ.Π.ΚΑ. Με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Πολιτικής Καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

¹⁵⁶ Η Ευρώπη των καταναλωτών. Πριν διαλέξω διαβάζω. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ). Με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Πολιτικής Καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Διεξοδικά ακόμη αναλύεται από τα δημοσίευμα του ΚΕ.Π.ΚΑ ¹⁵⁷ η σημασία του κανονισμού 2092/91 για τα βιολογικά προϊόντα που ισχύει και στην Ελλάδα από το 1993. Στα βιολογικά προϊόντα συγκαταλέγονται κυρίως τρόφιμα αλλά και ποτά όπως το κρασί και τα οποία δεν περιέχουν επικίνδυνες ουσίες για την υγεία, σε αντίθεση με τα κοινά(συμβατικά) αντίστοιχα προϊόντα που σε μεγάλο βαθμό είναι επιβαρημένα με υπολείμματα χημικών φυτοφαρμάκων και βιοκτόνων ουσιών.

Προς αυτή την κατεύθυνση της γνωστοποίησης των δικαιωμάτων των καταναλωτών που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία ειδικότερα στον τομέα των τροφίμων το ΚΕ.Π.ΚΑ συμβάλλει με ακόμη ένα τρόπο. Μέσα από ημερίδες και συνέδρια. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της ημερίδας για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και τους καταναλωτές. Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της ημερίδας έγινε αναφορά στην οδηγία 258 του 1997 που έχει να κάνει με προϊόντα -κυρίως τρόφιμα-που φτιάνονται από γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς. Η οδηγία ονομάζει αυτά τα τροποποιημένα τρόφιμα “Novel food” που στα ελληνικά αποδόθηκε ως “νεοφανή τρόφιμα”. Αναφορά έγινε επίσης και για την οδηγία 220 που τροποποιήθηκε τον Ιούνιο του 1997 και υποχρεώνει την επισήμανση με ετικέτα όλων των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών ¹⁵⁸.

Στην άμεση γνωστοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών γενικά αλλά και ειδικότερα στον τομέα των τροφίμων και ποτών θα μπορούσε να συμβάλλει αποτελεσματικά και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης Καταναλωτών που βρίσκεται στο ΚΕ.Π.ΚΑ Δυτικής Ελλάδας στην Πάτρα. Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης Καταναλωτών ιδρύθηκε στην Πάτρα στις 10 Οκτωβρίου 1996. Είναι ένα από τα δεκατρία Ευρωπαϊκά Κέντρα που ιδρύθηκαν με την υποστήριξη της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων(ΓΔ XXIV) το πρώτο που δημιουργήθηκε στην Ελλάδα. Οι κύριοι στόχοι του είναι : α) να παρέχει συμβουλές και πληροφορίες στους καταναλωτές που εξετάζουν το ενδεχόμενο αγορών και υπηρεσιών σε άλλη χώρα(π.χ διασυνοριακές τιμές και ποικιλία αγαθών, συγκριτική παρουσίαση της σχετικής νομοθεσίας) β) να βοηθά τους καταναλωτές που συναντούν προβλήματα όταν

---

¹⁵⁷ Φ. Φούντης. Η σημασία του κανονισμού της Ε.Ε 2092/91 για τα βιολογικά προϊόντα. Καταναλωτικά Βήματα. ΚΕ.Π.ΚΑ με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τεύχος 1198. Σελ. 22-23.

¹⁵⁸ Α. Τσαντάρη. Επιτεύγματα και κίνδυνοι της Βιοτεχνολογίας. Καταναλωτικά Βήματα. ΚΕ.Π.ΚΑ. Με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τεύχος 2/98. Σελ. 19-22.

αγοράζουν αγαθά / υπηρεσίες κ.λ.π εκτός των συνόρων της πόλης τους και να τους πληροφορεί σχετικά με τα δικαιώματά τους που απορρέουν από την εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών ¹⁵⁹.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω σκοπών του, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης Καταναλωτών στην Πάτρα δέχεται καταγγελίες πολιτών, πραγματοποιεί έρευνες τιμών γενικά και ειδικά για τα τρόφιμα, διοργανώνει σεμινάρια για την εκπαίδευση των καταναλωτών ¹⁶⁰.

Ωστόσο η εντύπωση που αποκόμισε ο γράφοντας, από την επιτόπου παρουσία του στο κέντρο αλλά και από το υλικό τεκμηρίωσης που κατέχει είναι ότι παρουσιάζονται αδυναμίες. Κατ' αρχήν το κέντρο δεν υποστηρίζεται με μόνιμο επιστημονικά εξειδικευμένο προσωπικό αλλά με ανθρώπους που τα καθήκοντά τους περιορίζονται στην γραμματειακή υποστήριξη ¹⁶¹. Ενημερωτικά έντυπα και περιοδικό για τα δικαιώματα που μπορεί να προσφέρει η κοινοτική νομοθεσία στους καταναλωτές δεν υπάρχουν, παρά μόνο εκείνα του ΚΕ.Π.ΚΑ της Θεσσαλονίκης. Τέλος το κέντρο πολλά θα μπορούσε να προσφέρει στην ενεργοποίηση του μηχανισμού για απόσυρση προϊόντων που είναι επικίνδυνα για την δημόσια υγεία και ασφάλεια μέσα από την ανταλλαγή πληροφοριών με τα υπόλοιπα Ευρωπαϊκά Κέντρα στα κράτη - μέλη της Ε.Ε.

Συμπερασματικά μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι το ΚΕ.Π.ΚΑ Θεσσαλονίκης παρουσιάζει ένα έντονο ενδιαφέρον και μια κινητικότητα στην γνωστοποίηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών, που απορρέουν από την κοινοτική νομοθεσία ¹⁶². Αυτό βέβαια δεν προξενεί έκπληξη. Η πολιτική διαδικασία είναι ένας κύκλος με αρχή τη διαμόρφωση, στη συνέχεια εφαρμογή και ανατροφοδότηση της πολιτικής. Ξεχωριστά τμήματα, αλλά, με άμεσες συνέπειες του ενός πάνω στο άλλο. Η καλύτερη ενεργοποίηση

---

¹⁵⁹ Euroquichet Πάτρας. Συνοπτική παρουσίαση δραστηριοτήτων.

¹⁶⁰ Euroquichet Patras ΚΕΡΚΑ West Greece. Activity report June 1997 - June 1998. Σελ.5, 29-32, 35. (Αυτός ο οδηγός δραστηριοτήτων δεν είναι το τελικό κείμενο για την περίοδο που αναφέρεται).

¹⁶¹ Σημαντικό είναι το κέντρο να υποστηρίζεται όχι μόνο από νομικούς και γνώστες του κοινοτικού συστήματος αλλά και από άτομα που χειρίζονται με επάρκεια αρκετές γλώσσες των κρατών - μελών της Ε.Ε καθώς η ανταλλαγή πληροφοριών και η ανάγνωση κειμένων από ενώσεις καταναλωτών με τις οποίες συνεργάζεται το κέντρο - της Πορτογαλίας, της Ισπανίας, Ιταλίας, Σουηδίας κ.λ.π το απαιτούν.

¹⁶² Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το μέγεθος της παρούσας έρευνας δεν μας επιτρέπει παρά να εκτιμήσουμε τάσεις για τις Ενώσεις Καταναλωτών. Για παράδειγμα το ΚΕ.Π.ΚΑ δεν είναι η μόνη Ένωση Καταναλωτών που ενημερώνει άμεσα για τα αποτελέσματα της κοινοτικής νομοθεσίας Βλ. ενδεικτικά. Ο Ενεργός Πολίτης. Ένωση Πολιτών. Τεύχος 3/94. Σελ. 22-27.

του ΚΕ.Π.ΚΑ στο κομμάτι διαμόρφωσης της κοινοτικής πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών(ανεξαρτήτως του βαθμού στον οποίο το πετυχαίνει), του εξασφαλίζει να χειρίζεται καλύτερα τα θέματα κοινοτικής νομοθεσίας και να συμμετέχει έτσι ουσιαστικά στην εφαρμογή της μέσα από την γνωστοποίηση των δικαιωμάτων των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών.

3.3.3 Έρευνες για τον έλεγχο εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας

Σημαντικό ρόλο για το στάδιο της ουσιαστικής εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας, της υλοποίησης της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών, δεν έχει μόνο η γνωστοποίηση των δικαιωμάτων μας για ασφαλή και υγιή τρόφιμα και ποτά. Η εναρμόνιση απλά και μόνο της εθνικής νομοθεσίας με την κοινοτική - η οποία πολλές φορές είναι αρκετά λεπτομερής και τεχνική - δεν εξασφαλίζει την εφαρμογή της ή και ακόμη την απαίτηση του καταναλωτή για την εφαρμογή της όταν τη γνωρίσει.

Με αυτό το σκεπτικό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ειδικότερα η Γενική Διεύθυνση XXIV έχει χρηματοδοτήσει πληθώρα ερευνών στα κράτη - μέλη ειδικά στον τομέα των τροφίμων. Η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ έχοντας ίσως, το αρτιότερα οργανωμένο γραφείο Ένωσης Καταναλωτών, αλλά και εκμεταλλεούμενη την σύνδεσή της με το BEUC και το Διεθνή Οργανισμό Ερευνών και Δοκιμών Καταναλωτικών Προϊόντων(IT) συμμετέχει σε αυτές τις έρευνες περισσότερο από κάθε άλλη Ένωση Καταναλωτών στην Ελλάδα ¹⁶³.

Οι έρευνες αυτές μπορεί να έχουν σκοπό την εφαρμογή μιας συγκεκριμένης οδηγίας στην Ελλάδα ¹⁶⁴ ή να αφορούν οριζόντια την ασφάλεια των τροφίμων. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι έρευνες δεν περιορίζονται μόνο στη γεωγραφική περιοχή της Αττικής αλλά σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια ¹⁶⁵.

---

¹⁶³ Ένα ικανοποιητικό δείγμα της συμμετοχής της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ στις έρευνες που γίνονται για λογαριασμό της επιτροπής στα τρόφιμα δίνεται στο υλικό τεκμηρίωσης των Ενώσεων Καταναλωτών.

¹⁶⁴ Βλ. Deep - freezing temperatures in shops. Temperature control in freezers and foodstuffs. Research in four E.U member States. Greece, Italy, Portugal, Spain. Organization de consumidores Y usuarios (ocu) October 1995. Report prepared for the European Commission. Η έρευνα αυτή στηρίζονταν στην οδηγία 89/109 για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών - μελών σχετικά με τα υλικά και τα αντικείμενα που προορίζονται να έρθουν σε επαφή με τα τρόφιμα.

¹⁶⁵ Και με βάση το εξεταζόμενο προϊόν σε πολλές επαρχιακές πόλεις και περιοχές.

Η συμμετοχή μιας Ένωσης Καταναλωτών στις διαδικασίες έρευνας και ελέγχου, για μια ουσιαστική εφαρμογή της αντίστοιχης κοινοτικής πολιτικής και όχι απλά για την εθνική εναρμόνιση, είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό συμβαίνει και για έναν άλλο ακόμη λόγο που δεν σχετίζεται άμεσα με το δεύτερο στάδιο της πολιτικής διαδικασίας αλλά ξεκινάει απ' αυτό. Η ανατροφοδότηση της κοινοτικής πολιτικής έχει μια σημαντική πηγή από τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών και ελέγχων. Έτσι μια Ένωση Καταναλωτών εκμεταλλευόμενη σωστά τη συμμετοχή της στις παραπάνω διαδικασίες μπορεί να συμβάλλει και στην εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής, αλλά και στην διαμόρφωσή της, έστω και αν αυτό γίνεται παράλληλα με άλλες Ενώσεις από τα υπόλοιπα κράτη - μέλη της Ε.Ε .

3.3.4 Μηχανισμοί της αγοράς για την προστασία του καταναλωτή

Η κοινοτική πολιτική προστασίας του καταναλωτή δεν διαμόρφωσε μέχρι σήμερα με ακρίβεια τον ορισμό του «καταναλωτή». Από την έννοια που αποδίδεται στον όρο «καταναλωτής στην ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία, τα προγράμματα δράσης και τη σχετική βιβλιογραφία μπορούμε να καταλήξουμε στον ακόλουθο ορισμό : καταναλωτής είναι ο αγοραστής ή χρήστης, αγαθών και υπηρεσιών για προσωπική, οικογενειακή ή συλλογική χρήση. Ένα άτομο που λειτουργεί στα πλαίσια του επαγγέλματός του δεν χαρακτηρίζεται ως καταναλωτής. Η έννοια του «αγαθού» λαμβάνεται ευρέως και περιλαμβάνει και τα κοινωνικά αγαθά. Με την έννοια αυτή η ποιότητα του περιβάλλοντος αφορά άμεσα τον καταναλωτή ¹⁶⁶.

Αυτό είναι ο λόγος που πολλές από τις Ενώσεις Καταναλωτών στην Ελλάδα, ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος και συμμετέχουν στα νέα εργαλεία άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής στα οποία πλέον συγκαταλέγονται οικονομικά και χρηματοδοτικά μέσα.

Το οικολογικό σήμα(Eco – label) ανήκει στην κατηγορία εκείνη των πράξεων της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής οι οποίες στα πλαίσια της προστασίας της δημόσιας υγείας, της ασφάλειας και του περιβάλλοντος αφορούν την τελική

---

¹⁶⁶ Α. Καλλία. Op. cit., σελ. 23.

ποιότητα, εμφάνιση και εγγύηση ενός οικολογικού προϊόντος ¹⁶⁷. Στόχος είναι οι πολίτες να ενημερώνονται για την ύπαρξη αυτών των προϊόντων και να τα προτιμούν, έτσι ώστε να δίνεται το κίνητρο στις επιχειρήσεις για να τα παράγουν.

Η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ και η Ένωση Καταναλωτών Καβάλας μετέχουν στο ανώτατο Συμβούλιο Απονομής Οικολογικού Σήματος που συνεδρίασε για πρώτη φορά στις 5.5.1994.

Ο κανονισμός που εισάγει το οικολογικό σήμα 880/92 δεν εφαρμόζεται στα τρόφιμα και τα ποτά. Στον τομέα αυτό στην ίδια κατηγορία πράξεων μπορούμε να εντάξουμε τον πολύ σημαντικό κανονισμό 2092/91(για τον οποίο ήδη έχει γίνει λόγος), ο οποίος εισάγει μια μορφή οικολογικού σήματος βασιζόμενος στο άρθρο 43 Συν. Ε.Ο.Κ αφού αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής γεωργικών προϊόντων και σχετικών διατάξεων στα γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής¹⁶⁸.

Το σήμα αυτό με το οποίο πιστοποιούνται τα προϊόντα βιολογικών καλλιεργειών, απονέμεται από τρεις οργανισμούς ελέγχου και πιστοποίησης στην Ελλάδα :

Το Σύλλογο Οικολογικής Γεωργίας Ελλάδας(ΣΟΓΕ), τη ΔΗΩ και τη ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ¹⁶⁹. Καμία Ένωση Καταναλωτών δεν διαπιστώθηκε να συμμετέχει σε αυτούς τους Οργανισμούς.

---

¹⁶⁷ Τ. Νικολόπουλος. Τα μέσα άσκησης της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής στο περιβάλλον και δίκαιο, Νο 2 1994. Σελ. 24.

¹⁶⁸ Ibid.

¹⁶⁹ Καταναλωτικά Βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών.(ΚΕ.Π.ΚΑ).Οργανισμοί πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων. Τεύχος 1/98. Σελ. 24.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη διαμόρφωση της Κοινοτικής Πολιτικής Προστασίας των Καταναλωτών το Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών(ΚΕ.Π.ΚΑ) της Θεσσαλονίκης έχει συνειδητοποιήσει το ρόλο του. Πρόθεσή του είναι να ενεργεί ως ομάδα πίεσης ως lobby, όπως υποστηρίχθηκε. Κύριο μέσο του η Επιτροπή Καταναλωτών το συμβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα Καταναλωτών. Αντίθετα η Ένωση Καταναλωτών για την Ποιότητα Ζωής(Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) παρά το γεγονός ότι διαθέτει ένα άρτια οργανωμένο γραφείο με το μεγαλύτερο μόνιμο προσωπικό, σε σύγκριση με όλες τις άλλες Ενώσεις Καταναλωτών, δεν φαίνεται να κινείται προς την ίδια κατεύθυνση αποφασιστικά. Δίαυλο προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής έχει μέσου του Ευρωπαϊκού Γραφείου Ενώσεων Καταναλωτών(BEUC). Το BEUC, όμως, είναι ένα από τα μέλη της Επιτροπής Καταναλωτών στο οποίο μάλιστα μετέχουν πολλές και ισχυρές Ενώσεις Καταναλωτών από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Η διαφορά αυτή μεταξύ ΚΕ.Π.ΚΑ και Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ οφείλεται περισσότερο στο χρόνο της ίδρυσής τους και στις σχέσεις που έχουν αναπτύξει με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τη χρονιά που ιδρύοταν η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ το 1988, το ΚΕ.Π.ΚΑ ήταν ήδη μέλος της Επιτροπής Καταναλωτών. Το Νέο Ινστιτούτο Καταναλωτών(IN.ΚΑ) δε μετέχει στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών και ως βασική του επιλογή για την προστασία των καταναλωτών έχει, την προσπάθεια δημιουργίας πολιτικού κόστους στο εσωτερικό του κράτους.

Ωστόσο απαντώντας γενικά στο ερώτημα που έχει διατυπωθεί ως υπόθεση εργασίας, στην εισαγωγή της παρούσας μελέτης, πρέπει να υποστηρίξουμε ότι οι ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών έχουν από ελάχιστη ως μικρή συμβολή στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών, ειδικά στον τομέα των τροφίμων και ποτών. Είναι χαρακτηριστικό ότι ιδιαίτερη αναφορά από το ΚΕ.Π.ΚΑ και την Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ έγινε μόνο για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα. Όσον αφορά τις υπόλοιπες Ενώσεις Καταναλωτών οι άτυπες επαφές και η ανταλλαγή πληροφοριών με σκοπό την ανάληψη κοινοτικών προγραμμάτων δεν οδηγούν σε διαμόρφωση πολιτικής. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι από καμία Ένωση Καταναλωτών δεν αναφέρθηκαν οποιουδήποτε είδους επαφές με άλλη Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής

Επιτροπής εκτός αυτής της XXIV που, όμως, κυριότερο καθήκον της είναι η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

Σε αυτό το κομμάτι της πολιτικής διαδικασίας για την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των τροφίμων και ποτών, συμμετέχει σχεδόν το σύνολο των Ενώσεων, με διαφορά, όμως, ποιοτική και ποσοτική. Πρωτοστατούν το ΚΕ.Π.ΚΑ και η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ, με προγράμματα που αφορούν, τη γνωστοποίηση των δικαιωμάτων που απορρέουν από την κοινοτική και ελληνική νομοθεσία, έρευνες και ελέγχους για την τήρησή τους σε όλη την ελληνική επικράτεια. Ωστόσο σε αυτή τη δραστηριότητα τον κυριότερο ρόλο έχουν οι χρηματοδοτήσεις από την Ε.Ε. Υπάρχει μάλιστα ο κίνδυνος εάν το μέσο αυτό δεν χρησιμοποιηθεί σωστά από τις Ενώσεις να μην μπορέσουν ποτέ να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής.

Για τις ανεπάρκειες που εμφανίζουν οι Ενώσεις Καταναλωτών στην Ελλάδα οι Κυριότερες αιτίες θα πρέπει να αναζητηθούν :

A) Στην έλλειψη νομιμοποίησής τους από το κράτος. Ο νόμος 1961/91 έθετε σημαντικούς περιορισμούς στην αναγνώριση των Ενώσεων Καταναλωτών κυρίως με βάση αριθμητικά κριτήρια. Αυτό, όμως, οδήγησε σε σημαντικό περιορισμό του ρόλου των ενώσεων στο εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Ο νόμος 2251/94 βελτίωσε την κατάσταση αυτή με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν Ενώσεις που με το προηγούμενο καθεστώς δεν θα αναγνωρίζονταν. Ωστόσο ακόμη και σήμερα οι δυο ομοσπονδίες, το Ελληνικό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών(Ε.Γ.Ε.Κ) και η Γενική Ομοσπονδία Καταναλωτών Ελλάδας(Γ.Ο.Κ.Ε) δεν αναγνωρίζονται και το ίδιο θα συμβαίνει σε λίγο με την υπό ίδρυση Ομοσπονδία του ΚΕ.Π.ΚΑ. Τίθεται δηλαδή και ζήτημα νομιμότητας από την πλευρά του κράτους που περιορίζει την αποτελεσματική δράση του καταναλωτικού κινήματος στην οποία μπορούν να συμβάλλουν οι Ομοσπονδίες.

B) Στην έλλειψη αυτονομίας τους από το κράτος. Ο νόμος 1961/91 όριζε ότι οι Ενώσεις Καταναλωτών «υπάγονται» στο Υπουργείο Εμπορίου ενώ σύμφωνα με το νόμο 2251/94 τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών(Ε.Κ.Σ) ορίζονται με απόφαση του Υπουργείου. Η ανεπάρκεια των θεσμών είναι χαρακτηριστική αφού μόλις φέτος και παρακάμπτοντας ουσιαστικά το νόμο η Υπουργός Βάσω Παπανδρέου ζήτησε από τις ίδιες τις Ενώσεις να της κοινοποιήσουν τους εκπρόσωπούς τους.

Διαπιστώνουμε δηλαδή, ότι το ελληνικό κράτος δέσμευε και δεσμεύει σε ένα ορισμένο βαθμό μέχρι σήμερα, την προβολή και υπεράσπιση αιτημάτων από τις Ενώσεις Καταναλωτών. Η παθογένεια αυτή του εσωτερικού συστήματος μεταβιβάζεται στο κοινοτικό σύστημα, όπου οι ελληνικές ομάδες πίεσης αδυνατούν να έχουν ρόλο ισότιμου συνομιλητή.

Εδώ έγκειται κυρίως η χρησιμότητα του πρώτου κεφαλαίου με την αναφορά στις μελέτες για τις ομάδες εκπροσώπησης συμφερόντων στην Ελλάδα. Οι αντιστοιχίες είναι προφανείς. Η ελληνική κοινωνία είναι ανέτοιμη να δεχτεί την ανάπτυξη και εξέλιξη κοινωνικών κινήσεων. Η παράδοση μέσα από τις δομές που δημιουργεί το κράτος έχει καθοριστική σημασία.

Η Ένωση Καταναλωτών Βόλου δημιουργήθηκε το 1982 όταν η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ δεν είχε ακόμη ιδρυθεί. Το γεγονός αυτό δεν είναι τυχαίο. Το πρώτο εργατικό κέντρο στην Ελλάδα δημιουργήθηκε στο Βόλο το 1908, ενώ γενικότερα στην περιοχή αυτή είχε αναπτυχθεί μια ευαισθητοποίηση για θέματα προστασίας καταναλωτών και περιβάλλοντος.

Στα κράτη της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης οι κοινωνικοί εταίροι είναι σημαντικός συνομιλητής στη διαμόρφωση της εσωτερικής και κοινοτικής πολιτικής. Βέβαια, στοιχεία για το ρόλο που διαδραματίζουν ειδικότερα οι Ενώσεις Καταναλωτών, δεν μας είναι γνωστά και η εξακρίβωσή τους θα απαιτούσε άλλου είδους μελέτη σε σύγκριση με την παρούσα. Τα αριθμητικά, όμως και μόνο δεδομένα, μας επιτρέπουν να συμπεράνουμε ότι οι δυνατότητες που έχουν οι ελληνικές Ενώσεις Καταναλωτών, σε σχέση με αυτές των κρατών της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης είναι πολύ περιορισμένες ¹⁷⁰. Αυτός άλλωστε είναι ο λόγος που ωθεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενισχύει οικονομικά ειδικά τις δράσεις των Ενώσεων Καταναλωτών που βρίσκονται στο νότο.

Γ) Στις οργανωτικές και λειτουργικές ανεπάρκειες του κράτους. Η προσπάθεια σύστασης του Ε.Σ.Κ είχε ξεκινήσει από το 1982 και μόλις το 1995 το όργανο αυτό άρχισε να συνεδριάζει τακτικά. Οικονομική ενίσχυση για τις Ενώσεις Καταναλωτών τελικά προβλέφθηκε με το νόμο 2251/94, αλλά μέχρι σήμερα τα χρήματα που έχουν δοθεί είναι ελάχιστα, με ότι αυτό συνεπάγεται για

---

¹⁷⁰ Για τα εγγεγραμμένα μέλη Ενώσεων Καταναλωτών στη Βόρεια και Κεντρική Ευρώπη αλλά και στο σύνολο σχεδόν των κρατών - μελών της Ε.Ε, όπως επίσης για την κυκλοφορία των περιοδικών που εκδίδουν Βλ. Κ. Κοσμίδη. Ορ. cit., σελ. 68, Κ. Δελούκα Ορ. cit., σελ. 274 και Η πολιτική για τους Καταναλωτές στην εσωτερική αγορά. Σελ. 35.

την δράση των Ενώσεων και την ανάπτυξη καταναλωτικού κινήματος στην Ελλάδα. Το ελληνικό κράτος δεν διαθέτει ουσιαστικά δική του πολιτική για την προστασία των καταναλωτών και ουσιαστικά εναρμονίζεται και ακολουθεί τα ερεθίσματα της κοινοτικής πολιτικής. Η προσαρμογή, όμως, αυτή ορισμένες φορές είναι ιδιαίτερα αργή. Η αναφορά μας εδώ γίνεται για την Γενική Γραμματεία Καταναλωτή που πρόσφατα άρχισε να λειτουργεί στο Υπουργείο Ανάπτυξης.

Δ) Στην έλλειψη συνειδητοποίησης του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι Ενώσεις Καταναλωτών. Οι Ενώσεις Καταναλωτών πολύ λίγο ενδιαφέρονται για τη διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής. Εδώ βέβαια μεγάλη συνέπεια έχει το γεγονός ότι οι περισσότερες από αυτές προσπαθούν να επιβιώσουν. Ωστόσο οι δυνατότητες που έχουν, κυρίως μέσω του διοικητικού επιπέδου παραμένουν ανεκμετάλλευτες. Οπωσδήποτε το ΒΕUC έχει θέσεις για την υπό διαπραγμάτευση κοινοτική νομοθεσία. Ωστόσο οι εθνικές αρχές είναι αυτές που τελικά θα αποφασίσουν.

Ε) Στις συγκρούσεις μεταξύ των Ενώσεων. Είναι ευρύτερα γνωστό ότι οι σχέσεις του Νέου ΙΝ.ΚΑ και Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ δύο από τις μεγαλύτερες αριθμητικά οργανώσεις είναι τεταμένες. Η επίτροπος μάλιστα Ε. Βονίνο στην επίσκεψή της στην χώρα μας τον περασμένο Ιούνιο στη Θεσσαλονίκη είχε μιλήσει για κατακερματισμό του κινήματος των καταναλωτών στη χώρα μας και περιορισμένη μαζικότητα, ενώ προειδοποίησε ότι η μη συνεργασία των ελληνικών Ενώσεων Καταναλωτών αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην ενίσχυση της δράσης τους από τα κονδύλια που διαθέτει η Ε.Ε σε προγράμματα ενημέρωσης και προστασίας των καταναλωτών ¹⁷¹.

ΣΤ) Στην κομματική επιρροή. Η Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ προέρχεται από τους «κόλπους» της Αριστεράς. Ωστόσο δεν διαπιστώθηκε οποιαδήποτε σύνδεση στο παρόν ή στο παρελθόν που να επηρέασε ή να καθοδήγησε τη δράση της. Η αναφορά γίνεται για το Νέο ΙΝ.ΚΑ χωρίς όμως, αυτή να αποδεικνύει πολιτική πατρωνία ειδικά μετά την αλλαγή πολιτικού λόγου στο ΠΑ.ΣΟ.Κ υπό την προεδρία του Κ. Σημίτη. Η σύνδεσή του, όμως, παραδοσιακά με το κυβερνών κόμμα φαίνεται ότι έχει επηρεάσει στη δράση του, με αποτέλεσμα τουλάχιστον μέχρι σήμερα, να μην επιδιώκει τη συμβολή του στην διαμόρφωση της κοινοτικής πολιτικής προστασίας των καταναλωτών.

---

¹⁷¹ Βλ. Καταναλωτικά Βήματα. ΚΕ.Π.ΚΑ. Η Ε. Bonino στην Ελλάδα. Σελ. 5. Τεύχος 3/98.

Κλείνοντας εδώ αυτή την προσπάθεια εξακρίβωσης του ρόλου των ελληνικών Ενώσεων Καταναλωτών στο κοινοτικό σύστημα θα πρέπει να σημειώσουμε δύο στοιχεία που δίνουν μια νότα αισιοδοξίας. Πρώτων, η κοινοτική πολιτική προστασίας των καταναλωτών είναι μια σχετικά καινούρια πολιτική που υιοθετήθηκε το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Άρα έχουμε αρκετό δρόμο ακόμη να διανύσουμε. Δεύτερο, το ελληνικό κράτος δείχνει πλέον να θέλει να βοηθήσει την άνοδο του καταναλωτικού κινήματος στην Ελλάδα. Άλλωστε τα περιθώριά του για την δική του καλύτερη λειτουργία και ανταπόκριση στις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στενεύουν. Ο νόμος 2251/94 ήταν ένα πρώτο βήμα το οποίο όμως δεν αρκεί με ένα τόσο, μάλιστα, βεβαρημένο παρελθόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Αντωνόπουλος Μ. Ανεξάρτητες διοικητικές αρχές. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα , Αθήνα- Κομοτηνή 1990.

Δελούκα Κ. Ζητήματα προστασίας του Καταναλωτή στα κράτη-μέλη της ΕΟΚ και του Συμβουλίου της Ευρώπης. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα 1991.

Joliet R. Η δικαστική προστασία των ιδιωτών από τις κρατικές παρεμβάσεις. Ε.Κ.Ε.Μ. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα 1995.

Καλλία Α. Δικαιώματα και προστασία του Καταναλωτή. Η πολιτική των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Εκδόσεις Α. Σάκκουλας. Αθήνα-Κομοτηνή 1990.

Κοσμόπουλος Δ. Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί στην Ελλάδα. Εκδόσεις konsum 1991.

Κουτσούκης Δ. Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997.

Μακρυδημήτρης Α.- Πασσάς Α. Η ελληνική διοίκηση και ο συντονισμός της Ευρωπαϊκής πολιτικής. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1994.

Μαραιβέγιας Ν.-Τσινισιζέλης Μ. (επιμ.) Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 1995.

Μαυρογορδάτος Γ. Μεταξύ Πιτυοκάμπη και Προκρούστη. Εκδόσεις Οδυσσέας, Αθήνα 1988.

Μέλλισας Δ. Η προκοινοβουλευτική νομοθετική διαδικασία. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995.

Ρούκουνας Ε-Μπερδήμας Α-Γιόκαρης Α. (επιμ.) 1992 νομική-οικονομική και πολιτική διάσταση και προοπτικές για την Ελλάδα. Πανεπιστήμιο Αθηνών και γραφείο Πληροφοριών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Ελλάδα. Αθήνα 1989.

Σκανδάμης Ν. Η κοινοτική λειτουργία της Εθνικής διοίκησης. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα , Αθήνα-Κομοτηνή 1990.

Σπανού Κ. (Επιμ.) Κοινωνικές διεκδικήσεις και κρατικές πολιτικές. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1995.

Στεφάνου Κ. Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, τρίτη έκδοση. Εκδόσεις Α.Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1993.

Στεφάνου Κ. Η θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εκδόσεις Α. Παπαζήση, Αθήνα 1996.

Στεφάνου Κ. (επιμ.) Τα δικαιώματα του πολίτη στην κοινωνική έννομη τάξη. Εκδόσεις παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1993.

Ταγαράς Χ. Οι τέσσερις θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες. Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο. Πανεπιστημιακές σημειώσεις. Πάντειο πανεπιστήμιο, Αθήνα 1997.

Χριστιάνος Β. Κοινοτικό δίκαιο προστασίας του καταναλωτή. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1997.

Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών. Εθνική διοίκηση και κοινοτικό δίκαιο. Εκδόσεις Α. Σάκκουλα, Αθήνα 1993.

Υπουργείο Εμπορίου. Η προστασία του καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά. Εκδόσεις Ένωση 1997.

Ξενόγλωσση

Bindi M. Eurogroups and the E.C. decision Making process. Published By Norwegian school of management, sandvika 1993.

Caftungt R. (e.d.) The state of the E.C. vol. 2 1994.

Dakoronia M. Greek interest groups in the European community. Panteion University of social and political sciences, Athens 1996.

Grande E. The state and interest groups in a framework of the multilevel decision-making : The case of the European Union European University institute, Florence 1996.

Kazakos P-loakimidis (eds.) Greece and E.C. membership evaluated. Pinter Publishers, London-St Martin's Press, New York 1994.

Kioukias D. Organizing interests in Greece : Labour, agriculture, local government and political development during "Metapolitepsi". Thesis submitted for the degree of Doctor of philosophy in the University of Birmingham 1991.

Mazey S.-Richardson J. (eds.) Lobbying in the European Community. Oxford University press, New York 1993.

Nonon J.-Clamen M. L' Europe et ses couloirs. Editeur Dunod Paris 1991.

Nugent N. The government and politics of the European Community. Macmillan Press 1991.

Pedler R. Schaefer G. (eds.) Shaping European law and policy. European institute of public administration 1996.

Richardson J (ed). European Union. Power and policy-making. Routledge 1996.

Ridean Joel (Direction) Les etats membres de l'union Europeenne. L.G.D.J., Paris 1997.

Stern A. (Direction) Lobbying in Europe after Maastricht Study Written by the club de Bruxelles 1994.

Williamson P. Varieties of corporatism. Cambridge University press 1985.

Williamson P. Corporatism in perspective . Sage publications London-Newbury Park-New Delhi 1989.

BEUC. Memorandum for the Austrian Presidency. 1998.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Ελληνόγλωσσα

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η πολιτική για τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά. Λουξεμβούργο 1991.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οδηγός του Ευρωπαίου καταναλωτή στην ενιαία αγορά. Δεύτερη έκδοση. Λουξεμβούργο 1996.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Θεματολογικά δελτία για το ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βρυξέλλες-Λουξεμβούργο 1994.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Το κοινοβουλευτικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γραφείο πληροφοριών για την Ελλάδα. Αθήνα 1995.

Ξενόγλωσσα

Commission of the European Communities. Green Paper Access of Consumers to justice and the settlement of consumer disputes in the single Market. Brussels-Luxembourg 1996.

Commission of the European communities Governance. Progress report. Forward studies unit. Brussels 1996.

Commission of the European communities. Green Paper. The general principles of food law in the European Union. Brussels-Luxembourg 1997.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

Βήμα της Ευρώπης 13 Απριλίου 1997.

Επιθεώρηση εργασιακών σχέσεων. Τεύχος 2, 1995.

European Journal of political research. No 20 1991.

Eur-op news. Information from the European Communities office 3/1997.

Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση. Τεύχος 4, 1990.

Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση. Τεύχος 9-10, 1992.

Κοινοβουλευτική Επιθεώρηση. Τεύχος 17-18, 1994.

Οικονομικός Ταχυδρόμος. Τεύχος 30 (2307) 1998.

Οικονομικός Ταχυδρόμος. Τεύχος 32 (2309) 1998.

Οικονομικός Ταχυδρόμος. Τεύχος 33 (2310) 1998.

Οικονομική & κοινωνική επιτροπή, Αθήνα 1996.

Περιβάλλον και δίκαιο. Τεύχος 2, 1994.

ΥΛΙΚΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

Διατροφικές συνήθειες στις χώρες-μέλη της ΕΟΚ. Συγκριτική μελέτη του Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ).

Καταναλωτικά Βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 8-9 1995.

Καταναλωτικά βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 5 1997.

Καταναλωτικά βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 7 1997.

Καταναλωτικά βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 1 1998.

Καταναλωτικά βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 2 1998.

Καταναλωτικά βήματα. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ). Τεύχος 3 1998.

Η Ευρώπη των Καταναλωτών. Επιλέγω ασφαλή προϊόντα και υπηρεσίες
Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ)

Η Ευρώπη των Καταναλωτών. Πριν διαλέξω διαβάζω. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ)

Γουλιέλμου Ε. Τα πρόσθετα στα τρόφιμα. Έκδοση της Ένωσης Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) Αθήνα 1993.

Τα δικαιώματα του καταναλωτή. Ένωση Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) 1996.

Πριν αγοράσω. Ένωση Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) Τεύχος 49 1996.

Το παιδί μου, η διατροφή και η υγεία του. Ένωση Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) 1997.

Ποιότητα ζωής. Ένωση Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) Τεύχος 58 1998.

Ποιότητα ζωής. Ένωση Καταναλωτών για την ποιότητα ζωής (Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ) Τεύχος 60 1998.

Parallel food testing in EC. Nitrates in vegetables. Ready to eat meals.

Hormones in meat. Prepared by international consumer research and testing, London September 1993 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Parallel food testing in EC. Chicken. Prepared by international consumer research and testing, London September 1994 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Parallel food testing in EC. Fish. Prepared by international consumer research and testing, London September 1995 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Deep-Freezing temperatures in shops. Temperature control in freezers and foodstuffs. Research in four E.U members states : Greece, Italy, Portugal, Spain. Organization de consumidores Y Usaunos (OCU) October 1995 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Parallel food testing in EC. Quality of olive oils. Prepared by Association Belge des Consommateurs A.B.S.L Bruxelles 1995 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Parallel food testing in EC. Cooked ham. Published by international consumer research and testing, London. September 1996 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

Parallel food testing in EC. Fortified food. Published by international consumer research and testing, London. January 1998 (Αρχείο της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ).

INKA . Ινστιτούτο Καταναλωτών. Τεύχος 228, 1996.

INKA . Ινστιτούτο Καταναλωτών. Τεύχος 231, 1996.

INKA . Ινστιτούτο Καταναλωτών. Τεύχος 245, 1997.

Ενεργός Πολίτης. Ένωση Πολιτών Ελλάδας. Τεύχος 3 , 1994.

Αντωνοπούλου Ν. Σύγχρονη διατροφή και μεσογειακή δίαιτα.
Έκδοση Ένωσης Καταναλωτών Βόλου 1995.

Αντωνοπούλου Ν. Κίνητρα Καταναλωτικής Συμπεριφοράς.
Έκδοση Ένωσης Καταναλωτών Βόλου-Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση
Μαγνησίας- Κ.Ε.ΚΑ. Ν.Α.Μ Α.Ε, Βόλος 1996.

Καταναλωτικά θέματα. Ένωση Καταναλωτών Βόλου. Τεύχος 1
1996.

Καταναλωτικά θέματα. Ένωση Καταναλωτών Βόλου. Τεύχος 2
1996.

Καταναλωτικά θέματα. Ένωση Καταναλωτών Βόλου. Τεύχος 3
1996.

Καταναλωτικά θέματα. Ένωση Καταναλωτών Βόλου. Τεύχος 4
1996.

Euroguichet Patras. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών
(ΚΕ.Π.ΚΑ) Δυτικής Ελλάδας. Activity report June 1997-June 1998.

Δελτίο τύπου Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ)
Δυτικής Ελλάδας. Πάτρα 5 Μαρτίου 1998.

Δελτίο τύπου Κέντρου Προστασίας Καταναλωτών (ΚΕ.Π.ΚΑ)
Δυτικής Ελλάδας. Πάτρα 13 Μαρτίου 1998.

Ευρωπαϊκό Κέντρο Πληροφόρησης Καταναλωτών. Συνοπτική
παρουσίαση δραστηριοτήτων. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών
(ΚΕ.Π.ΚΑ) Δυτικής Ελλάδας.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Ε.Γ.Ε.Κ.

Ασημάκη Ε. Υπεύθυνη του τμήματος ελέγχου καταναλωτικών προϊόντων της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ Αθήνα 22/7/98.

Τερεζάκης Μ. Εκπρόσωπος της Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ Αθήνα 11/8/98.

Παυλόπουλος Χ. Πρόεδρος της Ένωσης Καταναλωτών Βόλου. Αθήνα 31/8/1998.

Γ.Ο.Κ.Ε

Κουρής Χ. Πρόεδρος του Νέου ΙΝΚΑ Αθήνα 26/8/1998.

Λεχουρίτης Γ. Πρόεδρος της Ένωσης Καταναλωτών Αιτ/νίας. Αγρίνιο 2/7/1998.

ΚΕ.Π.ΚΑ.

Μαγουλάς Γ. Πρόεδρος του ΚΕ.Π.ΚΑ Θεσσαλονίκη 18/8/98.

Κουντούρη Β. Γραμματέας του ΚΕ.Π.ΚΑ Δυτικής Ελλάδας. Πάτρα 15/9/1998. (Στοιχεία για την Οργανωτική διάρθρωση της Ένωσης).

Οργανώσεις μη εντεταγμένες σε Ομοσπονδίες

Νέρης Γ. Πρόεδρος της Ένωσης για τα δικαιώματα των Πολιτών. Πειραιάς 7/8/98.

Υπουργείο Ανάπτυξης

Τσώνη Κ. Μέλος της ΜΕΑ στις Βρυξέλλες 31/7/98.

Παπαλουκά Κ. Υπάλληλος της Διεύθυνσης πολιτικής Καταναλωτή (πρώην μέλος της ΜΕΑ) 31/7/98.

Μαρέλου Λ. Υπάλληλος της Γενικής Διεύθυνσης προστασίας καταναλωτή. (Πρώην Γραμματέας του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών) 3/8/98.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

	ΣΥΝΘΕΣΗ	ΠΡΟΕΔΡΙΑ	ΟΡΓΑΝΩΣΗ	ΚΑΘΗΚΟΝ	ΤΕΛΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΙΔΙΚΩΝ	Υπάλληλοι των κρατών-μελών, ειδικοί από ομάδες συμφερόντων ή εμπειρογνώμονες (ακαδημαϊκοί κ.λ.π)	Υπάλληλοι της Commission, υπάλληλοι των κρατών-μελών επιλεγμένοι από την Commission	Η Commission και μερικές φορές το Συμβούλιο	Βοήθεια στην Commission για το σχεδιασμό νομοθετικών προτάσεων (Προνομοθετική φάση)	Προτάσεις της Commission
ΟΜΑΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ	Υπάλληλοι των κρατών-μελών και της Commission (αντίστοιχου επιπέδου)	Αντίστοιχη προεδρία του Συμβουλίου (βασικό προνόμιο της προεδρίας)	Το Συμβούλιο (συνήθως το Coreper-βρίσκονται κάτω από τη διαχειριστική του ευθύνη)	Προετοιμασία των αποφάσεων του Coreper και του Συμβουλίου Υπουργών στη βάση των προτάσεων της Commission (πολιτική απόφαση)	Κοινοτικό δίκαιο (Κανονισμοί, αποφάσεις, οδηγίες)
ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (Συμβουλευτικές διαχειριστικές ρυθμιστικές)	Υπάλληλοι των κρατών-μελών (με εντολές των κυβερνήσεων) και εκπρόσωποι της Commission	Εκπρόσωποι της Commission	Το Συμβούλιο με βάση τη νομοθεσία	Συμβουλεύουν και ελέγχουν την Commission στη διαδικασία της εφαρμογής, επίσης η μέχρι σήμερα αξιολόγηση & προτάσεις για αναθεώρηση της νομοθεσίας	Εφαρμογή των κανονισμών, έγκριση προγραμμάτων και αποφάσεων, προτάσεις για αναθεώρηση της νομοθεσίας

Πηγή: Cr. Demmke, Managing European Environmental Policy. European Institute of Public Administration, 1997, σελ.24

ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ

- 1. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Θεσ\νίκης**
Έτος ιδρύσεως :1982
Διοικητικό συμβούλιο:7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:3500
Διευθ: Βασ. Ηρακλείου 40, ταχ. κωδ. 546 23 Θεσ\νίκη
Τηλ :031 – 269449, 233333 FAX:031 - 242211
Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Αθήνας
Διευθ :Αιόλου 100, ταχ. Κωδ. 105 64 Αθήνα
Τηλ. Και FAX:3239370
- 2. Ένωση Καταναλωτών - Νέο ΙΝ.ΚΑ.**
Έτος ιδρύσεως :1970
Διοικητικό συμβούλιο:7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:47000
Διευθ :Λ. Ποσειδώνος 31, ταχ. Κωδ. 175 61 Π. Φάληρο
Τηλ. :9829152, 9888937, FAX :9825096
- 3. Ένωση Καταναλωτών “Η Ποιότητα Ζωής ” (ΕΚΠΟΙΖΩ)**
Έτος ιδρύσεως:1988
Διοικητικό συμβούλιο :7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:4000
Διευθ. :Βαλτετσίου 43-45, ταχ. Κωδ. 106 81 Αθήνα
Τηλ. :3304444, FAX 3300591
Ε.Κ.ΠΟΙ.ΖΩ.:Β. Ουγκώ 14, ταχ. Κωδ. 54 625 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 031-539649
- 4. Ένωση Πολιτών Γενικός Οργανισμός Καταναλωτών Ελλάδος**
Έτος ιδρύσεως:1984
Εγγεγραμμένα μέλη:15000
Διευθ. :Λεωφ. Ποσειδώνος 31, ταχ.κωδ. 175 61 Π. Φάληρο
Τηλ. 9829152, 9817426, FAX:9825096
- 5. Ένωση Καταναλωτών Ελλάδος**
Έτος ιδρύσεως:1984
Διευθ.:Ηρώων Πολυτεχνείου 73, ταχ. Κωδ. 185 36 Πειραιάς
Τηλ. 4510527 (ισχύει και σαν FAX), 4532854
- 6. Ένωση καταναλωτών Βόλου**
Έτος ιδρύσεως:1982
Διοικητικό συμβούλιο:5 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:800
Διευθ. :Χατζηαργύρη 51 , ταχ. Κωδ. 383 33 Βόλος
Τηλ. :0421-39266, FAX 7: 33589, 20371 .

7. **Πατραϊκή Ένωση Καταναλωτών**
Έτος ιδρύσεως:1995
Διευθ.:Κορίνθου 278, ταχ. Κωδ. 262 21 Πάτρα
Τηλ. 061-651093, 434226, 094.439547, FAX :061-272481, 651256
8. **Ένωση Καταναλωτών Ηρακλείου Κρήτης**
Έτος ιδρύσεως:1992
Εγγεγραμμένα μέλη:250
Διευθ.:Μιλάτου 1 και Αγ. Τίτου , ταχ. Κωδ. 712 00 Ηράκλειο
Τηλ & FAX:081- 240666
9. **Ινστιτούτο Καταναλωτών (ΙΝ. ΚΑ.) Κρήτης .**
Έτος ιδρύσεως:1976.
Διευθ. :Α. Δημοκρατίας 65, ταχ. κωδ. 731 34 Χανιά
Τηλ. :0821-43144, FAX:43144
10. **Σύλλογος για τα Δικαιώματα του Καταναλωτή και του Πολίτη**
Έτος ιδρύσεως:1994
Διευθ.:Κολοκοτρώνη 70 (4^{ος} όροφος), ταχ. Κωδ. 185 31 Πειραιάς
Τηλ. & FAX:4226879
11. **Σύλλογος Καταναλωτών Σύρου**
Έτος ιδρύσεως:1991
Διευθ. :Ε. Σαμίου 2, Ερμούπολη, ταχ. Κωδ. 841 00, Σύρος
Τηλ. :0281-88279, 81666, FAX:82317, 86661
12. **Ένωση Καταναλωτών Καβάλας**
Έτος ιδρύσεως:1995
Διοικητικό συμβούλιο 7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:257
Διευθ. :Υδρας 3, ταχ. κωδ. 653 02 Καβάλα
Τηλ. & FAX :051 – 221159
13. **Ένωση Προστασίας Καταναλωτών Έβρου (ΕΠΚΕ)**
Έτος ιδρύσεως:1995
Διευθ. :Χρυσ. Σμύρνης 30, ταχ. Κωδ. ή τ.θ. 172,ταχ. Κωδ.
68100 Αλεξανδρούπολη
Τηλ. :0551-23206, 39598, FAX: 23206
14. **Ινστιτούτο Καταναλωτών Θεσσαλίας**
Έτος ιδρύσεως:1977
Διοικητικό συμβούλιο 9 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:500
Διευθ.:Μπασδέκη 11, ταχ. Κωδ. 412 23 Λάρισα
Τηλ. :041-236755, 597267, FAX :534904

15. **Ινστιτούτο Καταναλωτών Μακεδονίας**
Έτος ιδρύσεως:1976
Διευθ.:Μητροπόλεως 76 , ταχ. Κωδ. 546 22 Θεσσαλονίκη
Τηλ. :031-238061, 231125, FAX :238061
16. **Ένωση Καταναλωτών Καρδίτσας**
Έτος ιδρύσεως :1996
Διευθ.:Καμινάδων 71, ταχ. Κωδ. 431 00 Καρδίτσα
Τηλ. :0441-74931, 71931, FAX :23011
17. **Ένωση Καταναλωτών Λέσβου**
Έτος ιδρύσεως:1996
Διοικητικό συμβούλιο 7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:230
Διευθ.:Καβάτσου & Ξενοφώντος 2, ταχ. Κωδ. 811 00 Μυτιλήνη
Τηλ. : 0251-25738
18. **Ινστιτούτο Καταναλωτών Δωδεκανήσου**
Έτος ιδρύσεως:1982
Διευθ.:Βασ. Παύλου 22, ταχ. Κωδ. 853 00 Κως
Τηλ. :0242-24111, FAX:26010
19. **Ινστιτούτο Καταναλωτών Κερκύρας**
Έτος ιδρύσεως:1995
Διευθ.:Ξεν. Στρατηγού 27Μανδούκι,ταχ. Κωδ. 491 00 Κέρκυρα
Τηλ. & FAX:6465979
20. **Πανελλήνια Ένωση Καταναλωτών**
Έτος ιδρύσεως :1988
Διευθ.:Αμαλιάδος 4-6, ταχ. Κωδ. 115 23 Αθήνα
Τηλ & FAX :6465979
21. **Ένωση για τα Δικαιώματα των Πολιτών**
Έτος ιδρύσεως :1997
Εγγεγραμμένα μέλη :100
Διευθ.:Κολοκοτρώνη 134, ταχ. Κωδ. 185 36 Πειραιάς
Τηλ. :4282377 (5 γραμμές), FAX :4282379
22. **Ινστιτούτο Καταναλωτών Ιωαννίνων**
Έτος ιδρύσεως:1985
Διευθ.:Μελανίδα 4, ταχ. κωδ. 450 00 Ιωάννινα
Τηλ & FAX:72304
23. **Ένωση Καταναλωτών Νομού Αττικής**
Διευθ.:25^{ης} Μαρτίου 4, Ταύρος

24. Ένωση Καταναλωτών Νέας Ιωνίας Μαγνησίας
Διευθ.:Ανθ. Γαζή 159, ταχ. Κωδ. 383 46 Ν. Ιωνία Βόλου
Τηλ. :0421-32389
25. Σύλλογος Προστασίας Τηλεθεατών
Διευθ.:Μαυρομιχάλη 7, ταχ. Κωδ. 106 79 Αθήνα
Τηλ. :3618849, FAX:3619822
26. Ένωση Καταναλωτών Νομού Αιτωλνίας
Έτος ιδρύσεως:1997
Διοικητικό συμβούλιο 7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:250
Διευθ.:Τσαλδάρη 48, ταχ. Κωδ. 301 00 Αγρίνιο
Τηλ. :0641-26957
27. Σύλλογος Προστασίας Καταναλωτών Έδεσσας
Διευθ.:Κωνσταντινουπόλεως 63, ταχ. Κωδ. 582 00 Έδεσσα
Τηλ. :0381-21091
28. Ένωση Προστασίας Καταναλωτών Σερρών
Έτος ιδρύσεως:1997
Διοικητικό συμβούλιο 7 μελές
Εγγεγραμμένα μέλη:200
Διευθ.:Νικομήδειας 72, ταχ. Κωδ. 621 24 Σέρρες
Τηλ. :0321-20007
29. Ένωση Καταναλωτών Ροδόπης
Διευθ.:Πεζόδρομος Αντωνίου Παπαδήμα 14,ταχ. Κωδ. 691 00
Κομοτηνή
Τηλ. & FAX:0531-20011
30. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Δυτικής Ελλάδας
Έτος ιδρύσεως:1996
Εγγεγραμμένα μέλη :600
Διευθ.:Μαιζώνος 74-78, ταχ. Κωδ. 262 21 Πάτρα
Τηλ. :061-276360, FAX:061-624322
31. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών Αθηνών
Διευθ.:Αιόλου 100, ταχ. Κωδ. 105 51 Αθήνα
Τηλ. & FAX:3239370
32. Ινστιτούτο Καταναλωτών Ρόδου
Έτος ιδρύσεως:1982
Διευθ.:Καναδά 33, ταχ. κωδ. 851 00 Ρόδος
Τηλ. :0241-23749, 61875, FAX:23787

ΕΝΩΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΑ

1	ΕΔΙΠ (ΠΕΙΡΑΙΑΣ)	*
2	Ε.Κ. ΒΟΛΟΥ	ΕΓΕΚ
3	Ε.Κ. ΕΛΛΑΔΟΣ (ΠΕΙΡΑΙΑΣ)	ΓΟΚΕ
4	Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	ΕΓΕΚ
5	Ε.Κ. ΚΑΒΑΛΑΣ	ΕΓΕΚ
6	Ε.Κ. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΓΟΚΕ
7	Ε.Κ. ΛΕΣΒΟΥ (ΜΥΤΙΛΗΝΗ)	ΕΓΕΚ
8	Ε.Κ. Ν. ΑΤΤΙΚΗΣ (ΤΑΥΡΟΣ)	*
9	Ε.Κ. Ν. ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ (ΑΓΡΙΝΙΟ)	ΓΟΚΕ
10	Ε.Κ. Ν. ΙΩΝΙΑΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	*
11	Ε.Κ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ (ΕΚΠΟΙΖΩ)	ΕΓΕΚ
12	Ε.Κ. ΡΟΔΟΠΗΣ (ΚΟΜΟΤΗΝΗ)	ΚΕΠΚΑ
13	ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ (ΑΘΗΝΑ)	ΓΟΚΕ
14	Ε.Π.Κ. ΕΒΡΟΥ (ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ)	ΓΟΚΕ
15	Ε.Π.Κ. ΣΕΡΡΩΝ	ΚΕΠΚΑ
16	ΙΝΚΑ ΔΩΔ/ΝΗΣΟΥ (ΚΩΣ)	ΓΟΚΕ
17	ΙΝΚΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (ΛΑΡΙΣΑ)	ΓΟΚΕ
18	ΙΝΚΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	ΓΟΚΕ
19	ΙΝΚΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	ΓΟΚΕ
20	ΙΝΚΑ ΚΡΗΤΗΣ (ΧΑΝΙΑ)	ΓΟΚΕ
21	ΙΝΚΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΘΕΣ/ΝΙΚΗ)	ΓΟΚΕ
22	ΙΝΚΑ ΡΟΔΟΥ (ΡΟΔΟΣ)	ΓΟΚΕ
23	ΝΕΟ ΙΝΚΑ (ΑΘΗΝΑ)	ΓΟΚΕ
24	ΚΕΠΚΑ ΑΘΗΝΑΣ	ΚΕΠΚΑ
25	ΚΕΠΚΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΟΣ	ΚΕΠΚΑ
26	ΚΕΠΚΑ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ	ΚΕΠΚΑ
27	ΠΑΝ. ΕΝΩΣΗ ΚΑΤ/ΤΩΝ (ΠΕΚ) (ΑΘΗΝΑ)	ΓΟΚΕ
28	ΠΑΤΡΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤ/ΤΩΝ (ΠΑΤΡΑ)	ΕΓΕΚ
29	ΣΥΛ.ΔΙΚ.ΚΑΤ/ΤΗ-ΠΟΛΙΤΗ (ΔΙΚΑΠ) (ΠΕΙΡΑΙΑΣ)	ΓΟΚΕ
30	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΑΤ/ΤΩΝ ΣΥΡΟΥ (ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ)	ΓΟΚΕ
31	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤ/ΤΩΝ ΕΔΕΣΣΑΣ	ΚΕΠΚΑ
32	ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣΤ. ΤΗΛΕΘΕΑΤΩΝ (ΑΘΗΝΑ)	*

Επεξηγήσεις

ΓΟΚΕ = Γενική Ομοσπονδία Καταναλωτών Ελλάδος (16 οργανώσεις – μέλη)

ΚΕΠΚΑ = Υπό ίδρυση Δευτεροβάθμια Οργάνωση Καταναλωτών (6 μέλη)

ΕΓΕΚ = Ελληνικό Γραφείο Ενώσεων Καταναλωτών (6 μέλη)

* = Οργανώσεις μη εντεταγμένες σε Ομοσπονδίες (4 μέλη)

Κα Β. Παπανδρέου
Υπουργό Ανάπτυξης
Πλ. Κάνιγγος
101 81 Αθήνα

Κοιν. : Κα Χρ. Παπανικολάου – Κα Άσπ. Μαρούγκα

Κατανομή των 9 εκπροσώπων των καταναλωτών στο **Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών (ΕΣΚΑ)** , με βάση διάφορα κριτήρια.

A/A	ΕΙΔΟΣ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ	ΓΟΚΕ	ΚΕΠΚΑ	ΕΓΕΚ
1	Με κριτήριο τον αριθμό των οργανώσεων - μελών κάθε Ομοσπονδίας	5	2	2
2	Με κριτήριο τον αριθμό των μελών (φυσικών προσώπων) που συμμετέχουν σε κάθε οργάνωση και συνολικά σύμφωνα με την επίσημη έκθεση – οδηγό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Διεύθυνση Καταναλωτών XXVI)	7	1	1
3	Με κριτήριο τα αποτελέσματα των εκλογών της Γενικής Συνέλευσης όλων των αναγνωρισμένων Ενώσεων Καταναλωτών , της 13/6/98 σύμφωνα με την σχετική απόφαση του Εθν. Συμβουλίου Καταναλωτών και την υιοθέτησή της από την ηγεσία του Υπουργείου	5	4	0
4	Με κριτήριο την <u>βούληση</u> των Δ.Σ. ΓΟΚΕ & ΚΕΠΚΑ , η οποία έχει ως στόχο την αντιπροσωπευτικότερη σύνθεση του ΕΣΚΑ	4	3	2
5	Με αξιοκρατικά κριτήρια (δράση – αριθμός μελών κάθε πρωτοβάθμιας οργάνωσης χρόνο ίδρυσης κ.λ.π.)	5 ή 6	3 ή 2	1
6	Με κριτήρια πληθυσμιακά (βλέπε ανάλυση)	4	3	2
7	Με κριτήριο το πόσους οργανωμένους καταναλωτές αφορά	7	1	1

* Ανάλυση κριτηρίου 6.

ΑΘΗΝΑ : 3 Οργανώσεις (λογικά ΙΝΚΑ – ΚΕΠΚΑ – ΕΚΠΟΙΖΩ)
ΠΕΙΡΑΙΑΣ : 1 Οργάνωση (λογικά ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ)
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ : 2 Οργανώσεις (λογικά ΙΝΚΑ – ΚΕΠΚΑ)
ΛΑΡΙΣΑ : 1 Οργάνωση (λογικά ΙΝΚΑ)
ΗΡΑΚΛΕΙΟ : 1 Οργάνωση (λογικά Ε.Κ. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ)
ΠΑΤΡΑ : 1 Οργάνωση (λογικά ΚΕΠΚΑ)
* ΣΥΝΟΛΟ : ΓΟΚΕ 4 – ΚΕΠΚΑ 3 – ΕΚΠΟΙΖΩ 2 *

ΓΟΚΕ= ΙΝΚΑ – ΕΚΕ – ΕΠΕΛΛ – κλπ. Με σύνολο 16 οργανώσεις

ΚΕΠΚΑ= Υπο ίδρυση 2βάθμια Οργάνωση Καταναλωτών με 6 Οργανώσεις – Μέλη

ΕΓΕΚ=ΕΚΠΟΙΖΩ , κλπ. , με σύνολο 6 Οργανώσεις – Μέλη .